

Міністерство охорони здоров'я України
Харківський національний медичний університет
Міністерство охорони здоров'я України
Харківський національний медичний університет

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ГАРМАШ ОЛЬГА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК: 616.31-07-092:618.33-007.61 (043.3)

ДИСЕРТАЦІЯ

ПАТОГЕНЕЗ, ДІАГНОСТИКА ТА ПРОГНОЗУВАННЯ СТОМАТОЛОГІЧНИХ
ПОРУШЕНЬ В ОСІБ, ЯКІ НАРОДИЛИСЯ З МАКРОСОМІЄЮ

ДОДАТКИ

Спеціальність 14.01.22 – стоматологія

Подається на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ О. В. Гармаш

Науковий консультант: Рябоконт Євген Миколайович, доктор медичних наук,
професор

Харків – 2021

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	3
ДОДАТОК А. ПУБЛІКАЦІЯ ТА АПРОБАЦІЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЙНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.....	5
ДОДАТОК Б. ЗВЕДЕНІ ТАБЛИЦІ ОБ'ЄКТИВНИХ ДАНИХ ПРО ГРУПИ ТА ПІДГРУПИ, ЗАДІЯНІ У ДОСЛІДЖЕННЯХ, А ТАКОЖ РЕЗУЛЬТАТИ ДОПОМІЖНИХ РОЗРАХУНКІВ	16
Б.1. Таблиці первинних даних та результати допоміжних розрахунків	16
Б.2. Аналіз гістограм залишків при апроксимації даних про кількість зубів у певний вік дитини лінійною регресією.....	77
ДОДАТОК В. МЕТОДИЧНЕ ТА ДОКУМЕНТАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЕРТАЦІЙНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	78
В.1. Опис налаштування обладнання для конфокальної мікроскопії та форм графічного представлення результатів.....	78
В.2. Текст скринінг-опитувальника для батьків дітей грудного віку та алгоритм оцінювання результатів опитування.....	81
В.3. Текст скринінг-опитувальника для батьків дітей чи підлітків та алгоритм оцінювання результатів опитування.....	88
В.4. Текст скринінг-опитувальника для осіб дорослого віку та алгоритм оцінювання результатів опитування.....	95
В.5. Карта реєстрації стоматологічного статусу новонародженого та дитини грудного віку, а також інструкція щодо її заповнення.....	102
В.6. Методика визначення алелів А та G поліморфізму <i>ВMP7</i> [rs72626594] за допомогою алель-специфічної ампліфікації.....	107
В.7. Методи клініко-інформаційного та варіаційно-статистичного аналізу.....	108

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

АлАт – аланінамінотрансфераза

АсАт – аспартатамінотрансфераза

БВп – бічний відкритий прикус

ВЗ – відсутні зуби

ВЗР – вкорочення зубного ряду

ВКП – розташування рвучого горбика ікл верхньої щелепи вище контактного пункту нижніх зубів

ВП – віковий період

ВШ – відношення шансів

Вп – відкритий прикус

ГЗП – група зі значними порушеннями прикусу

ГПП – група з помірними порушеннями прикусу

ГП – група порівняння

Гп – глибокий прикус

ДАВ – денто-альвеолярне вкорочення

ДАП – денто-альвеолярне подовження

ДГВ – дитина грудного віку

Ді – довірчій інтервал

ДНК – дезоксирибонуклеїнова кислота

ЗЗР – звуження зубного ряду

ЗСЛ – зміщення середньої лінії

ІМТт– індекс маси тіла тварин

КЛ – клас за Е. Енглем

кпв – індекс каріозних, пломбованих і видалених (раніше термінів фізіологічної зміни, з приводу ускладнень карієсу) зубів у період тимчасового прикусу

КПВ – індекс каріозних, пломбованих і видалених зубів у період постійного прикусу

ЛФ – лужна фосфатаза

МРП – масо-ростові параметри

Н – норма

НКП – розташування рвучого горбика ікл верхньої щелепи нижче контактного пункту нижніх зубів

ОГ – основна група

ОГ РДК – основна група з раннім дитячим карієсом

ОГ ВІК – основна група з високою інтенсивністю карієсу

ОГ СІК – основна група з середньою інтенсивністю карієсу

ОГ ПЗП – основна група з превалюванням запальних процесів в тканинах пародонта

ОГ ПДП – основна група з превалюванням дистрофічних процесів в тканинах пародонта

ОГ ПП – основна група передчасного прорізування

ОГ ЗП – основна група з затримкою прорізування

ОП – оральне положення ікл

ОСЩ – обернена сагітальна щілина

ПЗР – подовження зубного ряду

ПОЛ – перекисне окислення ліпідів

Пп – перехресний прикус

ПСЩ – пряма сагітальна щілина

РДК – ранній дитячий карієс

РЗР – розширення зубного ряду

РР – ротова рідина

СОД – супероксиддисмутаза

ТБК-АП – продукти, що вступають у реакцію з тіобарбітуровою кислотою

Ad – адипонектин

Ig – імуноглобулін

IL – інтерлейкін

Le – лептин

Le/Ad – співвідношення лептин/адипонектин

ОНІ-S – спрощений індекс гігієни за Гріном-Вермільйоном

sIgA – секреторний імуноглобулін А

ДОДАТОК А
ПУБЛІКАЦІЯ ТА АПРОБАЦІЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ

Список публікацій здобувачки за темою дисертації.

Наукові праці, у яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Garmash O. An eruption pattern of deciduous teeth in children born with fetal macrosomia during the first year of life. *Georgian Medical News*. 2017;263(2): 14–23.
2. Garmash OV, Ryabokon EN. The effect of fetal macrosomia on the neonate and infant dental health. *International Journal of Clinical Dentistry*. 2017;10(3): 199–210. *(Особистий внесок – клінічне стоматологічне обстеження пацієнтів, статистична обробка й аналіз отриманих результатів, підготовка статті до друку).*
3. Гармаш ОВ, Губіна-Вакулік ГІ. Морфофункціональний стан привушних слинних залоз тримісячних щурів при експериментально модельованій внутрішньоутробній макросомії. *Патологія*. 2018;15(1): 81–87. *(Особистий внесок – обґрунтування концепції дослідження, планування та проведення експерименту, відбір експериментального матеріалу тварин для отримання мікропрепаратів, морфометрія та статистична обробка даних, участь в аналізі зразків та узагальнення отриманих результатів, підготовка статті до друку).*
4. Garmash O, Gubina-Vakulik G, Vondrášek D. Three dimensional image analysis of minor salivary glands in 180-day rats born with macrosomia. *Med J (Krag)*. 2018; 52(1): 7–14. Available from: DOI: 10.5937/mckg52-16885. *(Особистий внесок – обґрунтування концепції дослідження, планування та проведення експерименту, відбір експериментального матеріалу тварин для отримання мікропрепаратів, морфометрія та статистична обробка даних, участь в аналізі зразків та узагальнення отриманих результатів, підготовка статті до друку).*
5. Garmash OV. Dentists view on fetal macrosomia. *Світ Медицини та Біології*. 2018;66(4): 40–46.
6. Garmash OV. Oral health abnormalities in children born with macrosomia established during mixed dentition period. *Wiad Lek*. 2019;72(5 cz 1): 823–831.

7. Гармаш ОВ, Губіна-Вакулік ГІ, Вондрачек Д. Особливості морфофункціонального стану привушних слинних залоз шестимісячних щурів при експериментально модельованій внутрішньоутробній макросомії. *Патологія*. 2019;16(1): 106–115. Available from: DOI: 10.14739/2310-1237.2019.1.166469. (Особистий внесок – обґрунтування концепції дослідження, планування та проведення експерименту, відбір експериментального матеріалу тварин для отримання мікропрепаратів, статистична обробка даних, участь в аналізі зразків та узагальнення отриманих результатів, підготовка статті до друку).

8. Garmash O. Dependence of deciduous tooth eruption terms and tooth growth rate on the weight-height index at birth in macrosomic children over the first year of life. *Acta Medica (Hradec Kralove)*. 2019;62(2): 62–68. Available from: DOI: 10.14712/18059694.2019.48.

9. Garmash OV. Dependence of caries intensity in individuals of the Kharkiv region and the adjacent areas population, born with macrosomia, on the body mass index at birth. *Світ Медицини та Біології*. 2019; 69(3): 43–48. Available from: DOI: 10.26724/2079-8334-2019-3-69-43-48.

10. Garmash O, Gubina-Vakulik G, Vondrášek D. Histological features of oral cavity mucous membrane epithelium in six-month-old experimental animals born with macrosomia. *Acta medica*. 2019;61(4): 137–143. (Особистий внесок – планування та проведення експерименту, відбір експериментального матеріалу тварин для отримання мікропрепаратів, участь в аналізі зразків, статистична обробка даних та узагальнення отриманих результатів, підготовка статті до друку).

11. Гармаш ОВ, Рябокони ЄМ. Доцільність дослідження одонуклеотидних поліморфізмів генів ESR1 [rs2234693], CYP19A1 [rs2414096] та IL10 [rs1800896] як можливих маркерів ризику розвитку зубощелепних порушень в осіб, які народилися макросомами. *Патологія*. 2020;17(1): 37–45. Available from: DOI: 10.14739/2310-1237.2020.1.203722. (Особистий внесок – концепція та дизайн дослідження, клінічне стоматологічне обстеження пацієнтів, статистична обробка й аналіз отриманих результатів, підготовка статті до друку).

12. Garmash OV, Rossokha ZI, Gorovenko NG. Association between RANKL

[rs9594759] and IL10 [rs1800896] gene polymorphisms and deciduous tooth eruption terms in ukrainians born macrosomic. *Wiadomosci lekarskie*. 2020;73(2): 342–351. (Особистий внесок – концепція та дизайн дослідження, добір первинного матеріалу, статистичне опрацювання даних, участь в інтерпретації результатів, підготовка рукопису статті до друку).

13. Гармаш ОВ. Виявлення факторів ризику захворювань тканин пародонта й твердих тканин зубів у пацієнтів, народжених з макросомією (клінічна апробація опитувальника). *Вісник проблем біології і медицини*. 2015;4(2/125): 348–352.

14. Гармаш ОВ. Особливості стоматологічного статусу дітей, які народилися з макросомією, у період тимчасового прикусу. *Вісник проблем біології і медицини*. 2018;4(1/146): 246–253. Available from: DOI: 10.29254/2077-4214-2018-4-1-146-246-253.

15. Гармаш ОВ. Показники карієсу зубів у дітей харківської популяції, які народилися із макросомією. Ретроспективно-статистичне дослідження. *Вісник проблем біології і медицини*. 2019;1(2/149): 341–345. Available from: DOI: 10.29254/2077-4214-2019-1-2-149-341-345.

16. Гармаш ОВ. Залежність ризику виникнення стоматологічних порушень у дітей та підлітків, народжених із макросомією, від індексу маси тіла при народженні. *Вісник проблем біології і медицини*. 2019;2(1/150): 298–304. Available from: DOI: 10.29254/2077-4214-2019-2-1-150-298-304.

17. Garmash O. Prediction of oral disorders risk in newborns and infants born macrosomic using their height-weight index at birth dentistry. *Inter Collegas*. 2019;6(3): 179–190. Available from: DOI: 10.35339/ic.6.3.179–190.

18. Гармаш ОВ. Стан стоматогнатичної системи осіб популяції Харківської області та прилеглих областей, які народилися макросомами. *Вісник проблем біології і медицини*. 2019; 3(152): 347–359. Available from: DOI: 10.29254/2077-4214-2019-3-152-347-359.

19. Гармаш ОВ. Залежність ризику виникнення стоматологічних порушень у осіб дорослого віку, народжених із макросомією, від індексу маси тіла при народженні. *Вісник проблем біології і медицини*. 2019;4(1/153): 300–311. Available

from: DOI: 10.29254/2077-4214-2019-4-1-153-300-311.

20. Гармаш ОВ, Губіна-Вакулік ПІ. Стан пульпи, твердих тканин зубів та тканин пародонта у трьох- та шестимісячних щурів, які народились із макросомією. *Вісник проблем біології та медицини*. 2019;4(2/154): 365–372. (Особистий внесок – планування та проведення експерименту, відбір експериментального матеріалу тварин для отримання мікропрепаратів, участь в аналізі зразків, статистична обробка даних та узагальнення отриманих результатів, підготовка статті до друку).

21. Garmash OV. Dependence of the periodontal state of individuals who were born macrosomic on their height-weight index at birth. *Bukovinian Medical Herald*. 2020;24(1): 54–66. Available from: DOI: 10.24061/2413-0737.XXIV.1.93.2020.8.

22. Гармаш ОВ. Однонуклеотидні поліморфізми генів ESR1 [rs2234693], IL-1 β [rs1143627], RANKL [rs9594738] і [rs9594759] як можливі маркери ризику розвитку різних варіантів перебігу хвороб пародонта в осіб, які народилися великими до гестаційного віку. *Український стоматологічний альманах*. 2020;(1): 5–18.

23. Гармаш ОВ. Дослідження генетичних поліморфізмів RANKL [rs9594738], VDR [rs1544410] та IL6 [rs1800795] як можливих маркерів ризику розвитку карієсу постійних зубів у осіб, які народились макросомами. *Вісник проблем біології і медицини*. 2020; (1): 354–360. Available from: DOI: 10.29254/2077-4214-2020-1-155-354-360.

24. Гармаш ОВ. Морфологічні зміни в зачатках зубів та в тканинах, що їх оточують, у новонароджених щурів із експериментально змодельованою макросомією. *Український журнал медицини, біології та спорту*. 2020;5(1): 37–44. Available from: DOI: 10.26693/jmbs05.01.037.

25. Гармаш ОВ. Динаміка біохімічних показників ротової рідини як маркер ризику розвитку каріозних уражень у осіб різного віку, які народились макросомами. *Art of Medicine*. 2020;13(1): 60–69. Available from: DOI: 10.21802/artm.2020.1.13.60.

26. Гармаш ОВ. Біохімічні показники ротової рідини в якості маркерів різних варіантів перебігу хвороб тканин пародонта в осіб, які народилися із макросомією. *Вісник проблем біології і медицини*. 2020;(2): 340–349. Available from:

DOI: 10.29254/2077-4214-2020-2-156-340-349.

27. Гармаш ОВ. Біохімічні показники ротової рідини як маркери особливостей структурно-функціонального стану стоматогнатичної системи в осіб, які народилися макросомами. *Український стоматологічний альманах*. 2020;(2): 6–17.

28. Гармаш ОВ. Деякі особливості морфогенезу зубів щурів у віці 12 та 40 діб при експериментально змодельованій макросомії плоду. *Український журнал медицини, біології та спорту*. 2020;5(2): 50–57. Available from: DOI: 10.26693/jmbs05.02.050.

29. Гармаш ОВ, Губіна-Вакулік ПІ. Стан пульпи, твердих тканин зубів та тканин пародонта у дванадцяти- та вісімнадцятимісячних щурів, які народились із макросомією. *Український журнал медицини, біології та спорту*. 2020;5(3): 107–121. (Особистий внесок – планування та проведення експерименту, відбір експериментального матеріалу тварин для отримання мікропрепаратів, участь в аналізі зразків, статистична обробка даних та узагальнення отриманих результатів, підготовка статті до друку).

30. Гармаш ОВ. Прогнозирование риска формирования нарушенной зубочелюстной системы у новорожденных и детей грудного возраста с макросомией (клиническая апробация опросника). *Медицинский журнал северного Казахстана*. 2016;(3): 52–56.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

31. Гармаш ОВ. Аналіз показників стоматологічного статусу новонароджених та дітей грудного віку із макросомією, які народились із перинатальним гіпоксично-ішемічним ураженням центральної нервової системи. Матеріали третього національного українського стоматологічного конгресу 22 – 23 жовтня 2015 р., Київ. *Новини стоматології*. 2015;(4): 160–162.

32. Гармаш ОВ, Рябоконт ЄМ, Будрейко ОВ. Особливості стоматологічного статусу дітей та підлітків, які народилися великими до терміну гестації та мають ендокринну патологію. In: Караченцев ЮІ, Козаков ОВ, Кравчун НО, Ільїна ІМ, Корнєєв ММ, Будрейко ОА. (eds.) *Матеріали Науково-практичної конференції «Ендокринна патологія в віковому аспекті» 26–27 листопада 2015 р., Харків*. Харків:

ТОВ «Пульс»; 2015. с. 22–23. *(Дисертанткою проведено клінічне стоматологічне обстеження пацієнтів, виконано статистична обробка даних, проаналізовано й узагальнено отримані результати, підготовлено тези до друку).*

33. Ryabokon E, Garmash O, Nazarenko L, Babajanyan E. Dentists view on fetal macrosomia. In: Chalas R, Madejczyk MB, Piatek D, Rudzka O, Strycharz-Dudziak M, Wojcik-Checinska I, et al. (eds.) *Srodowisko a stan zdrowia jamy ustnej X Konferencja Naukowo-Szkoleniowa, Naleczow, Polska, 27.04.2016*. Naleczow: Andale Druk i Reklama sp. z o. o.; 2016. p. 70. *(Дисертанткою проведено клінічне стоматологічне обстеження, виконано статистична обробка даних, проаналізовано й узагальнено отримані результати, підготовлено тези до друку).*

34. Гармаш ОВ, Губина-Вакулик ГИ, Рябоконт ЕН. Иммуногистохимическая реакция на VIII фактор в слизистой оболочке полости рта в эксперименте с моделированной макросомией. In: Лызиков АН, Воропаев ЕВ, Калинин АЛ, Латышева ВЯ, Шаршакова ТМ, Бортновский ВН, et al. (eds.) *Сб. науч. статей Республиканской науч.-практ. конф. и 26-й итоговой науч. сессии Гомельского гос. мед. ун-та*” 3–4 ноября 2016 г., Гомель. Гомель: Гомельский гос. мед. ун-т; 2017. с. 181–184. *(Особистий внесок – сформульовано мету дослідження, здійснено планування та проведення експерименту, відбір експериментального матеріалу тварин для отримання мікропрепаратів, взято участь в аналізі зразків, проведено статистичну обробку даних та узагальнення отриманих результатів, підготовлено тези до друку).*

35. Гармаш ОВ, Губина-Вакулик ГИ. Морфологічні зміни в слизовій оболонці щурів при модельованій макросомії. In: *Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції «Світова медицина: сучасні тенденції та фактори розвитку» 27 – 28 січня 2017 р., Львів*. Львів: ГО «Львівська медична спільнота»; 2017. с. 79–83. *(Особистий внесок – планування та проведення експерименту, відбір експериментальних тварин для отримання мікропрепаратів, участь в аналізі зразків, статистична обробка даних та узагальнення отриманих результатів, підготовка статті до друку).*

36. Гармаш ОВ. Особливості стоматологічного статусу та, зокрема,

прорізування тимчасових зубів у дітей грудного віку, які народилися великими до гестаційного віку. In: Хвисяк ОМ, Хвисяк МІ, Марченко ВГ, Каафарані АМ, Діасамідзе ЕД, Гризодуб ВІ, et al. (eds.) *Матеріали НПК з міжнародною участю «Стоматологічна наука і практика на Слобожанщині: історія, надбання і перспективи розвитку» 5 – 6 жовтня 2017 р., Харків.* Харків: Фенікс; 2017. с. 36–37.

37. Garmash O. Caries intensity and prevalence among 2.5 – 5 year old children born with macrosomia, living in the northeast of Ukraine. In: *11th International scientific conference "Environment and the condition of the oral cavity". Lublin, 2018, 20 – 21 April.* Lublin: Medical University of Lublin; 2018. p. 43.

38. Гармаш ОВ, Губіна-Вакулік ПІ, Вондрачек Д. Використання конфокальної лазерної скануючої мікроскопії для вивчення морфофункціонального стану епітелію ротової порожнини у експериментальних тварин, які народились із макросомією з ожирінням. In: Гичко СГ, Михайлюк ІО. (eds.) *Матеріали Х конгресу патологів України «Перспективи розвитку сучасної патології» 27 – 28 вересня 2018 р., Івано-Франківськ, Яремче, Івано-Франківськ: Симфонія форте; 2018. с. 43–44. (Особистий внесок – планування та проведення експерименту, відбір експериментального матеріалу тварин для отримання мікропрепаратів, участь в аналізі зразків, статистична обробка даних та узагальнення отриманих результатів, підготовка тез до друку).*

39. Гармаш ОВ. Визначення рівня лептину та адипонектину в ротовій рідині дітей та підлітків, які народились із макросомією. In: Котвіцька АА, Загайко АЛ, Кононенко НМ, Кравченко ВМ (eds.) *I Науково-практична інтернет-конференція з міжнародною участю "Механізми розвитку патологічних процесів і хвороб та їхня фармакологічна корекція" 18 жовтня 2018 р., Харків.* Харків: Вид-во НФаУ; 2018. с. 70.

40. Гармаш ОВ. Рівень гідроксипроліну в ротовій рідині дітей дошкільного віку, які народились із макросомією. In: Рябоконт ЄМ (ed.) *Питання експериментальної та клінічної стоматології: зб. наук. праць. – Вип.13.* Харків: ФОП Бровін ОВ.; 2018. с. 42–44.

41. Гармаш ОВ. Обґрунтування доцільності дослідження одонуклеотидного поліморфізму в гені ароматази як можливого маркера ризику розвитку раннього дитячого

карієсу у осіб, які народились із макросомією. In: *Всеукраїнська наук.-практ. конф. з міжнародною участю «Сучасні питання молекулярно-біохімічних досліджень та лабораторного скринінгу у клінічній та експериментальній медицині-2019» 11 – 12 квітня 2019 р., Запоріжжя*. Запоріжжя: Запорізький державний мед. ун-т; 2019. с. 15–16.

42. Гармаш ОВ. Оцінювання міри ризику виникнення стоматологічних порушень у дітей та підлітків, які народилися з діагнозом макросомія (клінічна апробація опитувальника). In: Огнєв ВА. (ed.) *Матеріали наук.-практ. конф. «Надбання сучасної епідеміології та біостатистики як запорука покращання громадського здоров'я в Україні» 18 квітня 2019 р., Харків*. Харків: Харк. нац. мед. ун-т; 2019. с. 77–78.

43. Гармаш ОВ. Виявлення впливу материнського чи батькового фактора на виникнення хвороб тканин пародонта та твердих тканин зубів у дітей, які народилися з діагнозом макросомія (клінічна апробація опитувальника). In: Карпенко КІ. (ed.) *Матеріали VI Міжнародної наук.-практ. конф. «Гендер. Екологія. Здоров'я» 18–19 квітня 2019 р., Харків*. Харків: Харківський нац. мед. ун-т; 2019. с. 58–59.

44. Garmash O. Dentoalveolar abnormalities in children born with macrosomia during the period of mixed dental occlusion. In: Бойчук ТМ, Геруш ІВ, Іващук ОІ, Батіг ВМ. (eds.) *Науково-практична конференція з міжнародною участю "Взаємоінтеграція теорії та практики в сучасній стоматології" 16–17 травня 2019 р., Чернівці*. Чернівці: Буковинський державний медичний ун-т; 2019. с. 3–5.

45. Garmash OV. Single-nucleotide polymorphism RANKL: C> T [rs9594759] as a possible marker for a delay in deciduous teeth eruption in individuals born macrosomic. In: *12th International Scientific Conference "Environment and the condition of the oral cavity" 2019, May 31 – June 01, Lublin*. Lublin: Medical University of Lublin; 2019. p. 17.

46. Гармаш ОВ, Білозоров ОП. Дослідження можливої асоціації між поліморфізмом BMP-7 [rs72626594] та карієсом постійних зубів в популяції осіб, народжених із макросомією, Харківської області та прилеглих областей. In: Рябоконт ЄМ. (ed.) *Питання експериментальної та клінічної стоматології: зб. наук. праць. – Вип.14*. Харків: ФОП Бровін О.В.; 2019. с. 31–35. (Дисертанткою обґрунтовано концепцію дослідження, проведено клінічне стоматологічне обстеження пацієнтів,

здійснено добір первинного матеріалу, проведено статистичну обробку даних, проаналізовано отримані результати та підготовлено тези до друку).

47. Гармаш ОВ. Залежність морфофункціонального стану привушних слинних залоз тримісячних щурів, народжених макросомами від їх індексу маси тіла при народженні. In: Котвіцька АА. (ed.) *Матеріали II наук.-практ. internet-конф. з міжнародною участю “Механізми розвитку патологічних процесів та їхня фармакологічна корекція” 21 листопада 2019 р., Харків.* Харків: Вид-во НФаУ; 2019. с. 107–109.

48. Гармаш ОВ. Адипокіновий профіль у підлітків народжених із макросомією як маркер розвитку карієсу постійних зубів. In: *Сучасні питання молекулярно-біохімічних досліджень та лабораторного скринінгу у клінічній та експериментальній медицині-2020: зб. тез всеукраїнської наук.-практ. конф. з міжнародною участю 4 – 6 березня 2020 р., Запоріжжя.* Запоріжжя: Запорізький державний мед. ун-т; 2020. с. 26.

49. Гармаш ОВ. Залежність активності фактору Фон Віллебранда в слизовій оболонці ротової порожнини у 3-місячних щурів, які народились макросомами, від їх масо-ростового показника при народженні. In: Ждан ВМ. (ed.) *Матеріали II наук.-практ. конф. з міжнародною участю “Сучасні аспекти вільнорадикальної патології в експериментальній та клінічній медицині» 7 – 8 травня 2020 р., Полтава.* Полтава: Українська медична стоматологічна академія; 2020. с. 7–10.

50. Гармаш ОВ, Баглик ТВ, Стеблянюк ЛВ, Соловей ВА. Залежність частоти захворюваності на хронічний катаральний гінгівіт у дітей, які народились макросомами, від їх антропометричних показників при народженні. In: *Теоретичні та практичні аспекти розвитку сучасної медицини: збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції 26–27 червня 2020 р., Львів.* Львів: ГО «Львівська медична спільнота»; 2020. с. 6–7. (Дисертанткою проведено клінічне стоматологічне обстеження пацієнтів, проведено статистичне оброблення даних і проаналізовано отримані результати, підготовлено тези до друку).

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

51. Гармаш ОВ, Рябокони ЄМ, Губіна-Вакулік ГІ, винахідники; Харківський національний мед. ун-т, патентовласник. Спосіб моделювання макросомії плоду в

експерименті. Патент України №123084 U, МПК G 09 N 23/28 (2006.01) / (UA). 2018 лют. 12. *(Дисертанткою запропоновано спосіб експериментального моделювання макросомії плода, зібрано первинний матеріал, виконано статистичне оброблення даних і проаналізовано результати, написано формулу корисної моделі та підготовлено текст заявки).*

52. Гармаш ОВ, Рябоконт ЄМ, Коробчанський ВО, винахідники; Харківський національний мед. ун-т, патентовласник. Спосіб оцінювання ризику розвитку патології тканин пародонта й твердих тканин зубів у пацієнтів, які народилися з діагнозом макросомія (Додаток до історії хвороби). Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 60029. 2015 черв. 05. *(Особистий внесок – обґрунтування концепції створення інструменту дослідження, здійснення добору запитань до скринінг-опитувальника, безпосередня участь у трактуванні результатів опитування, компоновання та дизайн опитувальника).*

53. Гармаш ОВ, Рябоконт ЄМ, Коробчанський ВО, винахідники; Харківський національний мед. ун-т, патентовласник. Прогнозування ризику порушень зубо-щелепної системи в новонароджених та дітей грудного віку із макросомією (додаток до карти розвитку новонародженого, історії розвитку дитини або медичної карти стаціонарного хворого). Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 64101. 2016 лют. 15. *(Особистий внесок – обґрунтування концепції створення інструменту дослідження, здійснення добору запитань до скринінг-опитувальника, безпосередня участь у трактуванні результатів опитування, компоновання та дизайн опитувальника).*

54. Гармаш ОВ, Рябоконт ЄМ, Коробчанський ВО, винахідники; Харківський національний мед. ун-т, патентовласник. Спосіб оцінювання ризику розвитку патології тканин пародонта й твердих тканин зубів у дітей та підлітків, які народилися з діагнозом макросомія (Додаток до історії розвитку дитини або медичної карти стаціонарного хворого). Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 73169. 2017 лип. 26. *(Особистий внесок – обґрунтування концепції створення інструменту дослідження, здійснення добору запитань до скринінг-опитувальника, участь у трактуванні результатів опитування, компоновання та дизайн*

опитувальника).

55. Гармаш ОВ, Рябоконт ЄМ, винахідники; Харківський національний мед. ун-т, патентовласник. Карта реєстрації стоматологічного статусу новонародженого та дитини грудного віку (додаток до карти розвитку новонародженого, історії розвитку дитини або медичної карти стаціонарного хворого). Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 64148. 2016 лют. 16. *(Дисертанткою розроблено алгоритм стоматологічного обстеження новонародженого та дитини грудного віку, складено перелік інформаційних параметрів карти, взято участь у компонуванні та дизайні карти).*

56. Гармаш ОВ, Рябоконт ЄМ, Баглик ТВ, винахідники; Харківський національний мед. ун-т, патентовласник. Карта реєстрації стоматологічного статусу дитини або підлітка (додаток до історії розвитку дитини або медичної карти стаціонарного хворого). Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 73141. 2017 лип. 25. *(Особистий внесок – складено перелік інформаційних параметрів карти, взято участь у компонуванні та дизайні карти).*

Додаток Б

**ЗВЕДЕНІ ТАБЛИЦІ ОБ'ЄКТИВНИХ ДАНИХ ПРО ГРУПИ ТА ПІДГРУПИ,
ЗАДІЯНІ У ДОСЛІДЖЕННЯХ, А ТАКОЖ РЕЗУЛЬТАТИ ДОПОМІЖНИХ
РОЗРАХУНКІВ**

Б.1. Таблиці первинних даних та результати допоміжних розрахунків

Таблиця Б.1.1

Ретроспективні дані про МРП дітей ОГ та (ГП) при народженні з 95%ДІ

Рік народження	Маса тіла ОГ (ГП), кг	Довжина тіла ОГ (ГП), м×10 ²	Окружність голови ОГ (ГП), м×10 ²	Окружність грудей ОГ (ГП), м×10 ²
2001	4,22±0,14* (3,32±0,11)	55,50±1,13* (51,95±0,98)	36,58±0,83* (34,71±0,66)	36,73±0,61* (33,76±0,57)
2002	4,21±0,11* (3,17±0,44)	54,36±1,73* (51,13±1,27)	36,36±0,86* (34,64±0,66)	35,73±0,85 (34,50±0,84)
2003	4,17±0,11* (3,29±0,11)	55,09±2,09 (51,81±1,34)	36,13±0,94* (34,25±0,67)	36,13±0,94* (33,29±0,75)
2004	4,21±0,18* (3,30±0,10)	53,45±0,63* (51,86±0,73)	36,50±0,77* (34,65±0,49)	35,88±1,04* (33,89±0,64)
2005	4,14±0,16* (3,24±0,10)	53,15±1,41* (50,93±0,80)	36,12±0,65* (34,29±0,48)	35,85±1,13* (33,50±0,44)
2006	4,26±0,12* (3,41±0,15)	55,00±1,09* (52,13±1,18)	36,38±1,06 (34,93±0,49)	36,31±1,09* (34,13±0,55)
2007	4,20±0,15* (3,36±0,08)	55,42±1,43* (51,83±0,58)	36,38±0,85 (34,98±0,62)	35,88±0,98* (33,95±0,70)
2008	4,17±0,05* (3,42±0,11)	54,87±0,86* (52,08±0,92)	36,00±0,58 (35,18±0,38)	35,96±0,42* (34,23±0,39)
2009	4,19±0,08* (3,29±0,14)	54,96±0,93* (51,84±0,84)	36,65±0,42* (34,46±0,53)	36,00±0,50* (33,75±0,72)
2010	4,20±0,08* (3,49±0,12)	54,74±0,97* (52,38±0,93)	36,16±0,63* (34,43±0,81)	35,95±0,52* (34,71±0,89)
2011	4,13±0,06* (3,42±0,14)	54,29±0,67* (52,56±0,91)	36,40±0,65* (34,87±0,51)	35,90±0,50* (34,13±0,51)
2012	4,21±0,09* (3,31±0,17)	54,81±0,76* (51,06±0,88)	36,00±0,69* (34,32±0,71)	36,10±0,59* (33,60±0,79)
2013	4,20±0,11* (3,29±0,18)	55,95±0,68* (52,36±1,19)	36,40±0,50* (34,58±0,63)	35,87±0,41* (33,75±0,67)

Примітка: * – різниця між ОГ і ГП статистично вірогідна при ймовірності похибки $p < 0,05$ за критерієм Стьюдента.

Загальні відомості про обсяг проаналізованого ретроспективного матеріалу і його розподіл по роках

Рік	Кількість історій розвитку в ОГ (хлопчики / дівчатка)	Кількість історій розвитку в ГП (хлопчики / дівчатка)	Кількість проаналізованих історій розвитку дітей	Загальна кількість дітей, народжених в цьому році	Загальна кількість зареєстрованих дітей на цей рік
1	2	3	4	5	6
1977	2 (2/-)	4 (2/2)	29	394	12895
1978	8 (6/2)	17 (9/8)	118	400	13016
1979	6 (4/2)	9 (5/4)	112	413	13127
1980	4 (3/1)	10 (4/6)	41	427	13100
1981	25 (12/13)	28 (16/12)	282	415	12200
1982	21 (13/8)	19 (10/9)	332	410	12380
1983	33 (23/10)	25 (16/9)	278	408	12650
1984	36 (25/11)	26 (17/9)	357	397	12600
1985	39 (26/13)	23(16/7)	418	470	11767
1986	40 (24/16)	27 (18/9)	450	474	11880
1987	37 (23/14)	25 (15/10)	412	447	12400
1988	22 (12/10)	24 (12/12)	300	381	12400
1989	33 (23/10)	26 (16/10)	402	430	12100
1990	4 (4/-)	15 (8/7)	91	340	11900
1991	24 (17/7)	30 (19/11)	272	334	12400
1992	18 (15/3)	21 (11/10)	310	349	12840
1993	14 (7/7)	21 (9/12)	217	348	11383
1994	8 (2/6)	14 (8/6)	222	354	12671
1995	11 (8/3)	19 (11/8)	203	360	12650
1996	11 (10/1)	26 (10/16)	198	380	12684
1997	6 (5/1)	19 (12/7)	190	394	12640
1998	14 (6/8)	14 (7/7)	191	398	12600
1999	17 (10/7)	13 (8/5)	159	376	12680
2000	14 (7/7)	17 (8/9)	187	399	12760
2001	12 (7/5)	21 (11/10)	191	426	10141
2002	12 (5/7)	15 (8/7)	212	434	10200
2003	12 (8/4)	16 (10/6)	216	425	8801
2004	11 (8/3)	22 (11/11)	212	411	7200
2005	16 (11/5)	14 (8/6)	264	419	7149
2006	24 (18/6)	16 (9/7)	254	388	7168
2007	24 (18/6)	25 (17/8)	278	394	7088
2008	32 (23/9)	24 (16/8)	271	424	7213

Продовження таблиці Б.1.2

1	2	3	4	5	6
2009	33 (25/8)	19 (13/6)	270	389	7005
2010	26 (18/8)	16 (11/5)	292	410	7100
2011	33 (24/9)	16 (14/2)	313	398	7164
2012	37 (15/22)	16 (10/6)	337	420	7207
2013	29 (18/11)	14 (8/6)	296	404	7282

Таблиця Б.1.3

Осередненні значення масо-ростових параметрів при народженні учасників дослідження в ОГ та ГП з 95%ДІ, (визначення осереднених термінів прорізування і швидкості росту зубів)

Група підгрупа	Маса тіла, кг	Довжина тіла, м×10 ²	Окружність голови, м×10 ²	Окружність грудей, ×10 ²	Індекс маси тіла, кг/м ³
ГП (n=706)	3,31±0,02	51,79±0,14	35,13±0,10	34,32±2,58	23,94±0,21
ОГ (n =748)	4,18±0,01*	54,57±0,16*	35,96±0,22*	36,71±2,75	26,20±0,10*
Підгрупа 1 (n =247)	4,16±0,02*	55,60±0,16*	36,72±0,65*	36,21±4,83	24,19±0,12
Підгрупа 2 (n =96)	4,16±0,04*	58,34±0,30*	36,65±0,27*	36,19±0,27	20,99±0,24*
Підгрупа 3 (n =145)	4,35±0,04*	54,38±0,12*	36,99±0,20*	36,54±6,58	27,05±0,17*
Підгрупа 4 (n =260)	4,12±0,02*	52,30±0,11*	36,55±0,18*	35,87±0,35	28,88±0,25*

Примітка: * – різниця між особами ОГ (та підгрупами) і ГП статистично вірогідна при ймовірності похибки $p < 0,05$ за критерієм Стьюдента.

Таблиця Б.1.4

Осередненні значення масо-ростових параметрів при народженні учасників дослідження в ОГ та ГП з 95%ДІ, (вивчення поширеності карієсу в дітей)

Група, підгрупа	Маса тіла, кг	Довжина тіла, м×10 ²	Індекс маси тіла, кг/м ³
ГП	3,30±0,03	51,68±0,22	24,02±0,34
ОГ	4,18±0,02*	54,34±0,24*	26,29±0,33*
Підгрупа 1	4,15±0,04*	55,51±0,24*	24,27±0,18
Підгрупа 2	4,17±0,07*	58,50±0,62*	20,91±0,50*
Підгрупа 3	4,35±0,05*	54,37±0,17*	27,05±0,26*
Підгрупа 4	4,13±0,03*	52,31±0,16*	28,90±0,38*

Примітка. * – різниця між ОГ чи підгрупою та ГП статистично вірогідна при ймовірності похибки $p < 0,05$ за критерієм Стьюдента.

Значення математичного очікування масо-ростових параметрів задіяних у дослідженні дітей ВП-І при народженні та при досягненні ними віку 1 рік.

Група, підгрупа	ГП	Підгрупа 1	Підгрупа 2	Підгрупа 3	Підгрупа 4
Маса тіла при народженні, кг, хлопчики	3,367	4,265*	4,306*	4,593*	4,190*
	<u>3,290</u>	($p < 0,0001$) <u>4,262*</u>	($p < 0,0001$) <u>4,293*</u>	($p < 0,0001$) <u>4,357*</u>	($p < 0,0001$) <u>4,041*</u>
Маса тіла при народженні, кг, дівчатка		($p < 0,0001$)	($p = 0,00013$)	($p < 0,0001$)	($p = 0,0013$)
Довжина тіла при народженні, м×10 ² , хлопчики	52,51	56,42*	58,67*	55,60*	52,71
	<u>52,20</u>	($p < 0,0001$) <u>56,44*</u>	($p < 0,0001$) <u>59,17*</u>	($p = 0,0002$) <u>54,75*</u>	<u>52,30</u>
Довжина тіла при народженні, м×10 ² , дівчатка		($p < 0,0001$)	($p = 0,0001$)	($p = 0,0003$)	
Індекс маси тіла при народженні, кг/м ³ , хлопчики	23,32	23,73*	21,32*	26,65*	28,60*
	<u>23,18</u>	($p = 0,0390$) <u>23,69</u>	($p = 0,0006$) <u>20,74*</u>	($p = 0,0002$) <u>26,54*</u>	($p = 0,0011$) <u>28,30*</u>
Індекс маси тіла при народженні, кг/м ³ , дівчатка			($p = 0,0022$)	($p = 0,0001$)	($p = 0,0023$)
Маса тіла у віці 1 рік, кг, хлопчики	10,86	11,41	11,69	11,66	10,95
	<u>10,08</u>	<u>10,89*</u>	<u>11,45*</u>	<u>10,30</u>	<u>10,59</u>
Маса тіла у віці 1 рік, кг, дівчатка		($p = 0,0290$)	($p = 0,0290$)		
Довжина тіла у віці 1 рік, м×10 ² , хлопчики	78,67	78,62	78,10	80,00	80,25
	<u>76,20</u>	<u>78,88*</u>	<u>80,50*</u>	<u>76,67</u>	<u>76,78</u>
Довжина тіла у віці 1 рік, м×10 ² , дівчатка		($p = 0,0260$)	($p = 0,0270$)		
Індекс маси тіла у віці 1 рік, кг/м ³ , хлопчики	22,49	23,68	24,75	23,02	22,37
	<u>22,88</u>	<u>22,40</u>	<u>22,02</u>	<u>23,27</u>	<u>23,58</u>
Індекс маси тіла у віці 1 рік, кг/м ³ , дівчатка					

Примітка: * – різниця між особами ОГ (підгрупи) і ГП однієї й тієї ж статі статистично вірогідна, $p < 0,05$ за критерієм Манна – Уїтні.

Значення математичного очікування масо-ростових параметрів при народженні задіяних у дослідженні дітей у ВП-II та ВП-III

Група, підгрупа	ГП	ОГ	Підгрупа 1	Підгрупа 2	Підгрупа 3	Підгрупа 4
Маса тіла при народженні, (кг)						
3–3,5 року	3,39	4,3* $p<0,0001$	4,22* $p<0,0001$	4,30* $p<0,0001$	4,59* $p<0,0001$	4,11* $p=0,0002$
4 – 6,5 року	3,41	4,28* $p<0,0001$	4,19* $p<0,0001$	4,36* $p=0,0002$	4,59* $p=0,0003$	4,15* $p<0,0001$
Довжина тіла при народженні, (м×10 ²)						
3–3,5 року	52,7	56,3 $p<0,0001$	56,4* $p<0,0001$	58,5* $p<0,0001$	55,6* $p=0,0004$	52 $p=0,8296$
4–6,5 року	52,5	55,5* $p=0,0005$	55,9* $p=0,0005$	58,8* $p=0,0002$	55,3* $p=0,0045$	52,6 $p=0,8805$
Індекс маси тіла, (кг/м ³)						
3–3,5 року	23,2	24,3 $p=0,0615$	23,5* $p=0,0471$	21,4* $p=0,0011$	26,6* $p=0,0004$	28,2* $p=0,0004$
4–6,5 року	23,5	25,24 $p=0,0599$	23,9* $p=0,4967$	21,5* $p=0,0038$	27,1* $p=0,0003$	28,4* $p<0,0001$

Примітка. * – різниця між ОГ чи підгрупою і ГП статистично вірогідна, ймовірність похибки $p<0,05$ за критерієм Манна – Уїтні.

Таблиця Б.1.7

Значення математичного очікування масо-ростових параметрів при народженні задіяних у дослідженні дітей у ВП-IV

Група, підгрупа	ГП	ОГ	Підгрупа 1	Підгрупа 2	Підгрупа 3	Підгрупа 4
Маса тіла, Кг	3,52	4,29* $p<0,0001$	4,26* $p<0,0001$	4,20* $p=0,0002$	4,41* $p=0,0002$	4,30* $p=0,0004$
Довжина тіла, м×10 ²	52,5	55,63* $p=0,0002$	56,3* $p=0,0005$	58,14* $p=0,0004$	54,9* $p=0,0112$	52,5 $p=0,7641$
Індекс маси тіла, кг/м ³	24,42	25,04 $p=0,7643$	23,86* $p=0,1875$	21,02* $p=0,0026$	26,73* $p=0,0134$	29,70* $p=0,0007$

Примітка. * – різниця між ОГ чи підгрупою і ГП статистично вірогідна, ймовірність похибки $p<0,05$ за критерієм Манна – Уїтні.

Розподіл за віком та значення математичного очікування масо-ростових параметрів при народженні задіяних у дослідженні осіб у ВП-V, ВП-VI, ВП-VII та ВП-VIII

Група, підгрупа	ГП	ОГ	Підгрупа 1	Підгрупа 2	Підгрупа 3	Підгрупа 4
Маса тіла, кг						
ВП-V	3,288	4,175* ($p < 0,00001$)	4,100* ($p = 0,00024$)	4,153* ($p = 0,00051$)	4,357* ($p = 0,00052$)	4,114* ($p = 0,00024$)
ВП-VI	3,311	4,28* ($p < 0,00001$)	4,280* ($p < 0,00001$)	4,138* ($p = 0,00002$)	4,478* ($p = 0,00001$)	4,242* ($p < 0,00001$)
ВП-VII	3,356	4,292* ($p < 0,00001$)	4,304* ($p < 0,00001$)	4,171* ($p = 0,00006$)	4,611* ($p = 0,00001$)	4,193* ($p < 0,00001$)
ВП-VIII	3,413	4,276* ($p < 0,00001$)	4,075* ($p = 0,00134$)	4,033* ($p = 0,00833$)	4,480* ($p = 0,00139$)	4,315* ($p = 0,00002$)
Довжина тіла, м $\times 10^2$						
ВП-V	51,86	54,96* ($p = 0,00124$)	55,14* ($p = 0,00531$)	58,67* ($p = 0,00050$)	54,67* ($p = 0,00760$)	51,86
ВП-VI	52,15	54,82* ($p = 0,00017$)	55,90* ($p = 0,00012$)	58,13* ($p = 0,00005$)	55,00* ($p = 0,00042$)	51,58
ВП-VII	51,85	54,56* ($p = 0,00001$)	56,17* ($p < 0,00001$)	58,29* ($p = 0,00005$)	55,33* ($p = 0,00008$)	52,18
ВП-VIII	52,17	53,52	54,40	57,67* ($p = 0,01304$)	54,40	51,77
Індекс маси тіла, кг/м ³						
ВП-V	23,77	25,46	24,46	20,59* ($p = 0,02092$)	26,67* ($p = 0,00831$)	29,58* ($p = 0,00034$)
ВП-VI	23,55	26,34* ($p = 0,00654$)	24,50	21,09* ($p = 0,00951$)	26,89* ($p = 0,00122$)	30,94* ($p < 0,00001$)
ВП-VII	24,62	26,71* ($p = 0,00144$)	24,29	21,07* ($p = 0,00081$)	27,23* ($p = 0,00044$)	29,61* ($p < 0,00001$)
ВП-VIII	24,31	28,23* ($p = 0,00857$)	24,83	21,07* ($p = 0,04312$)	27,79* ($p = 0,03479$)	31,21* ($p = 0,00022$)

Примітка. * – різниця між ОГ чи підгрупою і ГП статистично вірогідна, ймовірність похибки $p < 0,05$ за критерієм Манна – Уїтні.

**Програма ампліфікації фрагментів ДНК для детектувального
ампліфікатора**

№ блоку	Температура, °С	Тривалість, с	Кількість циклів	Режим вимірювань	Δt, °С	Тип блоку
1	80,0	120	1			Цикл
	94,0	300				
2	94,0	30	5	√		Цикл
	67,0	15				
3	94,0	5	45	√		Цикл
	67,0	15				
4	25,0	30	1			Цикл
5	25,0	15	50	√	1,0	Δt=1°С; T _{кон} =75°С
6	10,0		Зберігання			Зберігання

Таблиця Б.1.10

**Медіанні значення Me (Q3;Q1) маси та довжини тіла, масо-ростового
показника та кількість спостережень по групах новонароджених
експериментальних тварин**

Група	Кількість тварин, n	Маса тіла m, кг×10 ³	Довжина тіла l, м×10 ²	ІМТТ (m/l ²) [кг/м ²]×10 ⁻¹
Контроль	6	5,95 (6,00; 5,85)	5,10 (5,20; 4,85)	0,231 (0,242; 0,216)
Група 1	6	6,68* (7,23; 6,61) p=0,0037	5,50* (5,95; 5,43) p=0,0194	0,219 (0,227; 0,204)
Група 2	6	7,45* (7,88; 6,88) p=0,0037	6,40* (6,63; 5,95) p=0,0038	0,183* (0,199; 0,174) p=0,0065
Група 3	6	6,40* (6,48; 6,36) p=0,0036	5,00 (5,08; 5,00)	0,253* (0,256; 0,251) p=0,0373
Група 4	7	7,10* (7,28; 6,85) p=0,0025	5,30 (5,45; 5,15)	0,252 (0,269; 0,238)

Примітка: * – відмінність від групи контролю вірогідна з імовірністю похибки p<0,05 за критерієм Манна – Уїтні.

Медіанні значення Me (Q3; Q1) маси та довжини тіла, а також масо-ростового показника експериментальних тварин у різних групах при народженні та при виведенні з експерименту

Група	Маса тіл m , кг $\times 10^3$	Довжина тіла l , м $\times 10^2$	ІМТ _T m/l^2 , [кг/м ²] $\times 10^{-1}$	Маса тіла m , кг $\times 10^3$	Довжина тіла l м $\times 10^2$	ІМТ _T m/l^2 , [кг/м ²] $\times 10^{-1}$
1	2	3	4	5	6	7
при народженні (1 доба)				при виведенні (12 діб)		
Контроль, $n=6$	5,80 (5,95; 5,73)	5,05 (5,25; 5,00)	0,230 (0,234; 0,204)	14,00 (15,8; 11,6)	7,50 (8,15; 6,30)	0,307 (0,311; 0,263)
Група 1, $n=6$	6,45* (6,58; 6,40) $p=0,00382$	5,35 (5,40; 5,23)	0,227 (0,234; 0,219)	23,35 (25,98; 20,43)	8,05* (8,40; 7,85) $p=0,01041$	0,338* (0,339; 0,329) $p=0,00395$
Група 2, $n=5$	6,90* (7,00; 6,60) $p=0,00605$	5,00* (6,00; 5,90) $p=0,00527$	0,200 (0,201; 0,192)	20,20 (20,50; 18,50)	8,00 (8,20; 8,00)	0,312 (0,316; 0,289)
Група 3, $n=6$	6,35* (6,40; 6,330) $p=0,00358$	4,45 (5,00; 4,83)	0,259* (0,284; 0,253) $p=0,00395$	24,90* (27,95; 20,02) $p=0,02498$	8,75 (9,00; 8,43)	0,320 (0,330; 0,291)
Група 4, $n=5$	7,40* (7,70; 6,70) $p=0,00605$	5,20 (5,50; 5,20)	0,260* (0,264; 0,248) $p=0,00617$	28,60* (29,00; 24,00) $p=0,00617$	8,00 (8,00; 8,00)	0,427* (0,447; 0,370) $p=0,00617$
при народженні (1 доба)				при виведенні (40 діб)		
Контроль, $n=6$	5,90 (6,08; 5,80)	5,00 (5,15; 4,93)	0,237 (0,243; 0,227)	44,50 (45,75; 43,25)	11,00 (11,38; 10,63)	0,376 (0,388; 0,343)
Група 1, $n=6$	6,55* (7,78; 6,40) $p=0,00370$	5,25* (5,45; 5,20) $p=0,01259$	0,235 (0,237; 0,227)	65,00* (81,25; 52,50) $p=0,00389$	11,05 (11,88; 10,38)	0,576* (0,611; 0,497) $p=0,02498$
Група 2, $n=5$	6,90* (7,00; 6,50) $p=0,00594$	6,10* (6,20; 5,80) $p=0,00571$	0,187* (0,193; 0,185) $p=0,00617$	58,00* (70,00; 56,00) $p=0,00617$	13,00 (13,50; 12,50)	0,367 (0,384; 0,346)

Продовження таблиці Б.1.11

1	2	3	4	5	6	7
Група 3, <i>n</i> =6	6,50* (6,58; 6,35) <i>p</i> =0,00364	4,95 (5,00; 4,90)	0,263* (0,264; 0,261) <i>p</i> =0,00382	69,50* (74,25; 62,50) <i>p</i> =0,00395	10,30* (10,48; 10,05) <i>p</i> =0,01539	0,627* (0,723; 0,607) <i>p</i> =0,00395
Група 4, <i>n</i> =5	6,60* (6,80; 6,50) <i>p</i> =0,00594	5,00 (5,00; 5,00)	0,267* (0,272; 0,264) <i>p</i> =0,00617	63,00* (66,00; 62,00) <i>p</i> =0,00617	12,5 (13,50; 11,00)	0,422 (0,521; 0,340)
при народженні (1 доба)				при виведенні (3 місяці)		
Контроль, <i>n</i> =6	5,35 (5,40; 5,30)	4,90 (5,05; 4,58)	0,237 (0,260; 0,211)	122,5 (132,5; 112,5)	15,50 (15,88; 14,53)	0,524 (0,553; 0,505)
Група 1, <i>n</i> =5	6,40* (6,60; 6,30) <i>p</i> =0,00549	5,20* (5,30; 5,10) <i>p</i> =0,01513	0,237 (0,242; 0,235)	140,0 (140,0; 135,0)	17,00 (17,20; 15,50)	0,484 (0,491; 0,456)
Група 2, <i>n</i> =5	7,80* (7,90; 7,00) <i>p</i> =0,00549	6,40* (6,40; 6,10) <i>p</i> =0,00594	0,190* (0,193; 0,188) <i>p</i> =0,00605	150,0 (176,0; 145,0)	17,50 (18,00; 16,00)	0,540 (0,566; 0,514)
Група 3, <i>n</i> =8	6,50* (6,55; 6,35) <i>p</i> =0,00179	4,70 (4,85; 4,68)	0,293* (0,296; 0,283) <i>p</i> =0,02784	122,5 (137,3; 111,5)	16,30 (16,60; 15,80)	0,463 (0,531; 0,425)
Група 4, <i>n</i> =6	7,33* (7,39; 7,23) <i>p</i> =0,00364	5,35* (5,40; 5,30) <i>p</i> =0,00358	0,253 (0,258; 0,250)	82,00* (90,00; 68,75) <i>p</i> =0,03737	14,50 (15,00; 13,25)	0,379 (0,402; 0,373)
при народженні (1 доба)				при виведенні (6 місяців)		
Контроль, <i>n</i> =6	5,60 (5,80; 5,50)	5,00 (5,00; 4,90)	0,226 (0,233; 0,216)	165,0 (200,0; 150,0)	17,30 (19,00; 16,50)	0,562 (0,588; 0,551)
Група 1, <i>n</i> =6	7,10* (7,35; 6,69) <i>p</i> =0,004	5,65* (5,95; 5,30) <i>p</i> =0,012	0,225 (0,238; 0,208)	188,5 (250,0; 158,0)	17,25 (19,50; 16,50)	0,618 (0,657; 0,580)

Продовження таблиці Б.1.11

1	2	3	4	5	6	7
Група 2, <i>n</i> =6	6,90* (7,50; 6,83) <i>p</i> =0,004	6,15* (6,20; 6,03) <i>p</i> =0,004	0,186* (0,195; 0,180) <i>p</i> =0,007	215,0 (240,0; 200,0)	19,00 (19,00; 18,00)	0,617 (0,665; 0,579)
Група 3, <i>n</i> =6	6,50* (7,00; 6,33) <i>p</i> =0,004	5,050 (5,18; 4,93)	0,263* (0,280; 0,246) <i>p</i> =0,010	192,5 (220,0; 160,0)	18,00 (19,00; 17,00)	0,590 (0,614; 0,554)
Група 4, <i>n</i> =5	6,80* (6,90; 6,60) <i>p</i> =0,006	5,1 (5,10; 5,00)	0,265* (0,272; 0,264) <i>p</i> =0,006	158 (165,0; 150,0)	17,50 (17,50; 17,00)	0,539 (0,547; 0,502)
при народженні (1 доба)				при виведенні (12 місяців)		
Контроль, <i>n</i> =5	5,90 (6,00; 5,80)	5,20 (5,40; 5,10)	0,222 (0,223; 0,206)	230,0 (250,0; 220,0)	18,00 (18,60; 18,00)	0,710 (0,723; 0,679)
Група 1, <i>n</i> =5	6,50 * (6,90; 6,50) <i>p</i> =0,00841	5,30 (5,50; 5,20)	0,231 (0,237; 0,228)	280,0* (340,0; 270,0) <i>p</i> =0,04587	20,00* (20,00; 20,00) <i>p</i> =0,01888	0,700 (0,833; 0,675)
Група 2, <i>n</i> =6	7,70* (7,80; 7,08) <i>p</i> =0,00583	6,40* (6,58; 6,08) <i>p</i> =0,00617	0,186* (0,195; 0,179) <i>p</i> =0,01762	345,0* (377,5; 290,0) <i>p</i> =0,00793	21,75* (22,00; 21,13) <i>p</i> =0,00549	0,713 (0,780; 0,641)
Група 3, <i>n</i> =5	6,80* (7,20; 6,80) <i>p</i> =0,00841	5,00 (5,20; 4,90)	0,274* (0,278; 0,272) <i>p</i> =0,00902	350,0* (380,0; 310,0) <i>p</i> =0,00902	21,00* (21,50; 19,00) <i>p</i> =0,02733	0,822* (0,831; 0,806) <i>p</i> =0,00902
Група 4, <i>n</i> =6	7,35* (7,85; 7,00) <i>p</i> =0,00571	5,15 (5,43; 5,03)	0,265* (0,277; 0,257) <i>p</i> =0,00617	260,5 (276,3; 229,0)	20,75 (21,00; 20,13)	0,608* (0,634; 0,582) <i>p</i> =0,01762
при народженні (1 доба)				при виведенні (18 місяців)		
Контроль, <i>n</i> =5	5,80 (5,90; 5,60)	5,0 (5,10; 5,0)	0,224 (0,227; 0,220)	200,0 (206,0; 200,0)	20,00 (21,00; 18,00)	0,515 (0,617; 0,467)

Продовження таблиці Б.1.11

1	2	3	4	5	6	7
Група 1, <i>n</i> =6	7,58* (8,05; 6,91) <i>p</i> =0,00617	5,80* (6,00; 5,53) <i>p</i> =0,00560	0,222 (0,229; 0,217)	290,0* (291,5; 252,5) <i>p</i> =0,00594	20,25 (20,88; 18,88)	0,681 (0,698; 0,665)
Група 2, <i>n</i> =7	7,50* (7,70; 6,95) <i>p</i> =0,00448	6,30* (6,40; 6,10) <i>p</i> =0,00414	0,189* (0,194; 0,182) <i>p</i> =0,00448	280,0* (406,0; 260,0) <i>p</i> =0,00441	21,00 (23,50; 20,05)	0,682 (0,699; 0,618)
Група 3, <i>n</i> =6	6,80* (6,98; 6,63) <i>p</i> =0,00617	5,05 (5,10; 5,00)	0,261 (0,269; 0,252) <i>p</i> =0,00617	277,5 (306,3; 218,8)	20,00 (20,00; 19,25)	0,694 (0,766; 0,637)
Група 4, <i>n</i> =5	6,90* (7,50; 6,60) <i>p</i> =0,00882	5,20 (5,30; 5,00)	0,264* (0,277; 0,252) <i>p</i> =0,00902	248,0 (250,0; 206,0)	20,00 (20,00; 19,50)	0,625 (0,652; 0,554)

Примітка: * – відмінність від групи контролю вірогідна з імовірністю похибки $p < 0,05$ за критерієм Манна – Уїтні.

**Середні значення маси тіла, довжини тіла, окружності голови та грудей у віці 1 рік у дітей ОГ і ГП з 95%ДІ
(ретроспективне дослідження)**

Рік народження	Маса тіла ОГ (ГП), кг	Довжина тіла ОГ (ГП), м×10 ²	Окружність голови ОГ (ГП), м×10 ²	Окружність грудей ОГ (ГП), м×10 ²
2001	11,65±0,63 (10,36±0,52)*	80,00±3,03 (76,06±1,78)	47,50±1,45 (46,26±1,01)	50,00±1,88 (46,59±1,46)*
2002	11,07±0,66 (10,39±0,74)	76,00±4,79 (76,00±1,26)	46,90±2,14 (46,15±1,13)	48,13±2,09 (46,90±1,79)
2003	11,16±1,00 (10,43±0,62)	76,00±4,50 (76,12±1,55)	47,33±2,87 (46,42±1,28)	49,67±7,99 (48,27±1,30)
2004	10,91±0,73 (10,68±0,48)	77,00±1,55 (76,06±1,90)	48,44±3,54 (46,72±0,62)	48,50±3,90 (48,91±1,38)
2005	11,63±0,85 (10,42±0,69)	79,83±2,71 (75,33±2,21)	47,63±2,71 (46,13±0,88)	49,89±2,79 (48,63±1,39)
2006	11,99±1,64 (10,49±0,70)	78,13±4,59 (74,40±1,66)	47,00±1,63 (45,75±2,19)	49,33±2,45 (47,30±3,65)
2007	11,45±0,55 (10,47±0,62)	78,95±1,61 (76,61±1,81)	47,18±1,08 (46,94±0,81)	48,55±1,14 (47,31±0,82)
2008	11,10±0,50 (10,27±0,46)	76,83±1,81 (75,58±1,25)	46,81±1,14 (46,69±1,87)	47,75±1,09 (47,31±1,26)
2009	11,20±0,55 (9,96±0,57)*	77,63±2,06 (77,04±1,46)	46,31±1,24 (46,13±1,00)	48,31±1,64 (47,13±1,18)
2010	11,42±0,47 (10,48±0,53)	78,06±1,68 (75,46±1,38)	47,28±0,84 (45,42±2,19)	48,84±0,92 (46,80±1,57)
2011	10,92±0,44 (10,13±0,96)	77,11±0,96 (76,90±2,37)	46,36±0,63 (46,40±1,48)	47,11±1,46 (47,35±2,15)
2012	10,98±0,66 (9,75±0,48)*	77,24±2,02 (75,44±1,44)	46,65±0,76 (45,72±1,39)	47,14±1,05 (46,94±1,25)
2013	10,69±0,74 (10,67±0,64)	77,27±1,85 (75,90±1,04)	46,09±0,97 (46,50±0,88)	47,91±1,23 (48,44±1,04)

Примітка: * – різниця між ОГ і ГП статистично вірогідна при ймовірності похибки $p < 0,05$ за критерієм Стьюдента.

**Зведені бальні оцінки результатів тестування батьків ДГВ групи
порівняння, основної групи та підгруп в залежності від запитання**

№ шкали	№ запитання	Групи та підгрупи					
		ГП, n (%)	ОГ, n (%)	Підгрупа 1, n (%)	Підгрупа 2, n (%)	Підгрупа 3, n (%)	Підгрупа 4, n (%)
1	2	3	4	5	6	7	8
1	1	6 (7,2)	8 (11,8)	3 (8,1)	1 (7,1)	2 (20,0)	2 (28,6)
1	2	2 (2,4)	5 (7,4)	2 (5,4)	0 (0,0)	2 (20,0) †	1 (14,3)
1	3	8 (9,6)	7 (10,3)	5 (13,5)	0 (0,0)	1 (10,0)	1 (14,3)
1	4	6 (7,2)	4 (5,9)	0 (0,0)	3 (21,4)	1 (10,0)	0 (0,0)
1	5	19 (22,9)	25 (36,8)	15 (40,5)	5 (35,7)	3 (30,0)	2 (28,6)
1	6	15 (18,1)	27 (39,7) †	14 (37,8)	7 (50,0) †	4 (40,0)	2 (28,6)
1	7	26 (31,3)	30 (44,1)	16 (43,2)	6 (42,9)	5 (50,0)	3 (42,9)
1	8	37 (44,6)	33 (48,5)	19 (51,4)	6 (42,9)	5 (50,0)	3 (42,9)
1	9	55 (66,3)	50 (73,5)	28 (75,7)	12 (85,7)	7 (70,0)	3 (42,9)
1	10	46 (55,4)	49 (72,1)	29 (78,4)	9 (64,3)	7 (70,0)	4 (57,1)
2	11	31 (37,3)	31 (45,6)	18 (48,6)	6 (42,9)	5 (50,0)	2 (28,6)
2	12	19 (22,9)	17 (25,0)	12 (32,4)	3 (21,4)	2 (20,0)	1 (14,3)
2	13	7 (8,4)	9 (13,2)	5 (13,5)	2 (14,3)	0 (0,0)	1 (14,3)
2	14	10 (12,0)	9 (13,2)	5 (13,5)	1 (7,1)	2 (20,0)	1 (14,3)
2	15	35 (42,2)	41 (60,3)	24 (64,9)	9 (64,3)	5 (50,0)	3 (42,9)
2	16	21 (25,3)	19 (27,9)	9 (24,3)	6 (42,9)	4 (40,0)	0 (0,0)
2	17	16 (19,3)	19 (27,9)	13 (35,1)	3 (21,4)	2 (20,0)	1 (14,3)
2	18	1 (1,2)	8 (11,8) †	7 (18,9) †	1 (7,1)	0 (0,0)	0 (0,0)
2	19	3 (3,6)	5 (7,4)	2 (5,4)	2 (14,3)	1 (10,0)	0 (0,0)
2	20	3 (3,6)	4 (5,9)	1 (2,7)	2 (14,3)	0 (0,0)	1 (14,3)
3	21	36 (43,4)	43 (63,2)	25 (67,6)	9 (64,3)	6 (60,0)	3 (42,9)
3	22	46 (55,4)	44 (64,7)	25 (67,6)	11 (78,6)	6 (60,0)	2 (28,6)
3	23	27 (32,5)	26 (38,2)	16 (43,2)	5 (35,7)	4 (40,0)	1 (14,3)
3	24	28 (33,7)	30 (44,1)	18 (48,6)	7 (50,0)	4 (40,0)	1 (14,3)
3	25	29 (34,9)	26 (38,2)	17 (45,9)	4 (28,6)	2 (20,0)	3 (42,9)
3	26	34 (41,0)	28 (41,2)	17 (45,9)	6 (42,9)	2 (20,0)	3 (42,9)
3	27	39 (47,0)	34 (50,0)	13 (35,1)	71,42857	8 (80,0)	3 (42,9)
3	28	39 (47,0)	38 (55,9)	15 (40,5)	11 (78,6)	8 (80,0)	4 (57,1)
3	29	24 (29,0)	18 (26,5)	15 (40,5)	1 (7,1)	2 (20,0)	0 (0,0)
3	30	13 (15,7)	14 (20,6)	8 (21,6)	2 (14,3)	3 (30,0)	1 (14,3)
4	31	8 (9,6)	12 (17,6)	5 (13,5)	4 (28,6)	3 (30,0)	0 (0,0)
4	32	3 (3,6)	3 (4,4)	2 (5,4)	0 (0,0)	1 (10,0)	0 (0,0)
4	33	2 (2,4)	4 (5,9)	2 (5,4)	0 (0,0)	2 (20,0) †	0 (0,0)
4	34	0 (0,0)	1 (1,5)	0 (0,0)	0 (0,0)	1 (10,0)	0 (0,0)

1	2	3	4	5	6	7	8
4	35	2 (2,4)	7 (10,3)	3 (8,1)	2 (14,3)	1 (10,0)	1 (14,3)
4	36	4 (4,8)	3 (4,4)	1 (2,7)	1 (7,1)	1 (10,0)	0 (0,0)
4	37	4 (4,8)	11 (16,2)†	7 (18,9)	1 (7,1)	2 (20,0)	1 (14,3)
4	38	15 (18,1)	22 (32,4)	10 (27,0)	6 (42,9)	4 (40,0)	2 (28,6)
4	39	30 (36,1)	28 (41,2)	18 (48,6)	4 (28,6)	4 (40,0)	2 (28,6)
4	40	9 (10,8)	12 (17,6)	7 (18,9)	2 (14,3)	1 (10,0)	2 (28,6)
5	41	14 (16,9)	14 (20,6)	7 (18,9)	3 (21,4)	2 (20,0)	2 (28,6)
5	42	9 (10,8)	13 (19,1)	7 (18,9)	1 (7,1)	4 (40,0) †	1 (14,3)
5	43	18 (21,7)	15 (22,1)	5 (13,5)	4 (28,6)	3 (30,0)	3 (42,9)
5	44	6 (7,2)	11 (16,2)	4 (10,8)	4 (28,6)	2 (20,0)	1 (14,3)
5	45	7 (8,4)	11 (16,2)	7 (18,9)	2 (14,3)	2 (20,0)	0 (0,0)
5	46	5 (6,0)	8 (11,8)	5 (13,5)	1 (7,1)	2 (20,0)	0 (0,0)
5	47	5 (6,0)	12 (17,6)	6 (16,2)	3 (21,4)	2 (20,0)	1 (14,3)
5	48	6 (7,2)	5 (7,4)	2 (5,4)	2 (14,3)	1 (10,0)	0 (0,0)
5	49	39 (47,0)	25 (36,8)	11 (29,7)	5 (35,7)	5 (50,0)	4 (57,1)
5	50	3 (3,6)	2 (2,9)	2 (5,4)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)
6	51	36 (43,4)	34 (50,0)	22 (59,5)	5 (35,7)	4 (40,0)	3 (42,9)
6	52	54 (65,1)	61,76471	25 (67,6)	7 (50,0)	7 (70,0)	3 (42,9)
6	53	11 (13,3)	12 (17,6)	6 (16,2)	2 (14,3)	2 (20,0)	2 (28,6)
6	54	10 (12,0)	12 (17,6)	6 (16,2)	2 (14,3)	2 (20,0)	2 (28,6)
6	55	15 (18,1)	9 (13,2)	5 (13,5)	3 (21,4)	1 (10,0)	0 (0,0)
6	56	14 (16,9)	11 (16,2)	6 (16,2)	3 (21,4)	2 (20,0)	0 (0,0)
6	57	37 (44,6)	37 (54,4)	18 (48,6)	10 (71,4)	5 (50,0)	4 (57,1)
6	58	39 (47,0)	36 (52,9)	17 (45,9)	7 (50,0)	7 (70,0)	5 (71,4)
6	59	52 (62,7)	34 (50,0)	23 (62,2)	8 (57,1)	1 (10,0) †	2 (28,6)
6	60	59 (71,1)	41 (60,3)	26 (70,3)	8 (57,1)	5 (50,0)	2 (28,6) †
7	61	29 (34,9)	28 (41,2)	14 (37,8)	5 (35,7)	7 (70,0)	2 (28,6)
7	62	49 (59,0)	41 (60,3)	22 (59,5)	7 (50,0)	8 (80,0)	4 (57,1)
7	63	51 (61,4)	47 (69,1)	27 (73,0)	10 (71,4)	7 (70,0)	3 (42,9)
7	64	57 (68,7)	53 (77,9)	29 (78,4)	10 (71,4)	9 (90,0)	5 (71,4)
7	65	59 (71,1)	55 (80,9)	32 (86,5)	11 (78,6)	7 (70,0)	5 (71,4)
7	66	46 (55,4)	46 (67,6)	27 (73,0)	8 (57,1)	7 (70,0)	4 (57,1)
7	67	42 (50,6)	42 (61,8)	22 (59,5)	10 (71,4)	7 (70,0)	3 (42,9)
7	68	40 (48,2)	43 (63,2)	22 (59,5)	9 (64,3)	7 (70,0)	5 (71,4)
7	69	6 (7,2)	5 (7,4)	3 (8,1)	1 (7,1)	0 (0,0)	1 (14,3)
7	70	2 (2,4)	5 (7,4)	4 (10,8)	0 (0,0)	0 (0,0)	1 (14,3)

Примітка: † – вірогідно відрізняється від групи порівняння ($p < 0,05$).

**Зведені бальні оцінки результатів тестування батьків дітей та підлітків
групи порівняння, основної групи та підгруп в залежності від запитання**

№ шка-ли	№ запи-тання	Групи та підгрупи					
		ГП, n (%)	ОГ, n (%)	Підгрупа 1, n (%)	Підгрупа 2, n (%)	Підгрупа 3, n (%)	Підгрупа 4, n (%)
1	2	3	4	5	6	7	8
1	1	22 (53,7)	45 (54,9)	15 (50,0)	10 (58,8)	11 (73,3)	9 (45,0)
1	2	14 (34,1)	39 (47,6)	10 (33,3)	9 (52,9)	9 (60,0)	11 (55,0)
1	3	25 (61,0)	49 (59,8)	17 (56,7)	10 (58,8)	11 (73,3)	11 (55,0)
1	4	17 (41,5)	39 (47,6)	13 (43,3)	7 (41,2)	10 (66,7)	9 (45,0)
1	5	12 (29,3)	33 (40,2)	11 (36,7)	7 (41,2)	5 (33,3)	10 (50,0)
1	6	14 (34,1)	19 (23,2)	5 (16,7)	1 (5,9)	5 (33,3)	8 (40,0)
1	7	9 (22,0)	23 (28,0)	12 (40,0)	3 (17,6)	4 (26,7)	4 (20,0)
1	8	10 (24,4)	15 (18,3)	6 (20,0)	1 (5,9)	4 (26,7)	4 (20,0)
1	9	4 (9,8)	13 (15,9)	5 (16,7)	3 (17,6)	3 (20,0)	2 (10,0)
1	10	2 (4,9)	11 (13,4)	5 (16,7)	2 (11,8)	2 (13,3)	2 (10,0)
2	11	10 (24,4)	11 (13,4)	8 (26,7)	1 (5,9)	2 (13,3)	0 (0,0)
2	12	2 (4,9)	7 (8,5)	3 (10,0)	0 (0,0)	2 (13,3)	2 (10,0)
2	13	6 (14,6)	6 (7,3)	5 (16,7)	0 (0,0)	0 (0,0)	1 (5,0)
2	14	5 (12,2)	4 (4,9)	0 (0,0)	1 (5,9)	0 (0,0)	3 (15,0)
2	15	11 (26,8)	23 (28,0)	9 (30,0)	4 (23,5)	4 (26,7)	6 (30,0)
2	16	10 (24,4)	20 (24,4)	8 (26,7)	3 (17,6)	5 (33,3)	4 (20,0)
2	17	5 (12,2)	33 (40,2)†	11 (36,7)	4 (23,5)	7 (46,7) †	11 (55,0)†
2	18	13 (31,7)	19 (23,2)	7 (23,3)	3 (17,6)	5 (33,3)	4 (20,0)
2	19	19 (46,3)	37 (45,1)	12 (40,0)	7 (41,2)	9 (60,0)	9 (45,0)
2	20	8 (19,5)	12 (14,6)	3 (10,0)	5 (29,4)	1 (6,7)	3 (15,0)
3	21	4 (9,8)	13 (15,9)	5 (16,7)	5 (29,4)	2 (13,3)	1 (5,0)
3	22	4 (9,8)	15 (18,3)	9 (30,0)	1 (5,9)	2 (13,3)	3 (15,0)
3	23	11 (26,8)	43 (52,4)†	14 (46,7)	8 (47,1)	7 (46,7)	14 (70,0)
3	24	13 (31,7)	46 (56,1)†	18 (60,0)	8 (47,1)	12 (80,0)†	9 (45,0)
3	25	2 (4,9)	17 (20,7)†	7 (23,3)	4 (23,5)	3 (20,0)	3 (15,0)
3	26	4 (9,8)	14 (17,1)	3 (10,0)	5 (29,4)	3 (20,0)	3 (15,0)
3	27	12 (29,3)	24 (29,3)	7 (23,3)	5 (29,4)	4 (26,7)	8 (40,0)
3	28	13 (31,7)	26 (31,7)	10 (33,3)	9 (52,9)	2 (13,3)	5 (25,0)
3	29	2 (4,9)	9 (11,0)	0 (0,0)	3 (17,6)	3 (20,0)	2 (10,0)
3	30	12 (29,3)	27 (32,9)	11 (36,7)	3 (17,6)	6 (40,0)	7 (35,0)
4	31	2 (4,9)	9 (11,0)	1 (3,3)	4 (23,5)	1 (6,7)	3 (15,0)
4	32	5 (12,2)	13 (15,9)	3 (10,0)	3 (17,6)	3 (20,0)	4 (20,0)
4	33	13 (31,7)	31 (37,8)	13 (43,3)	6 (35,3)	7 (46,7)	5 (25,0)
4	34	7 (17,1)	22 (26,8)	7 (23,3)	3 (17,6)	5 (33,3)	7 (35,0)

1	2	3	4	5	6	7	8
4	35	9 (22,0)	33 (40,2)	11 (36,7)	6 (35,3)	5 (33,3)	11 (55,0)
4	36	2 (4,9)	4 (4,9)	2 (6,7)	0 (0,0)	1 (6,7)	1 (5,0)
4	37	8 (19,5)	21 (25,6)	7 (23,3)	4 (23,5)	3 (20,0)	7 (35,0)
4	38	6 (14,6)	31 (37,8)†	8 (26,7)	10 (58,8)†	4 (26,7)	9 (45,0) †
4	39	4 (9,8)	12 (14,6)	2 (6,7)	3 (17,6)	4 (26,7)	3 (15,0)
4	40	5 (12,2)	14 (17,1)	5 (16,7)	3 (17,6)	2 (13,3)	4 (20,0)
5	41	12 (29,3)	31 (37,8)	13 (43,3)	5 (29,4)	8 (53,3)	5 (25,0)
5	42	24 (58,5)	56 (68,3)	24 (80,0)	13 (76,5)	9 (60,0)	10 (50,0)
5	43	9 (22,0)	11 (13,4)	5 (16,7)	3 (17,6)	1 (6,7)	2 (10,0)
5	44	5 (12,2)	12 (14,6)	2 (6,7)	4 (23,5)	2 (13,3)	4 (20,0)
5	45	1 (2,4)	9 (11,0)	5 (16,7)	0 (0,0)	0 (0,0)	4 (20,0)
5	46	6 (14,6)	11 (13,4)	7 (23,3)	2 (11,8)	1 (6,7)	1 (5,0)
5	47	13 (31,7)	51 (62,2)†	21(70,0) †	8 (47,1)	9 (60,0)	13 (65,0)†
5	48	12 (29,3)	20 (24,4)	4 (13,3)	4 (23,5)	3 (20,0)	9 (45,0)
5	49	18 (43,9)	43(52,4)	15 (50,0)	7 (41,2)	13 (86,7)†	8 (40,0)
5	50	16 (39,0)	29 (35,4)	9 (30,0)	8 (47,1)	5 (33,3)	7 (35,0)
6	51	18 (43,9)	37 (45,1)	11 (36,7)	8 (47,1)	8 (53,3)	10 (50,0)
6	52	32 (78,0)	66 (80,5)	22 (73,3)	15 (88,2)	12 (80,0)	17 (85,0)
6	53	8 (19,5)	20 (24,4)	10 (33,3)	5 (29,4)	3 (20,0)	2 (10,0)
6	54	18 (43,9)	41 (50,0)	15 (50,0)	9 (52,9)	9 (60,0)	8 (40,0)
6	55	26 (63,4)	59 (72,0)	22 (73,3)	12 (70,6)	9 (60,0)	16 (80,0)
6	56	16 (39,0)	40 (48,8)	16 (53,3)	8 (47,1)	8 (53,3)	8 (40,0)
6	57	17 (41,5)	32 (39,0)	12 (40,0)	8 (47,1)	4 (26,7)	8 (40,0)
6	58	7 (17,1)	20 (24,4)	8 (26,7)	4 (23,5)	4 (26,7)	4 (20,0)
6	59	4 (9,8)	11 (13,4)	1 (3,3)	5 (29,4)	1 (6,7)	4 (20,0)
6	60	16 (39,0)	43 (52,4)	16 (53,3)	9 (52,9)	6 (40,0)	12 (60,0)
7	61	30 (73,2)	67 (81,7)	26 (86,7)	15 (88,2)	12 (80,0)	14 (70,0)
7	62	25 (61,0)	60 (73,2)	20 (66,7)	15 (88,2)	13 (86,7)	12 (60,0)
7	63	23 (56,1)	58 (70,7)	24 (80,0)	9 (52,9)	12 (80,0)	13 (65,0)
7	64	17 (41,5)	43 (52,4)	20 (66,7)	8 (47,1)	9 (60,0)	6 (30,0)
7	65	17 (41,5)	35 (42,7)	14 (46,7)	7 (41,2)	7 (46,7)	7 (35,0)
7	66	36 (87,8)	59 (72,0)	24 (80,0)	13 (76,5)	10 (66,7)	12 (60,0)
7	67	39 (95,1)	66 (80,5)	24 (80,0)	13 (76,5)	13 (86,7)	16 (80,0)
7	68	28 (68,3)	51 (62,2)	21(70,0)	10 (58,8)	9 (60,0)	11 (55,0)
7	69	26 (63,4)	53 (64,6)	20 (66,7)	13 (76,5)	10 (66,7)	10 (50,0)
7	70	7 (17,1)	18 (22,0)	8 (26,7)	2 (11,8)	3 (20,0)	5 (25,0)

Примітка: †– вірогідно відрізняється від групи порівняння для ($p<0,05$).

Зведені бальні оцінки результатів тестування осіб дорослого віку групи порівняння, основної групи та підгруп в залежності від запитання

№ шкали	№ запитання	Групи та підгрупи					
		ГП, n (%)	ОГ, n (%)	Підгрупа 1, n (%)	Підгрупа 2, n (%)	Підгрупа 3, n (%)	Підгрупа 4, n (%)
1	2	3	4	5	6	7	8
1	1	50 (39,4)	46 (40,4)	13 (48,1)	6 (33,3)	8 (34,8)	19 (41,3)
1	2	44 (34,6)	56 (49,1)	14 (51,9)	6 (33,3)	10 (43,5)	26 (56,5)
1	3	48 (37,8)	59 (51,8)	16 (59,3)	10 (55,6)	10 (43,5)	23 (50,0)
1	4	44 (34,6)	55 (48,2)	11 (40,7)	4 (22,2)	11 (47,8)	29 (63,0) †
1	5	23 (18,1)	10 (8,8)	5 (18,5)	0 (0,0)	3 (13,0)	2 (4,3) †
1	6	24 (18,9)	19 (16,7)	6 (22,2)	1 (5,6)	3 (13,0)	9 (19,6)
1	7	37 (29,1)	23 (20,2)	6 (22,2)	6 (33,3)	3 (13,0)	8 (17,4)
1	8	31 (24,4)	22 (19,3)	8 (29,6)	4 (22,2)	1 (4,3) †	9 (19,6)
1	9	28 (22,0)	40 (35,1)	10 (37,0)	5 (27,8)	6 (26,1)	19 (41,3)
1	10	27 (21,3)	25 (21,9)	5 (18,5)	4 (22,2)	3 (13,0)	13 (28,3)
2	11	26 (20,5)	28 (24,6)	6 (22,2)	4 (22,2)	5 (21,7)	13 (28,3)
2	12	11 (8,7)	4 (3,5)	0 (0,0)	0 (0,0)	2 (8,7)	2 (4,3)
2	13	18 (14,2)	20 (17,5)	6 (22,2)	3 (16,7)	4 (17,4)	7 (15,2)
2	14	12 (9,4)	10 (8,8)	2 (7,4)	3 (16,7)	0 (0,0)	5 (10,9)
2	15	34 (26,8)	39 (34,2)	11 (40,7)	6 (33,3)	9 (39,1)	13 (28,3)
2	16	32 (25,2)	26 (22,8)	9 (33,)	4 (22,2)	6 (26,1)	7 (15,2)
2	17	11 (8,7)	24 (21,1) †	8 (29,6) †	3 (16,7)	8 (34,8) †	5 (10,9)
2	18	24 (18,9)	24 (21,1)	6 (22,2)	4 (22,2)	7 (30,4)	7 (15,2)
2	19	23 (18,1)	20 (17,5)	4 (14,8)	3 (16,7)	4 (17,4)	9 (19,6)
2	20	10 (7,9)	7 (6,1)	2 (7,4)	1 (5,6)	0 (0,0)	4 (8,7)
3	21	8 (6,3)	19 (16,7) †	4 (14,8)	6 (33,3) †	3 (13,0)	6 (13,0)
3	22	4 (3,1)	13 (11,4) †	4 (14,8)	2 (11,1)	2 (8,7)	5 (10,9)
3	23	23 (18,1)	39 (34,2) †	10 (37,0)	6 (33,3)	5 (21,7)	18 (39,1) †
3	24	30 (23,6)	36 (31,6)	6 (24,2)	6 (33,3)	7 (30,4)	17 (37,0)
3	25	15 (11,8)	25 (21,9)	9 (33,3) †	3 (16,7)	4 (17,4)	9 (19,6)
3	26	35 (27,6)	55 (48,2) †	17 (63,0) †	10 (55,6) †	6 (26,1)	22 (47,8)
3	27	34 (26,8)	49 (43,0) †	16 (59,3) †	8 (44,4) †	8 (34,8)	17 (37,0)
3	28	10 (7,9)	21 (18,4)	6 (22,2)	4 (22,2)	2 (8,7)	9 (19,6)
3	29	24 (18,9)	32 (28,1)	6 (22,0)	8 (44,4) †	7 (30,4)	11 (23,9)
3	30	42 (33,1)	53 (46,5)	10 (37,0)	8 (44,4)	12 (52,2)	23 (50,0)
4	31	5 (3,9)	14 (12,3)	4 (14,8)	1 (5,6)	2 (8,7)	7 (15,2)
4	32	6 (4,7)	11 (9,6)	2 (7,4)	2 (11,1)	0 (0,0)	7 (15,2)
4	33	9 (7,1)	22 (19,3) †	6 (22,2)	5 (27,8) †	4 (17,4)	7 (15,2)
4	34	16 (12,6)	16 (14,0)	3 (11,1)	3 (16,7)	3 (13,0)	7 (15,2)
4	35	16 (12,6)	31 (27,2) †	6 (22,2)	5 (27,8)	6 (26,1)	14 (30,4) †

Продовження таблиці Б.1.15

1	2	3	4	5	6	7	8
4	36	16 (12,6)	19 (16,7)	5 (18,5)	3 (16,7)	4 (17,4)	7 (15,2)
4	37	10 (7,9)	15 (13,2)	3 (11,1)	4 (22,2)	2 (8,7)	6 (13,0)
4	38	3 (2,4)	14 (12,3)†	3 (11,1)	3 (16,7) †	2 (8,7)	6 (13,0) †
4	39	16 (12,6)	27 (23,7)	2 (7,4)	6 (33,3)	7 (30,4)	12 (26,1)
4	40	6 (4,7)	15 (13,2)	2 (7,4)	4 (22,2) †	3 (13,0)	6 (13,0)
5	41	13 (10,2)	13 (11,4)	5 (18,5)	2 (11,1)	2 (8,7)	4 (8,7)
5	42	58 (45,7)	62 (54,4)	11 (40,7)	11 (61,1)	13 (56,5)	27 (58,7)
5	43	12 (9,4)	21 (18,4)	2 (7,4)	5 (27,8)	5 (21,7)	9 (19,6)
5	44	11 (8,7)	11 (9,6)	2 (7,4)	2 (11,1)	0 (0,0)	7(15,2)
5	45	8 (6,3)	7 (6,1)	2 (7,4)	1 (5,6)	1 (4,3)	3 (6,5)
5	46	6 (4,7)	6 (5,3)	1 (3,7)	0 (0,0)	2 (8,7)	3 (6,5)
5	47	28 (22,0)	42 (36,8)	11 (40,7)	4 (22,2)	9 (39,1)	18 (39,1)
5	48	12 (9,4)	12 (10,5)	3 (11,1)	4 (22,2)	2 (8,7)	3 (6,5)
5	49	35 (27,6)	51 (44,7) †	9 (33,3)	8 (44,4)	8 (34,8)	26 (56,5) †
5	50	21 (16,5)	26 (22,8)	7 (25,9)	4 (22,2)	4 (17,4)	11 (23,9)
6	51	45 (35,4)	48 (42,1)	12 (44,4)	7 (38,9)	9 (39,1)	20 (43,5)
6	52	73 (57,5)	70 (61,4)	16 (59,3)	12 (66,7)	14 (60,9)	28 (60,9)
6	53	78 (61,4)	76 (66,7)	16 (59,3)	13 (72,2)	16 (69,6)	31 (67,4)
6	54	32 (25,2)	41 (36,0)	8 (29,6)	6 (33,3)	10 (43,5)	17 (37,0)
6	55	76 (59,8)	54 (47,4)	12 (44,4)	9 (50,0)	9 (39,1)	24 (52,2)
6	56	96 (75,6)	72 (63,2)	18 (66,7)	13 (72,2)	12 (52,2)	29 (63,0)
6	57	31 (24,4)	39 (34,2)	10 (37,0)	5 (27,8)	7 (30,4)	17 (37,0)
6	58	68 (53,5)	65 (57,0)	15 (55,6)	9 (50,0)	11 (47,8)	30 (65,2)
6	59	22 (17,3)	22 (19,3)	6 (22,2)	5 (27,8)	3 (13,0)	8 (17,4)
6	60	67 (52,8)	60 (52,6)	15 (55,6)	8 (44,4)	12 (52,2)	25 (54,3)
7	61	80 (63,0)	68 (59,6)	16 (59,3)	11 (61,1)	11 (47,8)	30 (65,2)
7	62	83 (65,4)	76 (66,7)	16 (59,3)	13 (72,2)	14 (60,9)	33 (71,7)
7	63	48 (37,8)	44 (38,6)	11 (40,7)	7 (38,9)	9 (39,1)	17 (37,0)
7	64	46 (36,2)	39 (34,2)	7 (25,9)	4 (22,2)	9 (39,1)	19 (41,3)
7	65	50 (39,4)	35 (30,7)	7 (25,9)	5 (27,8)	9 (39,1)	14 (30,4)
7	66	60 (47,2)	69 (60,5)	17 (63,0)	11 (61,1)	13 (56,5)	28 (60,9)
7	67	70 (55,1)	64 (56,1)	14 (51,9)	10 (55,6)	16 (69,6)	24 (52,2)
7	68	74 (58,3)	69 (60,5)	17 (63,0)	11 (61,1)	16 (69,6)	25 (54,3)
7	69	67 (52,8)	51 (44,7)	11 (40,7)	7 (38,9)	13 (56,5)	20 (43,5)
7	70	28 (22,0)	22 (19,3)	4 (14,8)	6 (33,3)	4 (17,4)	8 (17,4)

Примітка: †– вірогідно відрізняється від групи порівняння для ($p<0,05$).

**Поширеність зубощелепних аномалій (кількість осіб, процент, 95% ДІ)
у задіяних у дослідженні осіб віком 12 – 17 років (ВП-V)**

Група, підгрупа	Порівняння	Основна	Підгрупа 1	Підгрупа 2	Підгрупа 3	Підгрупа 4
1	2	3	4	5	6	7
Кількість осіб	14	26	7	6	6	7
Змикання молярів у сагітальній площині	1 КЛ – 10 (71,4%) ДІ: 49,2% – 87,2% 2 КЛ – 3 (21,4%) ДІ: 8,4% – 42,8% 3 КЛ – 1 (7,2%) ДІ: 1,8% – 23,2%	1 КЛ – 9 (34,6%) ДІ: 20,2% – 51,8% 2 КЛ – 13 (50,0%) ДІ: 33,4% – 66,6% 3 КЛ – 4 (15,4%) ДІ: 6,6% – 30,2%	1 КЛ – 4 (57,1%) 2 КЛ – 2 (28,6%) 3 КЛ – 1 (14,3%)	1 КЛ – 1 (16,7%) 2 КЛ – 5 (83,3%)	1 КЛ – 1 (16,7%) 2 КЛ – 2 (33,3%) 3 КЛ – 3 (50,0%)	1 КЛ – 3 (42,9%) 2 КЛ – 4 (57,1%)
Змикання ікл у сагітальній площині	1 КЛ – 10 (71,4%) ДІ: 49,2% – 87,2% 2 КЛ – 3 (21,4%) ДІ: 8,4% – 42,8% 3 КЛ – 1 (7,1%) ДІ: 1,8% – 23,2%	1 КЛ – 3 (11,5%)* ДІ: 4,4%–25,1% 2 КЛ – 18 (69,2%)* ДІ: 52,2%– 82,8% 3 КЛ – 5 (19,2%) ДІ: 9,0%– 34,9%	1 КЛ – 1 (14,3%) 2 КЛ – 5 (71,4%) 3 КЛ – 1 (14,3%)	1 КЛ – 1 (16,7%) 2 КЛ – 5 (83,3%)	1 КЛ – 1 (16,7%) 2 КЛ – 2 (33,3%) 3 КЛ – 3 (50,0%)	2 КЛ – 6 (85,7%) 3 КЛ – 1 (14,3%)
Змикання різців у сагітальній площині	Н – 12 (85,7%) ДІ: 66,1% – 95,3% ПСЦ – 2 (14,3%) ДІ: 4,7% – 33,9%	Н – 13 (50,0%) ДІ: 33,4% – 66,6%* ПСЦ – 11 (42,3%) ДІ: 26,6% – 59,4% ОСЦ – 2 (7,7%) ДІ: 29,9% – 63,1%	Н – 4 (57,1%) ПСЦ – 3 (42,9%)	Н – 3 (50,0%) ПСЦ – 3 (50,0%)	Н – 3 (50,0%) ПСЦ – 1 (16,7%) ОСЦ – 2 (33,3%)	Н – 3 (42,9%) ПСЦ – 4 (57,1%)
Змикання молярів у вертикальній площині	Н – 14 (100,0%) ДІ: 76,8% – 100,0%	Н – 22 (84,6%) ДІ: 69,8% – 93,4% БВП – 4 (15,4%) ДІ: 6,6% – 30,2%	Н – 6 (85,7%) БВП – 1 (14,3%)	Н – 6 (100%)	Н – 3 (50,0%) БВП – 3 (50,0%)	Н – 7 (100%)

1	2	3	4	5	6	7
Змикання ікл у вертикальній площині	Н – 12 (85,7%) ДІ: 66,1% – 95,3% ВКП – 1 (7,1%) ДІ: 1,8% – 23,2% НКП – 1 (7,1%) ДІ: 1,8% – 23,2%	Н – 7 (26,9%)* ДІ: 14,3% – 43,6% ВКП – 15 (57,7%)* ДІ: 40,6% – 73,4% НКП – 4 (15,4%) ДІ: 6,6% – 30,2%	ВКП – 5 (71,4%) НКП – 2 (28,6%)	Н – 4 (66,7%) ВКП – 2 (33,3%)	ВКП – 6 (100,%)	Н – 3 (42,9%) ВКП – 2 (28,6%) НКП – 2 (28,6%)
Змикання різців у вертикальній площині	Н – 11 (78,6%) ДІ: 57,2% – 91,6% Гп – 3 (21,4%) ДІ: 8,4% – 42,8%	Н – 12 (46,2%) ДІ: 29,9% – 63,1% Гп – 13 (50,0%) ДІ: 33,4% – 66,6% Вп – 1 (3,8%) ДІ: 0,9% – 13,2%	Н – 3 (42,9%) Гп – 4 (57,1%)	Н – 2 (33,3%) Гп – 4 (66,7%)	Н – 5 (83,3%) Вп – 1 (16,7%)	Н – 2 (28,6%) Гп – 5 (71,4%)
Змикання бічних зубів у трансверзальній площині	Н – 13 (92,9%) ДІ: 76,8% – 98,2% Пп – 1 (7,1%) ДІ: 1,8% – 23,2%	Н – 19 (73,1%) ДІ: 56,4% – 85,7% Пп – 7 (26,9%) ДІ: 14,3% – 43,6%	Н – 5 (71,4%) Пп – 2 (28,6%)	Н – 5 (83,3%) Пп – 1 (16,7%)	Н – 4 (66,7%) Пп – 2 (33,3%)	Н – 5 (71,4%) Пп – 2 (28,6%)
Змикання ікл у трансверзальній площині	Н – 13 (92,9%) ДІ: 76,8% – 98,2%) ОПІ – 1 (7,1%) ДІ: 1,8% – 23,2%	Н – 24 (92,3%) ДІ: 80,4% – 97,6% ОПІ – 2 (7,7%) ДІ: 2,4% – 19,6%	Н – 6 (85,7%) ОПІ – 1 (14,3%)	Н – 6 (100%)	Н – 5 (83,3%) ОПІ – 1 (16,7%)	Н – 7 (100%)
Змикання різців у трансверзальній площині	Н – 11 (78,6%) ДІ: 57,2% – 91,6% ЗСЛ – 3 (21,4%) ДІ: 8,4% – 42,8%	Н – 11 (42,3%) ДІ: 26,6% – 59,4% ЗСЛ – 15 (57,7%) ДІ: 40,6% – 73,4%	Н – 3 (42,9%) ЗСЛ – 4 (57,1%)	Н – 3 (50%) ЗСЛ – 3 (50%)	Н – 2 (33,3%) ЗСЛ – 4 (66,7%)	Н – 3 (42,9%) ЗСЛ – 4 (57,1%)

1	2	3	4	5	6	7
Зубні ряди нижньої щелепи у сагітальній площині фронтальна ділянка	Н – 6 (42,9%) ДІ: 23,0% – 64,9% ПЗР – 3 (21,4%) ДІ: 8,4% – 42,8% ВЗР – 5 (35,7%) ДІ: 17,7% – 58,1%)	Н – 6 (23,1%) ДІ: 11,6% – 39,4% ПЗР – 5 (19,2%) ДІ: 9,0% – 34,9% ВЗР – 15 (57,7%) ДІ: 40,6% – 73,4%	Н – 1 (14,3%) ПЗР – 1 (14,3%) ВЗР – 5 (71,4%)	Н – 3 (50%) ПЗР – 1 (16,7%) ВЗР – 2 (33,3%)	Н – 1 (16,7%) ПЗР – 2 (33,3%) ВЗР – 3 (50%)	Н – 1 (14,3%) ПЗР – 1 (14,3%) ВЗР – 5 (71,4%)
Зубні ряди верхньої щелепи у сагітальній площині фронтальна ділянка	Н – 6 (42,9%) ДІ: 23,0% – 64,9% ПЗР – 5 (35,7%) ДІ: 17,7% – 58,1% ВЗР – 3 (21,4%) ДІ: 8,4% – 42,8%	Н – 6 (23,1%) ДІ: 11,6% – 39,4% ПЗР – 5 (19,2%) ДІ: 9,0% – 34,9% ВЗР – 15 (57,7%) ДІ: 40,6% – 73,4%	Н – 2 (28,6%) ПЗР – 4 (57,1%) ВЗР – 1 (14,3%)	Н – 2 (33,3%) ПЗР – 2 (33,3%) ВЗР – 2 (33,3%)	Н – 2 (33,3%) ПЗР – 2 (33,3%) ВЗР – 2 (33,3%)	Н – 1 (14,3%) ПЗР – 3 (42,9%) ВЗР – 3 (42,9%)
Зубні ряди нижньої щелепи у сагітальній площині бічна ділянка	Н – 13 (92,9%) ДІ: 76,8% – 98,2% ВЗР – 1 (7,1%) ДІ: 1,8% – 23,2%	Н – 19 (73,1%) ДІ: 56,4% – 85,7% ПЗР – 1 (3,8%) ДІ: 0,9% – 13,2% ВЗР – 6 (23,1%) ДІ: 11,6% – 39,4%	Н – 7 (100%)	Н – 4 (66,7%) ВЗР – 2 (33,3%)	Н – 3 (50%) ВЗР – 3 (50%)	Н – 5 (71,4%) ПЗР – 1 (14,3%) ВЗР – 1 (14,3%)
Зубні ряди верхньої щелепи у сагітальній площині бічна ділянка	Н – 12 (85,7%) ДІ: 66,1% – 95,3% ПЗР – 1 (7,1%) ДІ: 1,8% – 23,2% ВЗР – 1 (7,1%) ДІ: 1,8% – 23,2%	Н – 15 (57,7%) ДІ: 40,6% – 73,4% ПЗР – 2 (7,7%)* ДІ: 29,9% – 63,1% ВЗР – 9 (34,6%) ДІ: 20,2% – 51,8%	Н – 6 (85,7%) ВЗР – 1 (14,3%)	Н – 5 (83,3%) ВЗР – 1 1(16,7%)	Н – 2 (33,3%) ВЗР – 4 (66,7%)	Н – 2 (28,6%) ПЗР – 2 (28,6%) ВЗР – 3 (42,9%)

1	2	3	4	5	6	7
Зубні ряди нижньої щелепи у вертикальній площині фронтальна ділянка	Н – 9 (64,3%) ДІ: 41,9% – 82,3% ДАП – 5 (35,7%) ДІ: 17,7% – 58,1%	Н – 14 (53,8%) ДІ: 36,9% – 70,1% ДАП – 12 (46,2%) ДІ: 29,9% – 63,1%	Н – 2 (28,6%) ДАП – 5 (71,4%)	Н – 3 (50,0%) ДАП – 3 (50,0%)	Н – 4 (66,7%) ДАП – 2 (33,3%)	Н – 5 (71,4%) ДАП – 2 (28,6%)
Зубні ряди верхньої щелепи у вертикальній площині фронтальна ділянка	Н – 8 (57,1%) ДІ: 35,1% – 77,0% ДАП – 2 (14,3%) ДІ: 4,7% – 33,9% ДАВ – 4 (28,6%) ДІ: 12,8% – 50,8%	Н – 5 (19,2%)* ДІ: 9,0% – 34,9% ДАВ – 13 (50,0%) ДІ: 33,4% – 66,6% ДАП – 8 (30,8%) ДІ: 17,2% – 47,8%	ДАП – 2 (28,6%) ДАВ – 5 (71,4%)	Н – 3 (50,0%) ДАП – 2 (33,3%) ДАВ – 1 (16,7%)	ДАП – 1 (16,7%) ДАВ – 5 (83,3%)	Н – 2 (28,6%) ДАП – 3 (42,9%) ДАВ – 2 (28,6%)
Зубні ряди нижньої щелепи у трансверзальній площині бічна ділянка	Н – 13 (92,9%) ДІ: 76,8% – 98,2% ЗЗР – 1 (7,1%) ДІ: 1,8% – 23,2%	Н – 7 (26,9%)* ДІ: 14,3% – 43,6% ЗЗР – 16 (61,5%)* ДІ: 44,3% – 76,6% РЗР – 3 (11,5%) ДІ: 4,4% – 25,1%	Н – 2 (28,6%) ЗЗР – 2 (28,6%) РЗР – 3 (42,9%)	Н – 1 (16,7%) ЗЗР – 5 (83,3%)	Н – 1 (16,7%) ЗЗР – 5 (83,3%)	Н – 3 (42,9%) ЗЗР – 4 (57,1%)
Зубні ряди верхньої щелепи у трансверзальній площині бічна ділянка	Н – 12 (85,7%) ДІ: 66,1% – 95,3% ЗЗР – 1 (7,1%) ДІ: 1,8% – 23,2% РЗР – 1 (7,1%) ДІ: 1,8% – 23,2%	Н – 11 (42,3%)* ДІ: 26,6% – 59,4% ЗЗР – 9 (34,6%) ДІ: 20,2% – 51,8% РЗР – 6 (23,1%) ДІ: 11,6% – 39,4%	Н – 2 (28,6%) ЗЗР – 2 (28,6%) РЗР – 3 (42,9%)	Н – 1 (16,7%) ЗЗР – 2 (33,3%) РЗР – 3 (50,0%)	Н – 3 (50,0%) ЗЗР – 3 (50,0%)	Н – 5 (71,4%) ЗЗР – 2 (28,6%)
Зубні ряди щі у трансверзальній площині фронтальна ділянка	Співпадає – 14 (100,0%) ДІ: 76,8% – 100,0%	Співпадає – 21 (80,8%) ДІ: 65,1% – 91,0% Не співпадає – 5 (19,2%) ДІ: 9,0% – 34,9%	Співпадає – 5 (71,4%) Не співпадає – 2 (28,6%)	Співпадає – 6 (100,0%)	Співпадає – 5 (83,3%) Не співпадає – 1 (16,7%)	Співпадає – 5 (71,4%) Не співпадає – 2 (28,6%)

1	2	3	4	5	6	7
Зубні ряди верхньої щелепи у трансверзальній площині фронтальна ділянка	Співпадає – 14 (100,0%)	Співпадає – 26 (100,0%)	Співпадає – 7 (100,0%)	Співпадає – 6 (100,0%)	Співпадає – 6 (100,0%)	Співпадає – 7 (100,0%)

Примітки: перелік скорочень: КЛ – клас за Енглем; Н – норма; Гп – глибокий прикус; Вп – відкритий прикус; БВп – бічний відкритий прикус; ВКП – розташування рвучого горбика ікл верхньої щелепи вище контактного пункту нижніх зубів; НКП – розташування рвучого горбика ікл верхньої щелепи нижче контактного пункту нижніх зубів; Пп – перехресний прикус; ОП – оральне положення ікл; ПСЩ – пряма сагітальна щілина; ОСЩ – обернена сагітальна щілина; ЗСЛ – зміщення середньої лінії; ПЗР – подовження зубного ряду; ВЗР – вкорочення зубного ряду; ДАП – денто-альвеолярне подовження; ДАВ – денто-альвеолярне вкорочення; ЗЗР – звуження зубного ряду; РЗР – розширення зубного ряду; Співпадає/Не співпадає – середня лінія нижнього (чи верхнього) зубного ряду співпадає/не співпадає з лінією вуздечки язика (чи серединним піднебінним швом) відповідно; ВЗ – відсутні зуби,

* – різниця між групою (підгрупою) ОГ і ГП статистично вірогідна, ймовірність похибки $p < 0,05$.

Поширеність зубощелепних аномалій (кількість осіб, процент, 95% ДІ) у задіяних у дослідженні осіб віком 18 – 24 роки (ВП-VI)

Група, підгрупа	Порівняння	Основна	Підгрупа 1	Підгрупа 2	Підгрупа 3	Підгрупа 4
1	2	3	4	5	6	7
Кількість осіб	27	39	10	8	9	12
Змикання молярів у сагітальній площині	1 КЛ – 21 (77,8%) ДІ: 61,9% – 88,9% 2 КЛ – 4 (14,8%) ДІ: 6,3% – 29,2% 3 КЛ – 2 (7,4%) ДІ: 2,4% – 19,0%	1 КЛ – 14 (35,9%)* ДІ: 23,4% – 50,2% 2 КЛ – 20 (51,3%)* ДІ: 37,2% – 65,2% 3 КЛ – 5 (12,8%) ДІ: 5,9% – 24,4%	1 КЛ – 4 (40,0%) 2 КЛ – 4 (40,0%) 3 КЛ – 2 (20,0%)	1 КЛ – 2 (25,0%) 2 КЛ – 5 (62,5%) 3 КЛ – 1 (12,5%)	1 КЛ – 3 (33,3%) 2 КЛ – 5 (55,6%) 3 КЛ – 1 (11,1%)	1 КЛ – 5 (41,7%) 2 КЛ – 6 (50,0%) 3 КЛ – 1 (8,3%)
Змикання ікл у сагітальній площині	1 КЛ – 18 (66,7%) ДІ: 49,8% – 80,6% 2 КЛ – 7 (25,9%) ДІ: 13,8% – 42,3% 3 КЛ – 2 (7,4%) ДІ: 2,4% – 19,0%	1 КЛ – 10 (25,6%)* ДІ: 15,0% – 39,3% 2 КЛ – 23 (59,0%)* ДІ: 44,6% – 72,2% 3 КЛ – 6 (15,4%) ДІ: 7,5% – 27,4%	1 КЛ – 3 (30,0%) 2 КЛ – 5 (50,0%) 3 КЛ – 2 (20,0%)	1 КЛ – 2 (25,0%) 2 КЛ – 5 (62,5%) 3 КЛ – 1 (12,5%)	1 КЛ – 3 (33,3%) 2 КЛ – 6 (66,7%)	1 КЛ – 2 (16,7%) 2 КЛ – 7 (58,3%) 3 КЛ – 3 (25,0%)
Змикання різців у сагітальній площині	Н – 25 (92,6%) ДІ: 81,0% – 97,6% ПСЩ – 2 (7,4%) ДІ: 2,4% – 19,0%	Н – 31 (79,5%) ДІ: 66,5% – 88,9% ПСЩ – 7 (17,9%) ДІ: 9,3% – 30,5% ОСЩ – 1 (2,6%) ДІ: 0,6% – 9,0%	Н – 8 (80,0%) ПСЩ – 1 (10,0%) ОСЩ – 1 (10,0%)	Н – 6 (75,0%) ПСЩ – 2 (25,0%)	Н – 7 (77,8%) ПСЩ – 2 (22,2%)	Н – 10 (83,3%) ПСЩ – 2 (16,7%)
Змикання молярів у вертикальній площині	Н – 24 (88,9%) ДІ: 75,7% – 95,8% БВП – 3 (11,1%) ДІ: 4,2% – 24,3%	Н – 35 (89,7%) ДІ: 79,1% – 95,7% БВП – 4 (10,3%) ДІ: 4,3% – 20,9%	Н – 8 (80,0%) БВП – 2 (20,0%)	Н – 7 (87,5%) БВП – 1 (12,5%)	Н – 9 (100,0%)	Н – 11 (91,7%) БВП – 1 (8,3%)

1	2	3	4	5	6	7
Змикання ікл у вертикальній площині	Н – 16 (59,3%) ДІ: 42,4% – 74,5% ВКП – 9 (33,3%) ДІ: 19,4% – 50,2% НКП – 2 (7,4%) ДІ: 2,4% – 19,0%	Н – 26 (66,7%) ДІ: 52,4% – 78,8% ВКП – 12 (30,8%) ДІ: 19,1% – 44,9% НКП – 1 (2,6%) ДІ: 0,6% – 9,0%	Н – 6 (60,0%) ВКП – 4 (40,0%)	Н – 7 (87,5%) ВКП – 1 (12,5%)	Н – 7 (77,8%) ВКП – 1 (11,1%) НКП – 1 (11,1%)	Н – 6 (50,0%) ВКП – 6 (50,0%)
Змикання різців у вертикальній площині	Н – 21 (77,8%), ДІ: 61,9% – 88,9% Гп – 6 (22,2%) ДІ: 11,1% – 38,1%	Н – 11 (28,2%)* ДІ: 17,0% – 42,1% Гп – 20 (51,3%) ДІ: 37,2% – 65,2% Вп – 8 (20,5%) ДІ: 11,1% – 33,5%	Н – 3 (30,0%) Гп – 4 (40,0%) Вп – 3 (30,0%)	Н – 1 (12,5%) Гп – 6 (75,0%) Вп – 1 (12,5%)	Н – 2 (22,1%) Гп – 6 (66,7%) Вп – 1 (11,1%)	Н – 5 (41,7%) Гп – 4 (33,3%) Вп – 3 (25,0%)
Змикання бічних зубів у трансверзальній площині	Н – 24 (88,9%) ДІ: 75,7% – 95,8% Пп – 3 (11,1%) ДІ: 4,2% – 24,3%	Н – 23 (59,0%)* ДІ: 44,6% – 72,2% Пп – 16 (41,0%)* ДІ: 27,8% – 55,4%	Н – 8 (80,0%) Пп – 2 (20,0%)	Н – 5 (62,5%) Пп – 3 (37,5%)	Н – 6 (66,7%) Пп – 3 (33,3%)	Н – 4 (33,3%) Пп – 8 (66,7%)
Змикання ікл у трансверзальній площині	Н – 24 (88,9%) ДІ: 75,7% – 95,8% ОПІ – 3 (11,1%) ДІ: 4,2% – 24,3%	Н – 35 (89,7%) ДІ: 79,1% – 95,7% ОПІ – 4 (10,3%) ДІ: 4,3% – 20,9%	Н – 8 (80,0%) ОПІ – 2 (20,0%)	Н – 7 (87,5%) ОПІ – 1 (12,5%)	Н – 9 (100,0%)	Н – 11 (91,7%) ОПІ – 1 (8,3%)
Змикання різців у трансверзальній площині	Н – 17 (63,0%) ДІ: 46,0% – 77,6% ЗСЛ – 10 (37,0%) ДІ: 22,4% – 54,0%	Н – 25 (64,1%) ДІ: 49,8% – 76,6% ЗСЛ – 14 (35,9%) ДІ: 23,4% – 50,2%	Н – 9 (90,0%) ЗСЛ – 1 (10,0%)	Н – 5 (62,5%) ЗСЛ – 3 (37,5%)	Н – 7 (77,8%) ЗСЛ – 2 (22,2%)	Н – 4 (33,3%) ЗСЛ – 8 (66,7%)

Продовження таблиці Б.1.17

1	2	3	4	5	6	7
Зубні ряди нижньої щелепи у сагітальній площині фронтальна ділянка	Н – 11 (40,7%) ДІ: 25,5% – 57,6% ПЗР – 4 (14,8%) ДІ: 6,3% – 29,2% ВЗР – 12 (44,4%) ДІ: 28,7% – 61,2%	Н – 10 (25,6%) ДІ: 15,0% – 39,3% ПЗР – 4 (10,3%) ДІ: 4,3% – 20,9% ВЗР – 25 (64,1%) ДІ: 49,8% – 76,6%	Н – 2 (20,0%) ПЗР – 1 (10,0%) ВЗР – 7 (70,0%)	Н – 3 (37,5%) ВЗР – 5 (62,5%)	Н – 3 (33,3%) ВЗР – 6 (66,7%)	Н – 2 (16,7%) ПЗР – 3 (25,0%) ВЗР – 7 (58,3%)
Зубні ряди верхньої щелепи у сагітальній площині фронтальна ділянка	Н – 8 (29,6%) ДІ: 16,5% – 46,3% ПЗР – 8 (29,6%) ДІ: 16,5% – 46,3% ВЗР – 11 (40,7%) ДІ: 25,5% – 57,6%	Н – 8 (20,5%) ДІ: 11,1% – 33,5% ПЗР – 22 (56,4%), ДІ: 42,1% – 69,9% ВЗР – 9 (23,1%) ДІ: 13,0% – 36,5%	Н – 3 (30,0%) ПЗР – 5 (50,0%) ВЗР – 2 (20,0%)	Н – 3 (37,5%) ПЗР – 5 (62,5%)	ПЗР – 7 (77,8%) ВЗР – 2 (22,2%)	Н – 2 (16,7%) ПЗР – 5 (41,7%) ВЗР – 5 (41,7%)
Зубні ряди нижньої щелепи у сагітальній площині бічна ділянка	Н – 25 (92,6%) ДІ: 81,0% – 97,6% ПЗР – 1 (3,7%) ДІ: 0,9% – 12,8% ВЗР – 1 (3,7%) ДІ: 0,9% – 12,8%	Н – 27 (69,2%) ДІ: 55,1% – 80,9% ПЗР – 3 (7,7%) ДІ: 2,9% – 17,3% ВЗР – 9 (23,1%)* ДІ: 13,0% – 36,5%	Н – 9 (90%) ВЗР – 1 (10,0%)	Н – 5 (62,5%) ПЗР – 1 (12,5%) ВЗР – 2 (25,0%)	Н – 6 (66,7%) ВЗР – 3 (33,3%)	Н – 7 (58,3%) ПЗР – 2 (16,7%) ВЗР – 3 (25,0%)
Зубні ряди верхньої щелепи у сагітальній площині бічна ділянка	Н – 19 (70,4%) ДІ: 53,7% – 83,5% ПЗР – 4 (14,8%) ДІ: 6,3% – 29,2% ВЗР – 4 (14,8%) ДІ: 6,3% – 29,2%	Н – 19 (48,7%) ДІ: 34,8% – 62,8% ПЗР – 5 (12,8%) ДІ: 5,9% – 24,2% ВЗР – 15 (38,5%) ДІ: 25,6% – 52,8%	Н – 7 (70,0%) ВЗР – 3 (30,0%)	Н – 3 (37,5%) ПЗР – 1 (12,5%) ВЗР – 4 (50,0%)	Н – 5 (55,6%) ПЗР – 1 (11,1%) ВЗР – 3 (33,3%)	Н – 4 (33,3%) ПЗР – 3 (25,0%) ВЗР – 5 (41,7%)
Зубні ряди нижньої щелепи у вертикальній площині фронтальна ділянка	Н – 18 (66,7%) ДІ: 49,8% – 80,6% ДАП – 9 (33,3%) ДІ: 19,4% – 50,2%	Н – 18 (46,2%) ДІ: 32,4% – 60,4% ДАП – 21 (53,8%) ДІ: 39,6% – 67,6%	Н – 3 (30,0%) ДАП – 7 (70,0%)	Н – 4 (50,0%) ДАП – 4 (50,0%)	Н – 4 (44,4%) ДАП – 5 (55,6%)	Н – 7 (58,3%) ДАП – 5 (41,7%)

1	2	3	4	5	6	7
Зубні ряди верхньої щелепи у вертикальній площині фронтальна ділянка	Н – 20 (74,1%) ДІ: 57,7% – 86,2% ДАП – 2 (7,4%) ДІ: 2,4% – 19,0% ДАВ – 5 (18,5%) ДІ: 8,6% – 33,7%	Н – 18 (46,2%), ДІ: 32,4% – 60,4% ДАП – 4(10,2%) ДІ: 6,3% – 29,2% ДАВ – 17(43,6%)* ДІ: 39,6% – 67,6%	Н – 5 (50,0%) ДАВ – 5 (50,0%)	Н – 5 (62,5%) ДАП – 1 (12,5%) ДАВ – 2 (25,0%)	Н – 4 (44,4%) ДАП – 1 (11,1%) ДАВ – 4 (44,4%)	Н – 4 (33,3%) ДАП – 2 (16,7%) ДАВ – 6 (50,0%)
Зубні ряди нижньої щелепи у трансверзальній площині бічна ділянка	Н – 18 (66,7%) ДІ: 49,8% – 80,6% ЗЗР – 9 (33,3%) ДІ: 19,4% – 50,2%	Н – 18 (46,2%) ДІ: 32,4% – 60,4% ЗЗР – 21 (53,8%) ДІ: 39,6% – 67,6%	Н – 3 (30,0%) ЗЗР – 7 (70,0%)	Н – 4 (50,0%) ЗЗР – 4 (50,0%)	Н – 5 (55,6%) ЗЗР – 4 (44,4%)	Н – 6 (50,0%) ЗЗР – 6 (50,0%)
Зубні ряди верхньої щелепи у трансверзальній площині бічна ділянка	Н – 21 (77,8%) ДІ: 61,9% – 8,9% ЗЗР – 4 (14,8%) ДІ: 6,3% – 29,2% РЗР – 2 (7,4%) ДІ: 2,4% – 19,0%	Н – 16 (41,0%)* ДІ: 27,8% – 55,4% ЗЗР – 12 (30,8%) ДІ: 19,1% – 44,9% РЗР – 11 (28,2%) ДІ: 17,0% – 42,1%	Н – 3 (30,0%) ЗЗР – 5 (50,0%) РЗР – 2 (20,0%)	Н – 4 (50,0%) ЗЗР – 1 (12,5%) РЗР – 3 (37,5%)	Н – 5 (55,6%) ЗЗР – 2 (22,2%) РЗР – 2 (22,2%)	Н – 4 (33,3%) ЗЗР – 4 (33,3%) РЗР – 4 (33,3%)
Зубні ряди нижньої щелепи у трансверзальній площині фронтальна ділянка	Співпадає – 25 (92,6%) ДІ: 81,0% – 97,6% Не співпадає – 2 (7,4%) ДІ: 2,4% – 19,0%	Співпадає – 34 (87,2%) ДІ: 75,8% – 94,1% Не співпадає – 5 (12,8%) ДІ: 5,9% – 24,2%	Співпадає – 10 (100,0%)	Співпадає – 6 (75,0%) Не співпадає – 2 (25,0%)	Співпадає – 7 (77,8%) Не співпадає – 2 (22,2%)	Співпадає – 11 (91,7%) Не співпадає – 1 (8,3%)
Зубні ряди верхньої щелепи у трансверзальній площині фронтальна ділянка	Співпадає – 27 (100%)	Співпадає – 39 (100%)	Співпадає – 10 (100,0%)	Співпадає – 8 (100,0%)	Співпадає – 9 (100,0%)	Співпадає – 12 (100,0%)

Примітки: перелік скорочень такий же, як і для табл. Б.1.19;

* – різниця між групою (підгрупою) ОГ і ГП статистично вірогідна, ймовірність похибки $p < 0,05$.

Поширеність зубощелепних аномалій (кількість осіб, процент, 95% ДІ) у задіяних у дослідженні осіб віком 25 – 44 роки (ВП-VII)

Група, підгрупа	Порівняння	Основна	Підгрупа 1	Підгрупа 2	Підгрупа 3	Підгрупа 4
1	2	3	4	5	6	7
Кількість осіб	26	50	12	7	9	22
Змикання молярів у сагітальній площині	1 КЛ – 14 (53,8%) ДІ: 36,9% – 70,1% 2 КЛ – 10 (38,5%) ДІ: 23,4% – 55,7% 3 КЛ – 2 (7,7%) ДІ: 2,4% – 19,6%	1 КЛ – 15 (30,0%) ДІ: 19,5% – 42,5% 2 КЛ – 31 (62,0%) ДІ: 49,2% – 73,6% 3 КЛ – 4 (8,0%) ДІ: 3,3% – 16,5%	1 КЛ – 4 (33,3%) 2 КЛ – 6 (50,0%) 3 КЛ – 2 (16,7%)	1 КЛ – 4 (57,1%) 2 КЛ – 3 (42,9%)	1 КЛ – 3 (33,3%) 2 КЛ – 6 (66,7%)	1 КЛ – 4 (18,2%) 2 КЛ – 16 (72,7%) 3 КЛ – 2 (9,1%)
Змикання ікл у сагітальній площині	1 КЛ – 14 (53,8%) ДІ: 36,9% – 70,1% 2 КЛ – 10 (38,5%) ДІ: 23,4% – 55,7% 3 КЛ – 2 (7,7%) ДІ: 2,4% – 19,6%	1 КЛ – 12 (24,0%)* ДІ: 14,6% – 36,0% 2 КЛ – 30 (60,0%) ДІ: 47,2% – 71,8% 3 КЛ – 7 (14,0%) ДІ: 7,2% – 24,3%	1 КЛ – 3 (25,0%) 2 КЛ – 6 (50,0%) 3 КЛ – 3 (25,0%)	1 КЛ – 3 (42,9%) 2 КЛ – 4 (57,1%)	1 КЛ – 2 (22,1%) 2 КЛ – 7 (77,8%)	1 КЛ – 4 (18,2%) 2 КЛ – 13 (59,1%) 3 КЛ – 4 (18,2%) ВЗ – 1 (4,5%)
Змикання різців у сагітальній площині	Н – 24 (92,3%) ДІ: 80,4% – 97,6% ПСЦ – 1 (3,8%) ДІ: 0,9% – 13,2% ОСЦ – 1 (3,8%) ДІ: 0,9% – 13,2%	Н – 38 (76,0%) ДІ: 64,0% – 85,4% ПСЦ – 11 (22,0%) ДІ: 13,1% – 33,7% ОСЦ – 1 (2,0%) ДІ: 0,5% – 7,1%	Н – 10 (83,3%) ПСЦ – 2 (16,7%)	Н – 7 (100,0%)	Н – 5 (55,6%) ПСЦ – 4 (44,4%)	Н – 16 (72,7%) ПСЦ – 5 (22,7%) ОСЦ – 1 (4,5%)
Змикання молярів у вертикальній площині	Н – 24 (92,3%) ДІ: 80,4% – 97,6% БВП – 2 (7,7%) ДІ: 2,4% – 19,6%	Н – 47 (94,0%) ДІ: 86,3% – 96,8% БВП – 3 (6,0%) ДІ: 2,2% – 13,7%	Н – 11 (91,7%) БВП – 1 (8,3%)	Н – 7 (100,0%)	Н – 9 (100,0%)	Н – 20 (90,9%) БВП – 2 (9,1%)

1	2	3	4	5	6	7
Змикання ікл у вертикальній площині	Н – 21 (80,8%) ДІ: 65,1% – 91,0% ВКП – 5 (19,2%) ДІ: 9,0% – 34,9%	Н – 30 (60,0%) ДІ: 47,2% – 71,8% ВКП – 14 (28,0%) ДІ: 17,9%–40,3% НКП – 6 (12,0%) ДІ: 5,8% – 21,8%	Н – 5 (41,7%) ВКП – 5 (41,7%) НКП – 2 (16,7%)	Н – 7 (100,0%)	Н – 4 (44,4%) ВКП – 2 (22,1%) НКП – 3 (33,3%)	Н – 14 (63,6%) ВКП – 7 (31,8%) ВЗ – 1 (4,5%)
Змикання різців у вертикальній площині	Н – 26 (100,0%) ДІ: 86,8% – 100,0% Гп – 0 (0,0%) ДІ: 0,0% – 13,2%	Н – 20 (40,0%)* ДІ: 28,2% – 52,8% Гп – 28 (56,0%)* ДІ: 43,2% – 68,2% Вп – 2 (4,0%) ДІ: 1,3% – 10,6%	Н – 5 (41,7%) Гп – 7 (58,3%)	Н – 2 (28,6%) Гп – 5 (71,4%)	Н – 2 (22,1%) Гп – 6 (66,7%) Вп – 1 (11,1%)	Н – 11 (50,0%) Гп – 10 (45,5%) Вп – 1 (4,5%)
Змикання бічних зубів у трансверзальній площині	Н – 25 (96,2%) ДІ: 86,8% – 99,1% Пп – 1 (3,8%) ДІ: 0,9% – 13,2%	Н – 33 (66,0%)* ДІ: 53,3% – 77,1% Пп – 17 (34,0%)* ДІ: 22,9% – 46,7%	Н – 9 (75,0%) Пп – 3 (25,0%)	Н – 2 (28,6%) Пп – 5 (71,4%)	Н – 6 (66,7%) Пп – 3 (33,3%)	Н – 16 (72,7%) Пп – 6 (27,3%)
Змикання ікл у трансверзальній площині	Н – 25 (96,2%) ДІ: 86,8% – 99,1% ОПІ – 1 (3,8%) ДІ: 0,9% – 13,2%	Н – 45 (90,0%) ДІ: 80,8% – 95,5% ОПІ – 4 (8,0%) ДІ: 3,3% – 16,5%	Н – 10 (83,3%) ОПІ – 2 (16,7%)	Н – 7 (100,0%)	Н – 9 (100,0%)	Н – 19 (86,4%) ОПІ – 2 (9,1%) ВЗ – 1 (4,5%)
Змикання різців у трансверзальній площині	Н – 16 (61,5%) ДІ: 44,3% – 76,6% ЗСЛ – 10 (38,5%) ДІ: 23,4% – 55,7%	Н – 18 (36,0%) ДІ: 24,7% – 48,8% ЗСЛ – 32 (64,0%) ДІ: 51,2% – 75,3%	Н – 6 (50,0%) ЗСЛ – 6 (50,0%)	Н – 1 (14,3%) ЗСЛ – 6 (85,7%)	Н – 6 (66,7%) ЗСЛ – 3 (33,3%)	Н – 5 (22,7%) ЗСЛ – 17 (77,3%)

1	2	3	4	5	6	7
Зубні ряди нижньої щелепи у сагітальній площині фронтальна ділянка	Н – 9 (34,6%) ДІ: 20,2% – 51,8% ПЗР – 2 (7,7%) ДІ: 2,4% – 19,6% ВЗР – 15 (57,7%) ДІ: 40,6% – 73,4%	Н – 5 (10,0%)* ДІ: 4,5% – 19,2% ПЗР – 10 (20,0%) ДІ: 11,5% – 31,4% ВЗР – 35 (70,0%) ДІ: 57,5% – 80,5%	Н – 1 (8,3%) ПЗР – 2 (16,7%) ВЗР – 9 (75,0%)	ПЗР – 2 (28,6%) ВЗР – 5 (71,4%)	Н – 2 (22,1%) ПЗР – 4 (44,4%) ВЗР – 3 (33,3%)	Н – 2 (9,1%) ПЗР – 2 (9,1%) ВЗР – 18 (81,8%)
Зубні ряди верхньої щелепи у сагітальній площині фронтальна ділянка	Н – 11 (42,3%), ДІ: 26,6% – 59,4% ПЗР – 3 (11,5%) ДІ: 13,8% – 42,3% ВЗР – 12 (46,2%) ДІ: 25,5% – 57,6%	Н – 22 (44,0%) ДІ: 31,8% – 56,8% ПЗР – 17 (34,0%) ДІ: 22,9% – 46,7% ВЗР – 11 (22,0%) ДІ: 13,1% – 33,7%	Н – 3 (25,0%) ПЗР – 6 (50,0%) ВЗР – 3 (25,0%)	Н – 5 (71,4%) ПЗР – 2 (28,6%)	Н – 2 (22,2%) ПЗР – 5 (55,6%) ВЗР – 2 (22,2%)	Н – 12 (54,5%) ПЗР – 4 (18,2%) ВЗР – 6 (27,3%)
Зубні ряди нижньої щелепи у сагітальній площині бічна ділянка	Н – 17 (65,4%) ДІ: 48,2% – 79,8% ВЗР – 9 (34,6%) ДІ: 20,2% – 51,8%	Н – 20 (40,0%) ДІ: 28,2% – 52,8% ВЗР – 30 (60,0%) ДІ: 47,2% – 71,8%	Н – 3 (25%) ВЗР – 9 (75,0%)	Н – 4 (57,1%) ВЗР – 3 (42,9%)	Н – 5 (55,6%) ВЗР – 4 (44,4%)	Н – 8 (36,4%) ВЗР – 14 (63,6%)
Зубні ряди верхньої щелепи у сагітальній площині бічна ділянка	Н – 13 (50,0%) ДІ: 33,4% – 66,6% ВЗР – 13 (50,0%) ДІ: 33,4% – 66,6%	Н – 18 (36,0%) ДІ: 24,7% – 48,8% ПЗР – 1 (2,0%) ДІ: 0,5% – 7,1% ВЗР – 31 (62,0%) ДІ: 49,2% – 73,6%	Н – 4 (33,3%) ПЗР – 1 (8,3%) ВЗР – 7 (58,3%)	Н – 4 (57,1%) ВЗР – 3 (42,9%)	Н – 5 (55,6%) ВЗР – 4 (44,4%)	Н – 5 (22,7%) ВЗР – 17 (77,3%)
Зубні ряди нижньої щелепи у вертикальній площині фронтальна ділянка	Н – 26 (100,0%) ДІ: 76,8% – 100,0% ДАВ – 0 (0,0%) ДІ: 0,0% – 13,2% ДАП – 0 (0,0%) ДІ: 0,0% – 13,2%	Н – 22 (44,0%) ДІ: 31,8% – 56,8% ДАП – 25 (50,0%)* ДІ: 37,4% – 62,6% ДАВ – 3 (6,0%) ДІ: 2,2% – 13,7%	Н – 6 (50,0%) ДАП – 6 (50,0%)	Н – 2 (28,6%) ДАП – 5 (71,4%)	Н – 3 (33,3%) ДАП – 6 (66,7%)	Н – 11 (50,0%) ДАВ – 3 (13,6%) ДАП – 8 (36,4%)

Продовження таблиці Б.1.18

1	2	3	4	5	6	7
Зубні ряди верхньої щелепи у вертикальній площині фронтальна ділянка	Н – 24 (92,3%) ДІ: 80,4% – 97,6% ДАВ – 2 (7,7%) ДІ: 2,4% – 19,6% ДАП – 0 (0,0%) ДІ: 0,0% – 13,2%	Н – 17 (34,0%)* ДІ: 22,9% – 46,7% ДАВ – 19 (38,0%)* ДІ: 26,4% – 50,8% ДАП – 14 (28,0%)* ДІ: 17,9% – 40,3%	Н – 4 (33,3%) ДАП – 4 (33,3%) ДАВ – 4 (33,3%)	Н – 3 (42,9%) ДАП – 4 (57,1%)	Н – 5 (55,6%) ДАВ – 4 (44,4%)	Н – 5 (22,7%) ДАП – 6 (27,3%) ДАВ – 11 (50,0%)
Зубні ряди нижньої щелепи трансверзальній площині бічна ділянка	Н – 17 (65,4%) ДІ: 48,2% – 79,8% ЗЗР – 9 (34,6%) ДІ: 20,2% – 51,8%	Н – 14 (28,0%)* ДІ: 17,9% – 40,3% ЗЗР – 35 (70,0%)* ДІ: 57,5% – 80,5%	Н – 2 (16,7%) ЗЗР – 9 (75,0%) ВЗ–1 (8,3%)	Н – 3 (42,9%) ЗЗР – 4 (57,1%)	Н – 4 (44,4%) ЗЗР – 5 (55,5%)	Н – 5 (22,7%) ЗЗР – 17 (77,3%)
Зубні ряди верхньої щелепи у трансверзальній площині бічна ділянка	Н – 16 (61,5%) ДІ: 44,3% – 76,6% ЗЗР – 3 (11,5%) ДІ: 4,4% – 25,1% РЗР – 7 (26,9%) ДІ: 14,3% – 43,6%	Н – 18 (36,0%) ДІ: 24,7% – 48,8% ЗЗР – 23 (46,0%)* ДІ: 33,7% – 48,7% РЗР – 9 (18,0%) ДІ: 10,0% – 29,1%	Н – 3 (25,0%) ЗЗР – 4 (33,3%) РЗР – 5 (41,7%)	Н – 2 (28,6%) ЗЗР – 5 (71,4%)	Н – 2 (22,1%) ЗЗР – 6 (66,7%) РЗР – 1 (11,1%)	Н – 11 (50,0%) ЗЗР – 8 (36,4%) РЗР – 3 (13,6%)
Зубні ряди нижньої щелепи у трансверзальній площині фронтальна ділянка	Співпадає – 26 (100,0%)	Співпадає – 43 (86,0%) ДІ: 75,7% – 92,8% Не співпадає – 7 (14,0%), ДІ: 7,2% – 24,3%	Співпадає – 11 (91,7%) Не співпадає – 1 (8,3%)	Співпадає – 7 (100,0%)	Співпадає – 7 (77,8%) Не співпадає – 2 (22,2%)	Співпадає – 18 (81,8%) Не співпадає – 4 (18,2%)
Зубні ряди верхньої щелепи у трансверзальній площині фронтальна ділянка	Співпадає – 26 (100,0%)	Співпадає – 50 (100%)	Співпадає – 12 (100,0%)	Співпадає – 7 (100,0%)	Співпадає – 9 (100,0%)	Співпадає – 22 (100,0%)

Примітки: перелік скорочень такий же, як і для табл. Б.1.19;

* – різниця між групою (підгрупою) ОГ і ГП статистично вірогідна, ймовірність похибки $p < 0,05$.

Поширеність зубощелепних аномалій (кількість осіб, процент, 95% ДІ) у задіяних у дослідженні осіб віком 45 – 55 років (ВП-VIII)

Група, підгрупа	Порівняння	Основна	Підгрупа 1	Підгрупа 2	Підгрупа 3	Підгрупа 4
1	2	3	4	5	6	7
Кількість осіб	12	25	4	3	5	13
Змикання молярів у сагітальній площині	1 КЛ – 5 (41,7%) ДІ: 21,1% – 65,1% 2 КЛ – 5 (41,7%) ДІ: 21,1% – 65,1% 3 КЛ – 2 (16,7%) ДІ: 5,5% – 38,5%	1 КЛ – 6 (24,9%) ДІ: 12,1% – 40,7% 2 КЛ – 8 (32,0%) ДІ: 18,0% – 49,4% 3 КЛ – 8 (32,0%) ДІ: 18,0% – 49,4%	2 КЛ – 1 (25,0%) 3 КЛ – 3 (75,0%)	1 КЛ – 2 (66,7%) 2 КЛ – 1 (33,3%)	1 КЛ – 2 (40,0%) 2 КЛ – 1 (20,0%) ВЗ – 2 (40,0%)	1 КЛ – 2 (15,4%) 2 КЛ – 5 (38,5%) 3 КЛ – 5 (38,5%) ВЗ – 1 (7,7%)
Змикання ікл у сагітальній площині	1 КЛ – 6 (50,0%) ДІ: 27,7% – 72,3% 2 КЛ – 5 (41,7%) ДІ: 21,1% – 65,1% 3 КЛ – 1 (8,3%) ДІ: 2,1% – 26,5%	1 КЛ – 6 (24,9%) ДІ: 12,1% – 40,7% 2 КЛ – 10 (40,0%) ДІ: 24,4% – 57,5% 3 КЛ – 8 (32,0%) ДІ: 18,0% – 49,4%	2 КЛ – 1 (25,0%) 3 КЛ – 2 (50,0%) ВЗ – 1 (25,0%)	1 КЛ – 2 (66,7%) 2 КЛ – 1 (33,3%)	1 КЛ – 3 (60,0%) 2 КЛ – 1 (20,0%) 3 КЛ – 1 (20,0%)	1 КЛ – 1 (7,7%) 2 КЛ – 7 (53,8%) 3 КЛ – 5 (38,5%)
Змикання різців у сагітальній площині	Н – 8 (66,7%) ДІ: 42,8% – 84,8% ПСЦ – 4 (33,3%) ДІ: 15,2% – 57,2%	Н – 14 (56,0%) ДІ: 38,7% – 72,2% ПСЦ – 8 (32,0%) ДІ: 18,0% – 49,4% ОСЦ – 3 (12,0%) ДІ: 0,6% – 9,0%	ПСЦ – 1 (25,0%) ОСЦ – 3 (75,0%)	Н – 3 (100,0%)	Н – 3 (60,0%) ПСЦ – 2 (40,0%)	Н – 8 (61,5%) ПСЦ – 5 (38,5%)
Змикання молярів у вертикальній площині	Н – 12 (100,0%)	Н – 15 (60,0%) ДІ: 42,5% – 75,6% БВП – 2 (8,0%) ДІ: 2,5% – 20,4%	Н – 3 (75,0%) ВЗ – 1 (25,0%)	Н – 2 (66,7%) БВП – 1 (33,3%)	Н – 2 (40,0%) БВП – 1 (20,0%) ВЗ – 2 (40,0%)	Н – 8 (61,5%) ВЗ – 5 (38,5%)

Продовження таблиці Б.1.19

1	2	3	4	5	6	7
Змикання ікл у вертикальній площині	Н – 9 (75,0%) ДІ: 51,6% – 90,1% ВКП – 3 (25,0%) ДІ: 9,9% – 48,4%	Н – 11 (44,0%) ДІ: 27,8% – 61,3% ВКП – 12 (48,0%) ДІ: 31,3% – 65,1%	Н – 3 (75,0%) ВКП – 1 (25,0%)	Н – 2 (66,7%) ВКП – 1 (33,3%)	Н – 4 (80,0%) ВКП – 1 (20,0%)	Н – 2 (15,4%) ВКП – 9 (69,2%) ВЗ – 1 (7,7%)
Змикання різців у вертикальній площині	Н – 8 (66,7%) ДІ: 42,8% – 84,8% Гп – 4 (33,3%) ДІ: 15,2% – 57,2%	Н – 16 (64,0%) ДІ: 46,5% – 78,9% Гп – 7 (28,0%) ДІ: 14,9% – 45,1% Вп – 2 (8,0%) ДІ: 2,5% – 20,4	Н – 1 (25,0%) Гп – 3 (75,0%)	Н – 3 (100,0%)	Н – 5 (100,0%)	Н – 7 (53,8%) Гп – 4 (30,8%) Вп – 2 (15,4%)
Змикання бічних зубів у трансверзальній площині	Н – 12 (100,0%)	Н – 13 (52,0%) ДІ: 34,9% – 68,7% Пп – 6 (24,9%) ДІ: 12,1% – 40,7%	Н – 1 (25,0%) Пп – 2 (50,0%) ВЗ – 1 (25,0%)	Н – 1 (33,3%) Пп – 2 (66,7%)	Н – 2 (40,0%) Пп – 1 (20,0%) ВЗ – 2 (40,0%)	Н – 7 (53,8%) Пп – 1 (7,7%) ВЗ – 5 (38,5%)
Змикання ікл у трансверзальній площині	Н – 12 (100,0%)	Н – 23 (92,0%) ДІ: 79,6% – 97,5% ОП – 2 (8,0%) ДІ: 2,5% – 20,4	Н – 2 (50,0%) ОП – 2 (50,0%)	Н – 3 (100,0%)	Н – 5 (100,0%)	Н – 13 (100,0%)
Змикання різців у трансверзальній площині	Н – 9 (75,0%) ДІ: 51,6% – 90,1% ЗСЛ – 3 (25,0%) ДІ: 9,9% – 48,4%	Н – 8 (32,0%)* ДІ: 18,0% – 49,4% ЗСЛ – 17 (68,0%)* ДІ: 50,6% – 82,0%	ЗСЛ – 4 (100,0%)	Н – 2 (66,7%) ЗСЛ – 1 (33,3%)	ЗСЛ – 5 (100,0%)	Н – 6 (46,2%) ЗСЛ – 7 (53,8%)
Зубні ряди нижньої щелепи у сагітальній площині фронтальна ділянка	Н – 5 (41,7%) ДІ: 21,1% – 65,1% ПЗР – 1 (8,3%) ДІ: 2,1% – 26,5% ВЗР – 6 (50,0%) ДІ: 27,7% – 72,3%	Н – 3 (12,0%) ДІ: 4,5% – 26,0% ПЗР – 18 (72,0%)* ДІ: 54,9% – 85,1% ВЗР – 4 (16,0%) ДІ: 6,8% – 31,2%	ВЗР – 4 (100,0%)	Н – 1 (33,3%) ВЗР – 1 (33,3%) ПЗР – 1 (33,3%)	ВЗР – 5 (100,0%)	Н – 2 (15,4%) ПЗР – 3 (23,1%) ВЗР – 8 (61,5%)

Продовження таблиці Б.1.19

1	2	3	4	5	6	7
Зубні ряди верхньої щелепи у сагітальній площині фронтальна ділянка	Н – 5 (41,7%) ДІ: 21,1% – 65,1% ПЗР – 2 (16,7%) ДІ: 5,5% – 38,5% ВЗР – 5 (41,7%) ДІ: 21,1% – 65,1%	Н – 5 (20,0%) ДІ: 9,2% – 36,1% ПЗР – 12 (48,0%) ДІ: 31,3% – 65,1% ВЗР – 8 (32,0%) ДІ: 18,0% – 49,4%	Н – 1 (25,0%) ВЗР – 3 (75,0%)	Н – 2 (66,7%) ПЗР – 1 (33,3%)	ПЗР – 3 (60,0%) ВЗР – 2 (40,0%)	Н – 2 (15,4%) ПЗР – 8 (61,5%) ВЗР – 3 (23,1%)
Зубні ряди нижньої щелепи у сагітальній площині бічна ділянка	Н – 2 (16,7%) ДІ: 5,5% – 38,5% ПЗР – 1 (8,3%) ДІ: 2,1% – 26,5% ВЗР – 9 (75,0%) ДІ: 51,6% – 90,1%	Н – 7 (28,0%) ДІ: 14,9% – 45,1% ВЗР – 15 (60,0%) ДІ: 42,5% – 75,6%	Н – 2 (50%) ВЗР – 2 (50,0%)	Н – 1 (33,3%) ВЗР – 2 (66,7%)	Н – 1 (20,0%) ВЗР – 2 (40,0%) ВЗ – 2 (40,0%)	Н – 3 (23,1%) ВЗР – 9 (69,2%) ВЗ – 1 (7,7%)
Зубні ряди верхньої щелепи у сагітальній площині бічна ділянка	Н – 3 (25,0%) ДІ: 9,9% – 48,4% ПЗР – 1 (8,3%) ДІ: 2,1% – 26,5% ВЗР – 8 (66,7%) ДІ: 42,8% – 84,8%	Н – 8 (32,0%) ДІ: 18,0% – 49,4% ПЗР – 5 (20,0%) ДІ: 9,2% – 36,1% ВЗР – 9 (36,0%) ДІ: 21,1% – 53,5%	ВЗР – 4 (100,0%)	Н – 1 (33,3%) ВЗР – 2 (66,7%)	Н – 2 (40,0%) ВЗР – 1 (20,0%) ВЗ – 2 (40,0%)	Н – 5 (38,5%) ПЗР – 5 (38,5%) ВЗР – 2 (15,3%) ВЗ – 1 (7,7%)
Зубні ряди нижньої щелепи у вертикальній площині фронтальна ділянка	Н – 9 (75,0%) ДІ: 51,6% – 90,1% ДАВ – 1 (8,3%) ДІ: 2,1% – 26,5% ДАП – 2 (16,7%) ДІ: 5,5% – 38,5%	Н – 12 (48,0%) ДІ: 31,3% – 65,1% ДАП – 6 (24,9%) ДІ: 12,1% – 40,7% ДАВ – 6 (24,9%) ДІ: 12,1% – 40,7%	ДАВ – 4 (100,0%)	Н – 3 (100,0%)	Н – 4 (80,0%) ДАП – 1 (20,0%)	Н – 5 (38,5%) ДАП – 5 (38,5%) ДАВ – 2 (15,4%) ВЗ – 1 (7,7%)
Зубні ряди верхньої щелепи у вертикальній площині фронтальна ділянка	Н – 9 (75,0%) ДІ: 51,6% – 90,1%; ДАВ – 1 (8,3%) ДІ: 2,1% – 26,5% ДАП – 2 (16,7%) ДІ: 5,5% – 38,5%	Н – 8 (32,0%)* ДІ: 18,0% – 49,4%; ДАВ – 10 (40,0%) ДІ: 24,4% – 57,5%; ДАП – 6 (24,9%) ДІ: 12,1% – 40,7%	ДАП – 4 (100,0%)	Н – 1 (33,3%) ДАВ – 2 (66,7%)	Н – 4 (80,0%) ДАВ – 1 (20,0%)	Н – 3 (23,1%) ДАП – 2 (15,4%) ДАВ – 7 (53,8%) ВЗ – 1 (7,7%)

Продовження таблиці Б.1.19

1	2	3	4	5	6	7
Зубні ряди нижньої щелепи у трансверзальній площині бічна ділянка	Н – 7 (58,3%) ДІ: 34,9% – 78,9% ЗЗР – 5 (41,7%) ДІ: 21,1% – 65,1%	Н – 9 (36,0%) ДІ: 21,1% – 53,5% ЗЗР – 12 (48,0%) ДІ: 31,3% – 65,1%	ЗЗР – 4 (100,0%)	ЗЗР – 3 (100,0%)	Н – 3 (60,0%) ЗЗР – 1 (20,0%) ВЗ – 1 (20,0%)	Н – 6 (23,1%) ЗЗР – 4 (30,8%) ВЗ – 3 (38,5%)
Зубні ряди верхньої щелепи у трансверзальній площині бічна ділянка	Н – 7 (58,3%) ДІ: 34,9% – 78,9% ЗЗР – 1 (8,3%) ДІ: 2,1% – 26,5% РЗР – 4 (33,3%) ДІ: 15,2% – 57,2%	Н – 14 (56,0%) ДІ: 38,7% – 72,2% ЗЗР – 4 (16,0%) ДІ: 6,8% – 31,2% РЗР – 4 (16,0%) ДІ: 6,8% – 31,2%	Н – 1 (25,0%) ЗЗР – 3 (75,0%)	Н – 2 (66,7%) ЗЗР – 1 (33,3%)	Н – 1 (20,0%) РЗР – 2 (40,0%) ВЗ – 2 (40,0%)	Н – 10 (76,9%) РЗР – 2 (15,4%) ВЗ – 1 (7,7%)
Зубні ряди нижньої щелепи у трансверзальній площині фронтальна ділянка	Співпадає – 12 (100,0%)	Співпадає – 19 (76,0%) ДІ: 59,3% – 87,9% Не співпадає – 6 (24,0%) ДІ: 12,1% – 40,7%	Співпадає – 3 (75,0%) Не співпадає – 1 (25,0%)	Співпадає – 2 (66,7%) Не співпадає – 1 (33,3%)	Співпадає – 4 (80,0%) Не співпадає – 1 (20,0%)	Співпадає – 10 (76,9%) Не співпадає – 3 (23,1%)
Зубні ряди верхньої щелепи у трансверзальній площині фронтальна ділянка	Співпадає – 12 (100,0%)	Співпадає – 25 (100%)	Співпадає – 4 (100,0%)	Співпадає – 3 (100,0%)	Співпадає – 5 (100,0%)	Співпадає – 13 (100,0%)

Примітки: перелік скорочень такий же, як і для табл. Б.1.19;

* – різниця між групою (підгрупою) ОГ і ГП статистично вірогідна, ймовірність похибки $p < 0,05$.

Медіанні значення Me ($Q3$; $Q1$) показників кальцію Ca (моль/ m^3), фосфору P (моль/ m^3), лужної фосфатази $ЛФ$ ($[од/м^3] \times 10^{-3}$) у ротовій рідині учасників дослідження та кількість обстежених осіб n в кожній групі чи підгрупі

Група, підгрупа	ГП	ОГ	Підгрупа 1	Підгрупа 2	Підгрупа 3	Підгрупа 4
1	2	3	4	5	6	7
ВП-III						
Ca	0,85 (0,98; 0,76) $n=7$	1,20 (1,34; 0,78) $n=28$	1,30 (1,31; 0,85) $n=11$	1,36 (1,58; 1,02) $n=6$	0,66* (0,69; 0,54) ($p=0,01183$) $n=5$	0,48* (0,54; 0,41) ($p=0,00266$) $n=6$
P	4,55 (4,99; 4,29) $n=7$	4,35 (5,76; 3,91) $n=28$	5,65 (6,00; 4,47) $n=11$	5,57 (6,17; 4,94) $n=6$	3,42* (4,10; 3,36) ($p=0,042358$) $n=5$	3,60* (4,00; 3,13) ($p=0,037789$) $n=6$
ЛФ	21,07 (21,70; 20,67) $n=7$	21,37 (21,90; 20,60) $n=28$	21,80 (21,98; 20,63) $n=11$	22,95 (23,70; 21,60) $n=6$	18,35* (18,49; 18,03) ($p=0,004484$) $n=5$	19,80* (20,50; 19,25) ($p=0,032125$) $n=6$
ВП-IV						
Ca	1,09 (1,18; 1,04) $n=8$	1,11 (1,37; 0,86) $n=27$	1,30 (1,66; 1,12) $n=9$	1,16 (1,41; 1,12) $n=6$	0,97 (1,00; 0,67) $n=6$	0,82* (0,86; 0,78) ($p=0,001924$) $n=6$
P	4,49 (4,94; 4,38) $n=8$	4,46 (5,64; 4,07) $n=27$	5,57 (5,92; 4,46) $n=9$	5,69 (6,07; 4,89) $n=6$	4,11 (4,38; 4,02) $n=6$	3,98* (4,11; 3,88) ($p=0,009743$) $n=6$
ЛФ	24,04 (24,33; 22,98) $n=8$	23,13 (26,06; 20,87) $n=27$	25,45 (26,12; 23,78) $n=9$	26,91 (27,61; 24,05) $n=6$	20,57* (21,85; 20,10) ($p=0,038868$) $n=6$	20,17* (21,10; 19,28) ($p=0,020137$) $n=6$

Продовження таблиці Б.1.20

1	2	3	4	5	6	7
ВП-V						
Ca	1,30 (1,35; 1,27) <i>n</i> =7	1,51 (1,69; 1,33) <i>n</i> =20	1,49 (1,58; 1,18) <i>n</i> =5	1,41 (1,52; 1,35) <i>n</i> =5	1,59* (1,67; 1,42) (<i>p</i> =0,004414) <i>n</i> =5	1,74 (1,85; 1,12) <i>n</i> =5
P	4,45 (5,01; 3,70) <i>n</i> =8	4,65 (5,64; 3,80) <i>n</i> =20	5,51 (6,03; 4,89) <i>n</i> =5	6,23 (6,38; 4,68) <i>n</i> =5	4,35 (4,91; 3,86) <i>n</i> =5	3,64* (3,84; 3,59) (<i>p</i> =0,00842) <i>n</i> =5
ЛФ	22,79 (25,04; 22,28) <i>n</i> =8	22,29 (26,63; 20,51) <i>n</i> =20	26,6 (26,72; 23,25) <i>n</i> =5	29,60 (29,98; 24,50) <i>n</i> =5	20,67* (21,77; 20,04) (<i>p</i> =0, 028109) <i>n</i> =5	19,43* (21,00; 19,16) (<i>p</i> =0, 012827) <i>n</i> =5
ВП-VI						
Ca	1,25 (1,40; 1,02) <i>n</i> =11	1,76* (1,88; 1,52) (<i>p</i> =0, 000105) <i>n</i> =34	1,64* (1,71; 1,40) (<i>p</i> =0, 037053) <i>n</i> =7	1,79* (1,85; 1,64) (<i>p</i> =0,000942) <i>n</i> =7	1,78* (1,79; 1,44) (<i>p</i> =0,006953) <i>n</i> =9	1,96* (2,02; 1,67) (<i>p</i> =0,000070) <i>n</i> =11
P	5,2 (5,61; 4,67) <i>n</i> =11	4,99 (6,10; 4,13) <i>n</i> =34	5,92 (6,28; 5,37) <i>n</i> =7	6,12 (6,58; 4,99) <i>n</i> =7	4,31 (6,05; 3,99) <i>n</i> =9	4,97* (5,01; 3,96) (<i>p</i> =0,023447) <i>n</i> =11
ЛФ	25,47 (25,90; 23,11) <i>n</i> =11	25,60 (29,30; 21,31) <i>n</i> =35	29,30 (30,62; 24,81) <i>n</i> =8	33,56* (35,00; 27,51) (<i>p</i> =0,000489) <i>n</i> =7	20,50* (26,83; 16,80) (<i>p</i> =0,00017) <i>n</i> =9	22,29* (24,70; 21,06) (<i>p</i> =0,030193) <i>n</i> =11
ВП-VII						
Ca	1,62 (1,79; 1,59) <i>n</i> =9	1,92* (2,10; 1,85) (<i>p</i> =0,000591) <i>n</i> =38	1,79 (1,86; 1,48) <i>n</i> =8	1,80 (1,93; 1,68) <i>n</i> =6	1,99* (2,06; 1,91) (<i>p</i> =0, 001779) <i>n</i> =7	2,02* (2,32; 1,87) (<i>p</i> =0, 000037) <i>n</i> =17

Продовження таблиці Б.1.20

1	2	3	4	5	6	7
P	5,33 (5,67; 4,83) <i>n</i> =9	4,93 (5,61; 4,15) <i>n</i> =38	6,40 (6,69; 5,44) <i>n</i> =8	6,02 (7,24; 4,64) <i>n</i> =6	4,18 (5,01; 4,06) <i>n</i> =7	4,75* (4,99; 4,04) (<i>p</i> =0,016393); <i>n</i> =17
ЛФ	31,44 (33,03; 28,51) <i>n</i> =10	30,01 (32,26; 25,44) <i>n</i> =36	36,69* (39,59; 33,34) (<i>p</i> =0,009975) <i>n</i> =8	39,75* (42,73; 34,88) (<i>p</i> =0,001138) <i>n</i> =6	28,39* (29,90; 21,90) (<i>p</i> =0,040425) <i>n</i> =7	26,00* (27,69; 24,95) (<i>p</i> =0,034974) <i>n</i> =15
ВІІ-VIII						
Ca	1,77 (1,91; 1,72) <i>n</i> =6	2,00 (2,31; 1,94) (<i>p</i> =0,026125) <i>n</i> =20	1,88 (1,96; 1,72) <i>n</i> =4	2,00 (2,08; 1,88) <i>n</i> =3	2,15* (2,31; 1,99) (<i>p</i> =0,042198) <i>n</i> =4	2,23* (2,49; 1,96) (<i>p</i> =0,018214) <i>n</i> =9
P	4,68 (5,09; 4,06) <i>n</i> =6	4,54 (5,30; 3,86) <i>n</i> =20	5,77 (6,28; 4,99) <i>n</i> =4	6,1 (6,23; 4,85) <i>n</i> =3	4,15 (4,52; 3,69) <i>n</i> =4	4,22 (4,85; 3,85) <i>n</i> =9
ЛФ	38,17 (39,17; 35,45) <i>n</i> =6	33,12 (39,12; 30,25) <i>n</i> =17	39,66 (40,73; 38,12) <i>n</i> =4	44 (45,83; 38,19) <i>n</i> =3	31,29* (32,52; 29,29) (<i>p</i> =0,033007); <i>n</i> =4	31,51* (34,87; 29,27) (<i>p</i> =0,037374); <i>n</i> =6
Усі вікові періоди разом						
Ca	1,26 (1,50; 1,06) <i>n</i> =48	1,67* (1,92; 1,20) (<i>p</i> =0,000350) <i>n</i> =167	1,44 (1,74; 1,22) <i>n</i> =44	1,56* (1,79; 1,35) (<i>p</i> =0,002130) <i>n</i> =33	1,67 (1,94; 0,98) <i>n</i> =36	1,91* (2,10; 1,43) (<i>p</i> =0,000117) <i>n</i> =54
P	4,92 (5,19; 4,29) <i>n</i> =49	4,75 (5,77; 4,00) <i>n</i> =167	5,71* (6,16; 4,85) (<i>p</i> =0,000099) <i>n</i> =44	6,10* (6,41; 4,71) (<i>p</i> =0,000873) <i>n</i> =33	4,14* (4,62; 3,85) (<i>p</i> =0,002723) <i>n</i> =36	2,92* (3,58; 2,55) (<i>p</i> =0,000135) <i>n</i> =54
ЛФ	25,10 (28,58; 22,58) <i>n</i> =50	24,82 (29,99; 21,01) <i>n</i> =163	26,12 (31,88; 22,43) <i>n</i> =45	29,21* (34,98; 24,10) (<i>p</i> =0,006314) <i>n</i> =33	20,85* (26,83; 18,46) (<i>p</i> =0,001044) <i>n</i> =36	23,67* (26,06; 20,60) (<i>p</i> =0,034247) <i>n</i> =49

Примітка: * – різниця між ОГ (або підгрупою) і ГП статистично вірогідна при ймовірності похибки $p < 0,05$ за критерієм

Манна – Уїтні.

**Частоти розподілу генотипів для різних груп (ОГ ПП, ОГ ЗП, ГП I та ГП II)
учасників дослідження**

Ген	Гено тип	ОГ ПП		ОГ ЗП		ГП I		ГП II	
		<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
<i>CYP19A1:</i> <i>A>G</i> [rs2414096]	AA	3	18,75	7	29,17	22	22,45	11	52,38
	AG	12	75,00	9	37,50	48	48,98	8	38,10
	GG	1	6,25	8	33,33	28	28,57	2	9,52
<i>CYP19A1:</i> <i>C>T</i> [rs936306]	CC	16	100,00	17	70,83	68	70,10	17	80,95
	CT	0	0,00	6	25,00	27	27,84	4	19,05
	TT	0	0,00	1	4,17	2	2,06	0	0,00
<i>ESR1: -397</i> <i>T>C [PvuII]</i> [rs2234693]	TT	4	25,00	5	21,73	27	28,42	3	14,29
	CT	9	56,25	16	69,57	45	47,37	12	57,14
	CC	3	18,75	2	8,70	23	24,21	6	28,57
<i>ESR1: -351</i> <i>G>A [XbaI]</i> [rs9340799]	GG	1	6,25	1	4,35	9	9,68	4	20,00
	AG	11	68,75	13	56,52	46	49,46	13	65,00
	AA	4	25,00	9	39,13	38	40,86	3	15,00
<i>IL6: -174</i> <i>G>C</i> [rs1800796]	GG	7	43,75	6	25,00	32	32,65	6	28,57
	CG	9	56,25	11	45,83	45	45,92	11	52,38
	CC	0	0,00	7	29,17	21	21,43	4	19,05
<i>RANKL:</i> <i>C>T</i> [rs9594738]	CC	6	37,50	5	20,83	36	36,73	6	28,57
	CT	8	50,00	10	41,67	36	36,73	10	47,62
	TT	2	12,50	9	37,50	26	26,54	5	23,81
<i>RANKL:</i> <i>C>T</i> [rs9594759]	CC	4	25,00	4	16,00	33	34,02	6	28,57
	CT	10	62,50	9	36,00	39	40,21	6	28,57
	TT	2	12,50	12	48,00	25	25,77	9	42,86
<i>IL1b: -31</i> <i>T>C</i> [rs1143627]	TT	6	42,86	9	40,91	37	41,58	10	50,00
	TC	5	35,71	10	45,45	34	38,20	9	45,00
	CC	3	21,43	3	13,64	18	20,22	1	5,00
<i>IL10: -1082</i> <i>G>A</i> [rs1800896]	GG	5	33,33	11	52,38	31	34,83	5	25,00
	GA	9	60,00	6	28,57	44	49,44	14	70,00
	AA	1	6,67	4	19,05	14	15,73	1	5,00

**Частоти розподілу генотипів для різних груп (ГПП 26-30, ГЗП 31-35,
ГП I та ГП II) учасників дослідження**

Ген	Гено тип	ГПП 26-30		ГЗП 31-35		ГП I		ГП II	
		<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
<i>CYP19A1:</i> <i>A>G</i> [rs2414096]	AA	17	21,52	5	35,71	10	19,61	12	70,59
	AG	42	53,16	7	50,00	26	50,98	5	29,41
	GG	20	25,32	2	14,29	15	29,41	0	0,00
<i>CYP19A1:</i> <i>C>T</i> [rs936306]	CC	57	72,15	13	92,86	37	74,00	14	82,35
	CT	20	25,32	1	7,14	12	24,00	2	11,76
	TT	2	2,53	0	0,00	1	2,00	1	5,89
<i>ESR1: -397</i> <i>T>C (PvuII)</i> [rs2234693]	TT	24	31,58	4	28,57	9	18,00	1	5,88
	TC	32	42,11	9	64,29	33	66,00	11	64,71
	CC	20	26,32	1	7,14	8	16,00	5	29,41
<i>ESR1: -351</i> <i>G>A (XbaI)</i> [rs9340799]	GG	7	9,21	0	0,00	4	8,16	3	17,65
	GA	36	47,37	9	69,23	29	59,19	9	52,94
	AA	33	43,42	4	30,77	16	32,65	5	29,41
<i>IL6: -174</i> <i>G>C</i> [rs1800795]	GG	28	35,44	4	28,57	14	27,45	5	29,41
	GC	34	43,04	6	42,86	30	58,82	9	52,94
	CC	17	21,52	4	28,57	7	13,73	3	17,65
<i>RANKL:</i> <i>C>T</i> [rs9594738]	CC	28	35,44	5	35,71	16	31,37	7	41,18
	CT	30	37,97	5	35,71	22	43,14	5	29,41
	TT	21	26,58	4	28,58	13	25,49	5	29,41
<i>RANKL:</i> <i>C>T</i> [rs9594759]	CC	21	26,58	4	28,58	19	38,00	5	29,42
	CT	36	45,57	5	35,71	19	38,00	6	35,29
	TT	22	27,85	5	35,71	12	24,00	6	35,29
<i>IL1b: -31</i> <i>T>C</i> [rs1143627]	TT	25	35,71	2	53,85	20	42,55	10	62,50
	TC	30	42,86	4	30,77	19	40,43	4	25,00
	CC	15	21,43	7	15,38	8	17,02	2	12,50
<i>IL10: -1082</i> <i>G>A</i> [rs1800896]	GG	25	37,31	6	42,86	17	34,69	3	18,75
	GA	30	44,78	5	35,71	27	55,10	13	81,25
	AA	12	17,91	3	21,43	5	10,21	0	0,00

Медіанні значення Me (Q3; Q1) лептину Le ($[\mu\text{г}/\text{м}^3] \times 10^6$), адипонектину Ad ($[\mu\text{г}/\text{м}^3] \times 10^6$), а також їх співвідношення Le/Ad (ум. од.) у ротовій рідині учасників дослідження та кількість обстежених осіб *n* в кожній групі чи підгрупі

Група, підгрупа	ГП	ОГ	Підгрупа 1	Підгрупа 2	Підгрупа 3	Підгрупа 4
1	2	3	4	5	6	7
ВП-III						
Le	0,465 (0,645; 0,283) <i>n</i> =5	2,460* (6,998; 1,077) <i>p</i> =0,02090 <i>n</i> =20	1,664 (2,113; 1,231) <i>p</i> =0,02828 <i>n</i> =5	0,386 (0,413; 0,255), <i>n</i> =5	6,433* (9,122; 2,557) <i>p</i> =0,00902, <i>n</i> =5	8,691* (10,207; 3,378) <i>p</i> =0,00902, <i>n</i> =5
Ad	0,679 (0,756; 0,601) <i>n</i> =5	1,324 (1,469; 0,778) <i>n</i> =20	1,560 (2,005; 0,855) <i>n</i> =5	1,392* (2,474; 1,361) <i>p</i> =0,01629, <i>n</i> =5	0,917 (1,321; 0,472) <i>n</i> =5	0,793 (1,424; 0,731) <i>n</i> =5
Le/Ad	0,68	1,86	1,07	0,28	7,02	10,96
ВП-IV						
Le	0,532 (0,958; 0,272) <i>n</i> =5	4,576* (7,627; 0,895) <i>p</i> =0,01446, <i>n</i> =20	1,766 (2,213; 0,422) <i>n</i> =5	0,652 (0,976; 0,451) <i>n</i> =5	6,106* (8,974; 4,322) <i>p</i> =0,00902, <i>n</i> =5	8,814* (10,849; 5,125) <i>p</i> =0,02902, <i>n</i> =5
Ad	0,640 (0,849; 0,565) <i>n</i> =5	0,739 (1,514; 0,588) <i>n</i> =20	1,371 (1,691; 0,785) <i>n</i> =5	1,417 (1,492; 0,692) <i>n</i> =5	0,622 (1,709; 0,612) <i>n</i> =5	0,591 (0,671; 0,552) <i>n</i> =5
Le/Ad	0,83	6,19	1,29	0,46	9,82	14,91
ВП-V						
Le	0,894 (0,900; 0,253) <i>n</i> =5	1,855* (4,949; 0,867) <i>p</i> =0,04154, <i>n</i> =20	1,634 (2,888; 0,890) <i>n</i> =5	0,603 (0,797; 0,282) <i>n</i> =5	4,453* (4,761; 2,050) <i>p</i> =0,00902, <i>n</i> =5	5,513* (5,950; 4,125) <i>p</i> =0,00902, <i>n</i> =5

Продовження таблиці Б.1.23

1	2	3	4	5	6	7
Ad	0,972 (0,975; 0,647) <i>n</i> =5	0,763 (1,261; 0,623) <i>n</i> =20	1,237 (1,131; 0,761) <i>n</i> =5	1,648 (2,073; 0,964) <i>n</i> =5	0,697 (0,721; 0,620) <i>n</i> =5	0,479* (0,624; 0,453) <i>p</i> =0,04720, <i>n</i> =5
Le/Ad	0,92	2,43	1,32	0,37	6,39	11,51
BII-VI						
Le	0,856 (0,933; 0,329) <i>n</i> =7	1,771* (5,451; 0,961) <i>p</i> =0,00353, <i>n</i> =25	1,239* (1,734; 1,147) <i>p</i> =0,01013, <i>n</i> =6	0,856 (0,961; 0,361) <i>n</i> =5	6,318* (8,959; 1,357) <i>p</i> =0,01809, <i>n</i> =7	6,556* (6,953; 4,220) <i>p</i> =0,00175, <i>n</i> =7
Ad	0,923 (1,120; 0,819) <i>n</i> =7	0,787 (1,193; 0,610) <i>n</i> =27	0,926 (1,225; 0,779) <i>n</i> =7	1,256 (2,189; 0,933) <i>n</i> =5	0,641* (0,727; 0,549) <i>p</i> =0,02535, <i>n</i> =7	0,626 (1,051; 0,576) <i>n</i> =8
Le/Ad	0,93	2,25	1,34	0,68	9,86	10,47
BII-VII						
Le	1,045 (1,700; 0,290) <i>n</i> =5	4,389 (6,705; 0,749) <i>n</i> =22	0,678 (1,006; 0,674) <i>n</i> =5	0,726 (0,816; 0,329) <i>n</i> =5	5,678* (6,099; 5,005) <i>p</i> =0,00902, <i>n</i> =5	6,903* (7,520; 5,293) <i>p</i> =0,00448, <i>n</i> =7
Ad	1,052 (1,126; 0,871) <i>n</i> =6	0,822 (1,097; 0,542) <i>n</i> =22	1,114 (1,367; 0,871) <i>n</i> =5	1,119 (1,251; 0,854) <i>n</i> =5	0,730* (0,803; 0,538) <i>p</i> =0,02846, <i>n</i> =5	0,555* (0,855; 0,488) <i>p</i> =0,03190, <i>n</i> =7
Le/Ad	0,99	5,34	0,61	0,65	7,78	12,44
BII-VIII						
Le	1,250 (1,376; 0,956) <i>n</i> =5	4,171 (5,994; 1,215) <i>n</i> =17	0,905 (1,352; 0,532) <i>n</i> =4	0,944 (1,291; 0,599) <i>n</i> =3	5,121* (7,549; 4,650) <i>p</i> =0,04720, <i>n</i> =5	5,994* (7,950; 5,577) <i>p</i> =0,00902, <i>n</i> =5

1	2	3	4	5	6	7
Ad	1,106 (1,647; 0,922) <i>n</i> =5	0,743 (1,136; 0,547) <i>n</i> =17	1,188 (1,789; 0,848) <i>n</i> =4	1,136 (1,284; 0,797) <i>n</i> =3	0,722* (0,743; 0,594) <i>p</i> =0,04720, <i>n</i> =5	0,719 (0,893; 0,547) <i>n</i> =5
Le/Ad	1,13	5,61	0,76	0,83	7,09	8,34
Усі вікові періоди разом						
Le	0,803 (0,959; 0,288) <i>n</i> =32	2,460 (6,345; 0,893) <i>p</i> =0,00000, <i>n</i> =124	1,239* (1,985; 0,675) <i>p</i> =0,00142, <i>n</i> =30	0,628 (0,948; 0,329) <i>n</i> =28	5,353* (7,750; 3,124) <i>p</i> =0,00000, <i>n</i> =32	6,272* (7,916; 4,564) <i>p</i> =0,00000, <i>n</i> =34
Ad	0,922 (1,124; 0,647) <i>n</i> =33	0,801 (1,348; 0,595) <i>n</i> =126	1,114 (1,469; 0,759) <i>n</i> =31	1,305* (1,787; 0,913) <i>p</i> =0,00426 <i>n</i> =28	0,709* (0,800; 0,590) <i>p</i> =0,01070 <i>n</i> =32	0,620* (0,905; 0,479) <i>p</i> =0,00316 <i>n</i> =35
Le/Ad	0,87	3,07	1,11	0,48	7,55	10,12

Примітка: * – різниця між ОГ чи підгрупою і ГП статистично вірогідна ($p < 0,05$) за критерієм Манна – Уїтні.

Таблиця Б.1.24

Медіанні значення Me (Q3; Q1) вмісту кортизолу ($[\text{кг}/\text{м}^3] \times 10^6$), інтерлейкіну-6 ($[\text{кг}/\text{м}^3] \times 10^9$) та α -амілази ($[\text{од}/\text{м}^3] \times 10^{-3}$) у ротовій рідині та кількість обстежених осіб (*n*) в кожній групі чи підгрупі

Група підгрупа	ГП	ОГ	Підгрупа 1	Підгрупа 2	Підгрупа 3	Підгрупа 4
1	2	3	4	5	6	7
ВП-III						
Кортизол	5,20 (5,29; 4,4) <i>n</i> =5	5,15 (6,24; 4,64) <i>n</i> =20	5,23 (6,21; 4,71) <i>n</i> =5	4,54 (4,67; 4,34) <i>n</i> =5	5,73 (6,70; 5,50) <i>n</i> =5	5,65* (7,20; 5,34) <i>p</i> =0,00902; <i>n</i> =5

Продовження таблиці Б.1.24

1	2	3	4	5	6	7
ІІ-6	1,057 (1,249; 0,603) <i>n</i> =5	1,384 (4,594; 0,940) <i>n</i> =20	1,166 (3,911; 0,888) <i>n</i> =5	0,957 (1,266; 0,831) <i>n</i> =5	3,027 (6,421; 1,387) <i>n</i> =5	3,985 (12,22; 1,381) <i>n</i> =5
α -амілаза	271,78 (282,87; 267,22); <i>n</i> =7	248,42* (253,30; 238,19) <i>p</i> =0,00112; <i>n</i> =28	246,45* (252,05; 242,16) <i>p</i> =0,00574; <i>n</i> =11	252,01* (258,93; 242,19) <i>p</i> =0,01013; <i>n</i> =6	264,12 (269,30; 250,56) <i>n</i> =5	234,25* (244,98; 228,06) <i>p</i> =0,00270; <i>n</i> =6
ВП-IV						
Кортизол	5,12 (5,55; 4,65) <i>n</i> =6	6,10 (6,93; 4,98) <i>n</i> =20	5,72 (6,79; 4,44) <i>n</i> =5	4,90 (5,00; 4,70) <i>n</i> =5	6,29* (7,34; 5,90) <i>p</i> =0,04720; <i>n</i> =5	6,90* (7,17; 6,70) <i>p</i> =0,00902; <i>n</i> =5
ІІ-6	1,153 (1,460; 0,885) <i>n</i> =5	1,102 (3,630; 0,746) <i>n</i> =20	1,336 (1,522; 0,477) <i>n</i> =5	0,789 (0,793; 0,766) <i>n</i> =5	3,262 (6,187; 0,686) <i>n</i> =5	4,733 (11,500; 1,672) <i>n</i> =5
α -амілаза	268, 73 (274,70; 265,55) <i>n</i> =8	261, 22 (269,99; 254,91) <i>n</i> =26	266,67 (268,41; 255,73) <i>n</i> =8	271,72 (272,96; 263,75) <i>n</i> =6	261,71 (266,02; 253,05) <i>n</i> =6	255,21* (256,63; 252,46) <i>p</i> =0,02819; <i>n</i> =6
ВП-V						
Кортизол	6,61 (7,10; 4,74) <i>n</i> =5	6,83 (7,33; 5,69) <i>n</i> =20	6,76 (6,9; 5,34) <i>n</i> =5	5,30 (5,80; 4,92) <i>n</i> =5	7,32 (8,12; 7,20) <i>n</i> =5	7,34 (9,16; 6,76) <i>n</i> =5
ІІ-6	0,972 (1,639; 0,607) <i>n</i> =6	1,520 (3,657; 1,045) <i>n</i> =20	1,131 (1,636; 0,938) <i>n</i> =5	1,14 (1,584; 1,081) <i>n</i> =5	3,549 (5,556; 1,333) <i>n</i> =5	3,981 (8,622; 1,456) <i>n</i> =5
α -амілаза	264,05 (271,02; 262,04) <i>n</i> =8	248,33* (261,49; 233,53) <i>p</i> =0,00818; <i>n</i> =20	259,02 (264,30; 234,23) <i>n</i> =5	261,74 (263,93; 261,39) <i>n</i> =5	241,21* (244,15; 234,00) <i>p</i> =0,00541; <i>n</i> =5	233,48* (255,25; 223,65) <i>p</i> =0,00842; <i>n</i> =5

Продовження таблиці Б.1.24

1	2	3	4	5	6	7
ВП-VI						
Кортизол	6,19 (6,39; 4,44) <i>n</i> =7	7,16* (7,97; 6,27) <i>p</i> =0,01497; <i>n</i> =28	6,95 (7,06; 6,44) <i>n</i> =7	5,23 (5,50; 4,45) <i>n</i> =5	7,21* (7,70; 6,72) <i>p</i> =0,01272; <i>n</i> =7	8,40* (9,11; 7,73) <i>p</i> =0,00086; <i>n</i> =9
ІЛ-6	0,890 (1,088; 0,669) <i>n</i> =6	1,325 (2,642; 0,747) <i>n</i> =20	0,708 (0,968; 0,338) <i>n</i> =5	1,194 (1,573; 0,466) <i>n</i> =5	1,859* (2,560; 1,456) <i>p</i> =0,04461; <i>n</i> =5	3,668* (5,688; 2,889) <i>p</i> =0,02846; <i>n</i> =5
α-амілаза	241,87 (259,85; 239,03) <i>n</i> =8	245,29 (256,71; 214,64) <i>n</i> =36	256,9 (267,44; 254,13) <i>n</i> =8	259,68 (270,14; 247,26) <i>n</i> =7	229, 28* (235,00; 211,12) <i>p</i> =0,02689; <i>n</i> =9	211,04* (232,65; 193,33) <i>p</i> =0,03180; <i>n</i> =12
ВП-VII						
Кортизол	5,57 (6,09; 5,10) <i>n</i> =7	8,13* (8,97; 6,82) <i>p</i> =0,00292; <i>n</i> =23	7,52 (8,01; 6,14) <i>n</i> =5	6,83 (7,05; 6,00) <i>n</i> =5	8,29* (8,99; 7,14) <i>p</i> =0,00664; <i>n</i> =6	9,47* (10,63; 8,82) <i>p</i> =0,00175; <i>n</i> =7
ІЛ-6	0,996 (1,567; 0,243) <i>n</i> =6	1,406 (4,078; 0,994) <i>n</i> =20	0,992 (0,994; 0,876) <i>n</i> =5	1,190 (1,206; 0,850) <i>n</i> =5	3,215* (5,881; 2,051) <i>p</i> =0,02828; <i>n</i> =5	4,273* (11,690; 4,013) <i>p</i> =0,00902; <i>n</i> =5
α-амілаза	240,01 (265,46; 235,51) <i>n</i> =10	241,55 (255,33; 201,82) <i>n</i> =36	256,87 (272,22; 253,16) <i>n</i> =8	259, 63 (264,61; 258,13) <i>n</i> =6	223, 17 (236,52; 197,48) <i>n</i> =7	212,03* (230,91; 191,55) <i>p</i> =0,00274; <i>n</i> =15
ВП-VIII						
Кортизол	7,00 (7,11; 5,76) <i>n</i> =5	8,41* (12,28; 7,58) <i>p</i> =0,01482; <i>n</i> =17	8,03 (8,44; 7,33) <i>n</i> =4	7,00 (7,1; 6,2) <i>n</i> =3	10,77* (12,68; 9,11) <i>p</i> =0,01431; <i>n</i> =4	12,5* (14,20; 8,41) <i>p</i> =0,00902; <i>n</i> =6

Продовження таблиці Б.1.24

1	2	3	4	5	6	7
ІІ-6	1,166 (1,526; 0,465) <i>n</i> =5	1,650 (4,324; 0,703) <i>n</i> =15	0,983 (1,418; 0,687) <i>n</i> =4	1,390 (1,667; 0,944) <i>n</i> =3	4,480 (11,130; 3,065) <i>n</i> =3	4,167 (9,638; 0,683) <i>n</i> =5
α-амілаза	246,25 (259,62; 241,32) <i>n</i> =6	221,12 (259,37; 210,65) <i>n</i> =17	258,23 (269,10; 246,49) <i>n</i> =4	265,48 (277,00; 262,43) <i>n</i> =3	217,23* (224,07; 204,38) <i>p</i> =0,01902; <i>n</i> =4	209,51* (211,15; 202,78) <i>p</i> =0,00395; <i>n</i> =6
Усі вікові періоди разом						
Кортизол	5,43 (6,42; 4,67) <i>n</i> =35	6,98* (8,22; 5,54) <i>p</i> =0,00003; <i>n</i> =128	6,68* (7,14; 5,31) <i>p</i> =0,01169; <i>n</i> =31	5,01 (5,82; 4,52) <i>n</i> =28	7,27* (8,22; 6,63) <i>p</i> <0,00001; <i>n</i> =32	8,41* (9,22; 7,19) <i>p</i> <0,00001; <i>n</i> =37
ІІ-6	1,037 (1,470; 0,576) <i>n</i> =32	1,390* (3,983; 0,829) <i>p</i> =0,00214; <i>n</i> =115	0,992 (1,522; 0,643) <i>n</i> =29	1,019 (1,297; 0,719) <i>n</i> =28	3,121 (6,508; 1,374) <i>n</i> =28	4,090 (10,540; 1,510) <i>n</i> =30
α-амілаза	262,30 (270,25; 241,46) <i>n</i> =47	249,26* (260,99; 224,56) <i>p</i> =0,00041; <i>n</i> =163	255,14 (267,62; 249,12) <i>n</i> =44	261,37 (270,57; 252,34) <i>n</i> =33	233,54* (247,27; 221,12) <i>p</i> <0,00001; <i>n</i> =36	219,77* (250,14; 200,44) <i>p</i> <0,00001; <i>n</i> =50

Примітка: * – різниця між ОГ чи підгрупою і ГП статистично вірогідна ($p < 0,05$) за критерієм Манна – Уїтні.

Медіанні значення Me ($Q3$; $Q1$) показників антиоксидантно-прооксидантного статусу у РР учасників дослідження: супероксиддисмутаза ($[ум.од/кг\ білка] \times 10^{-3}$), каталаза ($[моль/с\ на\ кг\ білка] \times 6 \cdot 10^4$), ТБК-АП ($[моль/м^3] \times 10^3$) та кількість обстежених осіб n в кожній групі чи підгрупі

Група, підгрупа	ГП	ОГ	Підгрупа 1	Підгрупа 2	Підгрупа 3	Підгрупа 4
1	2	3	4	5	6	7
ВП-III						
СОД	0,20 (0,21; 0,18) $n=7$	0,17* (0,19; 0,15) $p=0,03992$ $n=22$	0,19 (0,19; 0,18) $n=7$	0,19 (0,20; 0,18) $n=5$	0,14* (0,14; 0,13) $p=0,03985$ $n=5$	0,16* (0,17; 0,15) $p=0,00428$ $n=5$
Каталаза	0,83 (0,85; 0,70) $n=7$	0,71* (0,76; 0,56) $p=0,03311$ $n=22$	0,73 (0,79; 0,71) $n=7$	0,78 (0,78; 0,72) $n=5$	0,50* (0,55; 0,48) $p=0,04413$ $n=5$	0,63* (0,64; 0,55) $p=0,00617$ $n=5$
ТБК-АП	0,25 (0,27; 0,16) $n=7$	0,46 (0,50; 0,40) $p=0,00009$ $n=22$	0,40 (0,46; 0,38) $p=0,00173$ $n=7$	0,47 (0,50; 0,40) $p=0,00436$ $n=5$	0,53 (0,54; 0,43) $p=0,00441$ $n=5$	0,47 (0,49; 0,44) $p=0,00441$ $n=5$
ВП-IV						
СОД	0,27 (0,28; 0,26) $n=7$	0,25 (0,26; 0,24) $n=24$	0,27 (0,29; 0,27) $n=6$	0,25 (0,26; 0,25) $n=6$	0,26* (0,26; 0,24) $p=0,03937$ $n=6$	0,22* (0,24; 0,20) $p=0,00509$ $n=6$
Каталаза	0,95 (0,96; 0,84) $n=7$	0,74 (0,85; 0,70) $n=24$	0,87 (0,90; 0,77) $n=6$	0,85 (0,86; 0,79) $n=6$	0,73* (0,77; 0,72) $p=0,03726$ $n=6$	0,67* (0,67; 0,60) $p=0,00259$ $n=6$

Продовження таблиці Б.1.25

1	2	3	4	5	6	7
ТБК-АП	0,32 (0,36; 0,20) <i>n</i> =7	0,51* (0,62; 0,39) <i>p</i> =0,00129 <i>n</i> =24	0,35 (0,37; 0,27) <i>n</i> =6	0,51* (0,53; 0,43) <i>p</i> =0,00620 <i>n</i> =6	0,60* (0,66; 0,53) <i>p</i> =0,00259 <i>n</i> =6	0,62* (0,65; 0,47) <i>p</i> =0,00252 <i>n</i> =6
ВП-V						
СОД	0,28 (0,30; 0,24) <i>n</i> =8	0,25 (0,27; 0,22) <i>n</i> =20	0,28 (0,28; 0,24) <i>n</i> =5	0,26 (0,28; 0,24) <i>n</i> =5	0,25 (0,25; 0,22) <i>n</i> =5	0,22 (0,23; 0,20) <i>n</i> =5
Каталаза	0,95 (1,03; 0,77) <i>n</i> =8	0,76* (0,86; 0,68) <i>p</i> =0,01164 <i>n</i> =20	0,87 (0,89; 0,69) <i>n</i> =5	0,77 (0,89; 0,67) <i>n</i> =5	0,75* (0,76; 0,69) <i>p</i> =0,03355 <i>n</i> =5	0,70* (0,76; 0,68) <i>p</i> =0,02271 <i>n</i> =5
ТБК-АП	0,39 (0,40; 0,31) <i>n</i> =8	0,57* (0,65; 0,47) <i>p</i> =0,00054 <i>n</i> =20	0,47 (0,50; 0,36) <i>n</i> =5	0,56* (0,58; 0,44) <i>p</i> =0,00333 <i>n</i> =5	0,68* (0,80; 0,58) <i>p</i> =0,00333 <i>n</i> =5	0,64* (0,98; 0,61) <i>p</i> =0,00328 <i>n</i> =5
ВП-VI						
СОД	0,48 (0,50; 0,46) <i>n</i> =8	0,37* (0,41; 0,28) <i>p</i> =0,00001 <i>n</i> =34	0,40* (0,42; 0,29) <i>p</i> =0,00060 <i>n</i> =8	0,43 (0,46; 0,41) <i>n</i> =6	0,38* (0,40; 0,36) <i>p</i> =0,00019 <i>n</i> =9	0,22* (0,33; 0,20) <i>p</i> =0,00007 <i>n</i> =11
Каталаза	1,03 (1,09; 0,97) <i>n</i> =8	0,70* (0,8; 0,67) <i>p</i> =0,00004 <i>n</i> =31	0,74* (1,01; 0,71) <i>p</i> =0,00177 <i>n</i> =7	0,70 (0,82; 0,69) <i>n</i> =7	0,72* (0,80; 0,70) <i>p</i> =0,00041 <i>n</i> =7	0,67* (0,69; 0,60) <i>p</i> =0,00025 <i>n</i> =10
ТБК-АП	0,40 (0,43; 0,30) <i>n</i> =8	0,56* (0,70; 0,49) <i>p</i> =0,00010 <i>n</i> =35	0,44 (0,49; 0,36) <i>n</i> =8	0,52* (0,56; 0,42) <i>p</i> =0,03579 <i>n</i> =7	0,64* (0,69; 0,56) <i>p</i> =0,00016 <i>n</i> =9	0,73* (0,82; 0,67) <i>p</i> =0,00007 <i>n</i> =11

1	2	3	4	5	6	7
ВП-VII						
СОД	0,51 (0,52; 0,45) <i>n</i> =10	0,35* (0,42; 0,26) <i>p</i> =0,00004 <i>n</i> =33	0,38* (0,47; 0,36) <i>p</i> =0,04373 <i>n</i> =7	0,42* (0,44; 0,41) <i>p</i> =0,01001 <i>n</i> =6	0,33* (0,39; 0,28) <i>p</i> =0,00103 <i>n</i> =7	0,22* (0,36; 0,19) <i>p</i> =0,00005 <i>n</i> =13
Каталаза	0,99 (1,02; 0,91) <i>n</i> =10	0,68* (0,76; 0,59) <i>p</i> =0,00001 <i>n</i> =34	0,71* (0,86; 0,69) <i>p</i> =0,00766 <i>n</i> =8	0,75* (0,78; 0,73) <i>p</i> =0,00581 <i>n</i> =6	0,66* (0,72; 0,62) <i>p</i> =0,00064 <i>n</i> =7	0,51* (0,68; 0,49) <i>p</i> =0,00006 <i>n</i> =13
ТБК-АП	0,63 (0,65; 0,58) <i>n</i> =10	0,84 (1,52; 0,74) <i>p</i> =0,00026 <i>n</i> =36	0,76 (0,81; 0,62) <i>n</i> =8	0,77 (0,79; 0,61) <i>n</i> =6	1,44* (1,49; 0,93) <i>p</i> =0,00063 <i>n</i> =7	1,61* (1,71; 0,86) <i>p</i> =0,00010 <i>n</i> =15
ВП-VIII						
СОД	0,40 (0,41; 0,39) <i>n</i> =6	0,29* (0,36; 0,19) <i>p</i> =0,00553 <i>n</i> =17	0,33 (0,38; 0,29) <i>n</i> =4	0,36 (0,40; 0,29) <i>n</i> =3	0,29* (0,31; 0,27) <i>p</i> =0,00916 <i>n</i> =4	0,19* (0,30; 0,17) <i>p</i> =0,00358 <i>n</i> =6
Каталаза	1,00 (1,05; 0,93) <i>n</i> =6	0,60* (0,75; 0,49) <i>p</i> =0,00040 <i>n</i> =17	0,68* (0,79; 0,61) <i>p</i> =0,01392 <i>n</i> =4	0,68* (0,76; 0,64) <i>p</i> =0,02014 <i>n</i> =3	0,52* (0,57; 0,51) <i>p</i> =0,01028 <i>n</i> =4	0,44* (0,70; 0,40) <i>p</i> =0,00395 <i>n</i> =6
ТБК-АП	0,85 (0,97; 0,70) <i>n</i> =6	1,20* (1,80; 0,96) <i>p</i> =0,02735 <i>n</i> =17	1,03 (1,13; 0,90) <i>n</i> =4	1,12 (1,34; 1,05) <i>n</i> =3	1,78 (1,83; 1,50) <i>n</i> =4	1,80 (1,92; 1,15) <i>n</i> =6

1	2	3	4	5	6	7
Усі вікові періоди разом						
СОД	0,39 (0,48; 0,26) <i>n</i> =46	0,26* (0,36; 0,20) <i>p</i> =0,00001 <i>n</i> =150	0,29* (0,38; 0,24) <i>p</i> =0,02297 <i>n</i> =37	0,28 (0,42; 0,24) <i>n</i> =31	0,26* (0,35; 0,22) <i>p</i> =0,00127 <i>n</i> =36	0,21* (0,26; 0,18) <i>p</i> =0,00000 <i>n</i> =46
Каталаза	0,97 (1,03; 0,85) <i>n</i> =46	0,70* (0,78; 0,64) <i>p</i> <0,00001 <i>n</i> =148	0,74* (0,88; 0,70) <i>p</i> <0,00001 <i>n</i> =37	0,77* (0,86; 0,71) <i>p</i> =0,00001 <i>n</i> =32	0,70* (0,75; 0,59) <i>p</i> <0,00001 <i>n</i> =34	0,64* (0,70; 0,51) <i>p</i> <0,00001 <i>n</i> =45
ТБК-АП	0,40 (0,60; 0,28) <i>n</i> =46	0,61* (0,82; 0,47) <i>p</i> <0,00001 <i>n</i> =154	0,46 (0,62; 0,36) <i>n</i> =38	0,55* (0,59; 0,44) <i>p</i> =0,00207 <i>n</i> =32	0,66* (0,82; 0,53) <i>p</i> <0,00001 <i>n</i> =36	0,76* (1,35; 0,62) <i>p</i> <0,00001 <i>n</i> =48

Примітка: * – різниця між ОГ чи підгрупою і ГП статистично вірогідна ($p < 0,05$) за критерієм Манна – Уїтні.

**Частоти розподілу генотипів для різних груп (ОГ РДК, ГП-1 та ГП-2)
учасників дослідження**

Ген	Генотип	ОГ РДК		ГП-1		ГП-2	
		<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
<i>CYP19A1:</i> <i>A>G</i> [rs2414096]	AA	13	22,03	19	23,75	12	48,00
	AG	24	40,68	46	57,50	11	44,00
	GG	22	37,29	15	18,75	2	8,00
<i>CYP19A1:</i> <i>C>T</i> [rs936306]	CC	42	72,42	60	75,00	19	79,16
	CT	15	25,86	18	22,50	4	16,67
	TT	1	1,72	2	2,50	1	4,17
<i>ESR1: -397</i> <i>T>C [PvuII]</i> [rs2234693]	TT	16	27,59	20	25,97	3	12,00
	TC	32	55,17	39	50,65	16	64,00
	CC	10	17,24	18	23,38	6	24,00
<i>ESR1: -351</i> <i>G>A [XbaI]</i> [rs9340799]	GG	5	8,77	5	6,58	4	16,67
	GA	30	52,63	42	55,26	14	58,33
	AA	22	38,60	29	38,16	6	25,00
<i>IL6: -174</i> <i>G>C</i> [rs1800795]	GG	22	37,29	23	28,75	7	28,00
	GC	26	44,07	41	51,25	13	52,00
	CC	11	18,64	16	20,00	5	20,00
<i>RANKL:</i> <i>C>T</i> [rs9594738]	CC	17	28,81	29	36,25	9	36,00
	CT	28	47,46	27	33,75	10	40,00
	TT	14	23,73	24	30,00	6	24,00
<i>RANKL:</i> <i>C>T</i> [rs9594759]	CC	16	27,59	24	30,00	7	29,17
	CT	26	44,82	33	41,25	7	29,17
	TT	16	27,59	23	28,75	10	41,66
<i>IL1b: -31</i> <i>T>C</i> [rs1143627]	CC	10	19,23	14	18,92	2	8,33
	CT	18	34,62	33	44,59	8	33,33
	TT	24	46,15	27	36,49	14	58,34
<i>IL10: -1082</i> <i>G>A</i> [rs1800896]	AA	8	15,69	12	16,00	1	4,17
	AG	22	43,13	37	49,33	16	66,66
	GG	21	41,18	26	34,67	7	29,17

**Частоти розподілу генотипів для різних груп (ОГ СІК, ОГ ВІК та ГП)
учасників дослідження**

Ген	Генотип	ОГ СІК		ОГ ВІК		ГП	
		<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
<i>CYP19A1:</i> <i>A>G</i> [rs2414096]	AA	8	26,67	9	18,37	6	27,78
	AG	16	53,33	26	53,06	9	50,00
	GG	6	20,00	14	28,57	5	22,22
<i>CYP19A1:</i> <i>C>T</i> [rs936306]	CC	20	66,67	36	73,47	14	70,59
	CT	9	30,00	11	22,45	5	29,41
	TT	1	3,33	2	4,08	0	0,00
<i>ESR1: -397</i> <i>T>C (PvuII)</i> [rs2234693]	TT	4	14,29	17	34,69	2	11,76
	CT	17	60,71	21	42,86	13	70,60
	CC	7	25,00	11	22,45	4	17,65
<i>ESR1: -351</i> <i>G>A (XbaI)</i> [rs9340799]	GG	3	10,34	3	6,25	2	5,88
	AG	17	58,63	21	43,75	13	70,59
	AA	9	31,03	24	50,00	4	23,53
<i>IL6: -174</i> <i>G>C</i> [rs1800795]	GG	7	23,33	16	32,65	8	44,45
	CG	13	43,34	28	57,15	8	33,33
	CC	10	33,33	5	10,20	4	22,22
<i>RANKL:</i> <i>C>T</i> [rs9594738]	CC	12	40,00	16	32,65	4	22,22
	CT	12	40,00	23	46,94	5	27,78
	TT	6	20,00	10	20,41	11	50,00
<i>RANKL:</i> <i>C>T</i> [rs9594759]	CC	14	46,67	14	28,57	4	23,53
	CT	10	33,33	22	44,90	7	35,29
	TT	6	20,00	13	26,53	8	41,18
<i>IL1b: -31</i> <i>T>C</i> [rs1143627]	TT	12	40,00	17	38,64	8	47,06
	TC	13	43,33	21	47,72	7	35,29
	CC	5	16,67	6	13,64	3	17,65
<i>IL10: -1082</i> <i>G>A</i> [rs1800896]	GG	14	46,67	14	32,56	7	35,29
	GA	13	43,33	22	51,16	10	58,83
	AA	3	10,00	7	16,28	2	5,88
<i>VDR: 283</i> <i>A>G (BsmI)</i> [rs1544410]	AA	3	10,00	3	6,12	7	41,18
	AG	11	36,67	22	44,90	1	5,88
	GG	16	53,33	24	48,98	11	52,94
<i>VDR: 2</i> <i>A>G (FokI)</i> [rs10735810]	AA	8	26,67	11	22,44	9	45,00
	AG	9	30,00	19	38,78	5	25,00
	GG	13	43,33	19	38,78	6	30,00

Таблиця Б.1.28

Медіанні значення Me ($Q3$; $Q1$) активності АлАт ($[од/м^3] \times 10^{-3}$) та АсАт ($[од/м^3] \times 10^{-3}$) у ротовій рідині учасників дослідження та кількість обстежених осіб n в кожній групі чи підгрупі

Група, підгрупа	ГП	ОГ	Підгрупа 1	Підгрупа 2	Підгрупа 3	Підгрупа 4
1	2	3	4	5	6	7
ВП-III						
АлАт	23,60 (26,56; 22,00) $n=5$	27,85 (29,05; 23,01) $n=20$	27,76 (28,20; 23,28) $n=5$	29,65 (30,23; 28,02) $n=5$	22 (23,32; 21,63) $n=5$	27,93 (29,00; 27,09) $n=5$
АсАт	27,11 (29,90; 26,29) $n=5$	31,80 (35,04; 25,75) $n=20$	32,45 (33,99; 20,10) $n=5$	34,40 (34,90; 33,02) $n=5$	27,74 (30,06; 21,18) $n=5$	31,14 (35,44; 27,02) $n=5$
ВП-IV						
АлАт	19,32 (20,84; 17,86) $n=7$	20,085 (23,08; 17,14) $n=22$	22,50 (24,80; 21,11) $n=7$	24,70 (27,80; 23,27) $n=5$	17,67 (19,40; 17,50) $n=5$	17,00* (17,02; 14,63) $p=0,044611$ $n=5$
АсАт	25,70 (28,73; 24,85) $n=7$	27,44 (29,35; 23,04) $n=22$	29,36 (34,83; 29,15) $n=7$	29,12 (30,17; 27,50) $n=5$	26,49 (27,43; 24,21) $n=5$	22,03* (23,00; 20,32) $p=0,006170$; $n=5$
ВП-V						
АлАт	22,03 (23,09; 17,87) $n=7$	21,12 (30,90; 18,92) $n=20$	28,23 (30,66; 19,67) $n=5$	28,45 (46,00; 20,34) $n=5$	19,48 (20,34; 19,21) $n=5$	22,45 (31,63; 10,12) $n=5$
АсАт	24,61 (27,90; 24,27) $n=7$	28,59 (40,61; 21,60) $n=20$	34,00 (45,69; 15,51) $n=5$	37,90 (61,00; 27,24) $n=5$	22,01 (29,82; 21,78) $n=5$	27,36 (38,92; 21,05) $n=5$
ВП-VI						
АлАт	19,92 (23,66; 17,25) $n=15$	35,06* (47,39; 18,15) $p=0,024066$ $n=34$	43,38* (47,46; 40,71) $p=0,000460$ $n=6$	47,35* (48,24; 44,50) $p=0,000215$ $n=7$	20,77 (31,28; 14,95) $n=9$	23,26 (27,25; 9,28) $n=12$

Продовження таблиці Б.1.28

1	2	3	4	5	6	7
АсАт	25,51 (32,71; 24,43) n=15	37,95* (44,78; 29,65) p=0,009530 n=34	40,58* (55,35; 39,83) p=0,000815 n=6	39,11* (42,21; 37,95) p=0,000215 n=7	30,66 (39,04; 27,63) n=9	31,62 (48,48; 15,39) n=12
ВП-VII						
АлАт	26,89 (28,81; 21,72) n=11	34,36* (47,34; 23,41) p=0,035831 n=35	45,71* (46,29; 42,63) p=0,000679 n=7	51,77* (55,00; 50,66) p=0,001823 n=5	23,45 (31,86; 19,91) n=6	28,08 (31,86; 21,11) n=17
АсАт	32,01 (35,81; 24,97) n=11	38,40* (58,21; 28,70) p=0,035825; n=35	54,19* (57,90; 48,61) p=0,000489; n=7	69,27* (72,43; 66,93) p=0,001837; n=5	30,80 (33,44; 28,98) n=6	35,00 (38,40; 27,71) n=17
ВП-VIII						
АлАт	31,7 (36,79; 24,94) n=6	41,25 (50,19; 33,12) n=20	49,65* (53,58; 47,30) p=0,010516; n=4	50,76* (68,91; 45,99) p=0,020137; n=3	34,4 (41,20; 32,23) n=5	36,07 (50,17; 12,12) n=8
АсАт	41,85 (50,68; 26,74) n=6	61,35* (64,35; 37,18) p=0,044611; n=20	62,88* (76,61; 61,70) p=0,010516; n=4	65,01* (82,68; 61,20) p=0,038868; n=3	44,82 (58,70; 38,03) n=5	48,50 (63,76; 30,39) n=8
Усі вікові періоди разом						
АлАт	22,61 (28,18; 19,05) n=51	28,02* (44,37; 20,11) p=0,002602 n=151	34,99* (45,95; 24,78) p=0,000014 n=34	44,00* (50,27; 27,86) p=0,000001 n=30	21,63 (30,23; 18,35) n=35	23,545 (32,25; 15,65) n=52
АсАт	27,12 (33,52; 24,52) n=51	34,11* (53,81; 27,37) p=0,000751 n=151	40,58* (58,45; 32,65) p=0,000074 n=34	38,84* (62,04; 32,81) p=0,000001 n=30	29,82 (36,16; 25,35) n=35	31,19 (41,54; 22,01) n=52

Примітка: * – різниця між ОГ чи підгрупою і ГП статистично вірогідна ($p < 0,05$) за критерієм Манна – Уїтні.

Медіанні значення Me (Q3; Q1) вмісту інтерлейкіну-1 β ([кг/м³] $\times 10^9$) та інтерлейкіну-10 ([кг/м³] $\times 10^9$) у ротовій рідині та кількість обстежених осіб *n* в кожній групі чи підгрупі

Група, підгрупа	ГП	ОГ	Підгрупа 1	Підгрупа 2	Підгрупа 3	Підгрупа 4
1	2	3	4	5	6	7
ВП-III						
ІЛ-1 β	62,17 (77,52; 10,95) <i>n</i> =5	60,88 (97,82; 29,20) <i>n</i> =20	96,02 (106,00; 24,51) <i>n</i> =5	103,20 (183,90; 19,92) <i>n</i> =5	50,14 (59,2; 41,71) <i>n</i> =5	62,55 (92,89; 34,50) <i>n</i> =5
ІЛ-10	4,50 (17,72; 3,27) <i>n</i> =5	2,45 (10,32; 1,90) <i>n</i> =20	2,43 (2,48; 2,37) <i>n</i> =5	2,10 (2,49; 1,69) <i>n</i> =5	3,53 (12,20; 2,16) <i>n</i> =5	3,71 (9,70; 1,49) <i>n</i> =5
ВП-IV						
ІЛ-1 β	34,32 (35,04; 8,82) <i>n</i> =5	65,26 (96,75; 18,35) <i>n</i> =20	84,58 (164,20; 20,68) <i>n</i> =5	103,3 (112,5; 20,24) <i>n</i> =5	56,93 (73,58; 18,35) <i>n</i> =5	47,48 (76,81; 15,13) <i>n</i> =5
ІЛ-10	3,23 (36,49; 2,56) <i>n</i> =5	2,86 (12,74; 1,62) <i>n</i> =20	3,096 (9,83; 1,68) <i>n</i> =5	2,59 (10,17; 1,43) <i>n</i> =5	3,37 (8,27; 2,63) <i>n</i> =5	2,18 (21,01; 2,04) <i>n</i> =5
ВП-V						
ІЛ-1 β	9,69 (20,67; 5,34) <i>n</i> =5	30,52 (40,59; 16,11) <i>n</i> =20	30,44 (32,41; 8,78) <i>n</i> =5	59,21 (59,45; 19,20) <i>n</i> =5	26,11 (30,96; 19,41) <i>n</i> =5	30,6 (30,93; 18,34) <i>n</i> =5
ІЛ-10	3,51 (4,11; 2,53) <i>n</i> =5	3,37 (18,60; 1,51) <i>n</i> =20	2,76 (18,00; 1,62) <i>n</i> =5	1,17 (1,88; 0,70) <i>n</i> =5	5,32 (24,94; 3,88) <i>n</i> =5	3,68 (20,4; 3,06) <i>n</i> =5
ВП-VI						

Продовження таблиці Б.1.29

1	2	3	4	5	6	7
ІЛ-1β	43,78 (46,29; 9,80) <i>n</i> =5	52,76 (89,70; 18,09) <i>n</i> =20	56,44 (99,67; 12,59) <i>n</i> =5	87,57 (96,07; 23,63) <i>n</i> =5	44,18 (49,07; 10,74) <i>n</i> =5	78,68 (84,01; 19,12) <i>n</i> =5
ІЛ-10	3,77 (30,01; 2,11) <i>n</i> =5	2,91 (29,12; 1,94) <i>n</i> =20	2,05 (3,00; 1,95) <i>n</i> =5	2,23 (20,78; 2,22) <i>n</i> =5	4,63 (34,12; 1,91) <i>n</i> =5	4,93 (42,74; 2,82) <i>n</i> =5
ВП-VII						
ІЛ-1β	43,82 (44,45; 8,28) <i>n</i> =5	92,16 (115,78; 34,92) <i>n</i> =20	104,70* (113,9; 98,26) <i>p</i> =0,04720; <i>n</i> =5	106,20* (156,20; 100,80) <i>p</i> =0,04720; <i>n</i> =5	45,09 (122,80; 4,43) <i>n</i> =5	68,95 (81,41; 9,12) <i>n</i> =5
ІЛ-10	2,18 (2,26; 1,52) <i>n</i> =5	2,46 (7,29; 1,32) <i>n</i> =20	1,63 (2,99; 1,24) <i>n</i> =5	1,48 (3,22; 1,35) <i>n</i> =5	5,34 (18,84; 1,93) <i>n</i> =5	4,47 (55,71; 1,60) <i>n</i> =5
ВП-VIII						
ІЛ-1β	36,21 (85,52; 17,17) <i>n</i> =5	43,51 (68,65; 20,94) <i>n</i> =17	55,49 (101,60; 20,85) <i>n</i> =4	43,29 (91,25; 21,43) <i>n</i> =3	43,51 (54,39; 20,94) <i>n</i> =5	60,46 (65,03; 20,29) <i>n</i> =5
ІЛ-10	2,35 (2,71; 2,34) <i>n</i> =5	2,93 (4,33; 1,95) <i>n</i> =17	1,48 (2,26; 0,84) <i>n</i> =4	1,38 (1,95; 1,16) <i>n</i> =3	4,17 (20,71; 2,93) <i>n</i> =5	4,33 (21,43; 4,11) <i>n</i> =5
Усі вікові періоди разом						
ІЛ-1β	29,73 (45,83; 8,90) <i>n</i> =30	52,27* (95,73; 19,14) <i>p</i> =0,00421 <i>n</i> =117	84,58* (113,90; 18,35) <i>p</i> =0,00360 <i>n</i> =29	87,57* (112,50; 21,33) <i>p</i> =0,00049 <i>n</i> =28	42,61 (58,55; 12,64) <i>n</i> =30	53,97 (83,36; 19,08) <i>n</i> =30
ІЛ-10	2,86 (4,40; 2,28) <i>n</i> =30	2,82 (18,00; 1,63) <i>n</i> =117	2,37 (3,20; 1,45) <i>n</i> =29	1,99* (3,39; 1,35) <i>p</i> =0,02607; <i>n</i> =28	4,40 (20,03; 2,36) <i>n</i> =30	4,22 (29,94; 2,17) <i>n</i> =30

Примітка: * – різниця між ОГ чи підгрупою і ГП статистично вірогідна ($p < 0,05$) за критерієм Манна – Уїтні.

Медіанні значення Me (Q3; Q1) рівнів імунологічних показників: sIgA ($[\text{кг}/\text{м}^3] \times 10^3$), IgM та IgG ($[\text{кг}/\text{м}^3] \times 10^2$) у ротовій рідині учасників дослідження та кількість обстежених осіб *n* в кожній групі чи підгрупі

Група, підгрупа	ГП	ОГ	Підгрупа 1	Підгрупа 2	Підгрупа 3	Підгрупа 4
1	2	3	4	5	6	7
ВП-III						
sIgA	238,5 (240,9; 142,9) <i>n</i> =5	194,6 (235,5; 151,8) <i>n</i> =20	195,8 (216,3; 158,9) <i>n</i> =5	180,6 (193,4; 152,7) <i>n</i> =5	254,9 (287,3; 91,21) <i>n</i> =5	195,8 (249,7; 148,9) <i>n</i> =5
IgM	1,43 (1,47; 1,21) <i>n</i> =5	1,58 (1,99; 1,35) <i>n</i> =20	1,95 (2,03; 1,42) <i>n</i> =5	2,27 (2,28; 1,54) <i>n</i> =5	1,41 (1,50; 1,35) <i>n</i> =5	1,82 (1,87; 1,34) <i>n</i> =5
IgG	2,8 (2,89; 2,44) <i>n</i> =6	2,92 (3,25; 2,30) <i>n</i> =20	3,35 (3,64; 2,22) <i>n</i> =5	3,21 (3,42 2,43) <i>n</i> =5	2,91 (2,93 2,32) <i>n</i> =5	2,90 (2,94; 1,67) <i>n</i> =5
ВП-IV						
sIgA	181,2 (208,6; 139,9) <i>n</i> =5	184,1 (232,7; 159,2) <i>n</i> =20	193,7 (272,5; 180,6) <i>n</i> =5	234,3 (258,7; 190,9) <i>n</i> =5	146,6 (161,3; 98,1) <i>n</i> =5	176,5 (208,9; 173,4) <i>n</i> =5
1	2	3	4	5	6	7
IgM	1,38 (1,95; 1,26) <i>n</i> =6	1,88 (2,11; 1,35) <i>n</i> =20	2,07 (2,10; 1,67) <i>n</i> =5	2,16 (2,23; 1,45) <i>n</i> =5	1,82 (1,93; 1,36) <i>n</i> =5	1,32 (2,00; 1,23) <i>n</i> =5
IgG	3,02 (3,10; 2,33) <i>n</i> =6	2,81 (4,46; 2,48) <i>n</i> =20	4,43 (4,56; 2,58) <i>n</i> =5	4,59 (4,72 2,79) <i>n</i> =5	2,65 (2,78; 2,28) <i>n</i> =5	2,82 (2,97; 2,24) <i>n</i> =5
ВП-V						
sIgA	223,8 (274,4; 110,42) <i>n</i> =7	288,0 (374,1; 177,0) <i>n</i> =21	374,1* (374,8; 315,6) <i>p</i> =0,007372 <i>n</i> =5	380,5* (385,1; 318,1) <i>p</i> =0,007269 <i>n</i> =5	184,9 (257,1; 177,0) <i>n</i> =5	137,27 (261,75; 92,73) <i>n</i> =6

Продовження таблиці Б.1.30

1	2	3	4	5	6	7
IgM	1,81 (1,88; 1,49) <i>n</i> =7	2,68 (3,98; 1,43) <i>n</i> =20	3,49* (3,97; 2,71) <i>p</i> =0,004484; <i>n</i> =5	4,26* (4,69; 3,11) <i>p</i> =0,004484; <i>n</i> =5	1,43 (1,67; 1,41) <i>n</i> =5	1,35 (2,11; 1,32) <i>n</i> =5
IgG	2,09 (2,42; 2,03) <i>n</i> =7	3,19* (4,86; 2,88) <i>p</i> =0,004777 <i>n</i> =20	4,78* (5,11; 3,49) <i>p</i> =0,004484 <i>n</i> =5	5,62* (5,86; 3,45) <i>p</i> =0,007372 <i>n</i> =5	2,93 (3,02; 2,38) <i>n</i> =5	2,78 (2,98; 1,94) <i>n</i> =5
ВІІ-ВІ						
sIgA	306,8 (346,4; 233,1) <i>n</i> =7	165,4 (533,1; 106,0) <i>n</i> =23	695,3* (698,1; 362,3) <i>p</i> =0,002700 <i>n</i> =5	723,4* (791,8; 370,9) <i>p</i> =0,008151 <i>n</i> =5	116,6* (136,2; 88,9) <i>p</i> =0,002700 <i>n</i> =6	102,4* (117,5; 97,93) <i>p</i> =0,001745 <i>n</i> =7
IgM	2,11 (2,33; 1,66) <i>n</i> =9	2,48 (3,29; 1,13) <i>n</i> =28	3,06* (3,31; 2,60) <i>p</i> =0,002631 <i>n</i> =6	3,45* (3,81; 3,18) <i>p</i> =0,003216 <i>n</i> =6	1,22 (1,87; 0,99) <i>n</i> =8	1,11 (2,64; 0,65) <i>n</i> =8
IgG	2,37 (2,56; 1,74) <i>n</i> =7	4,42* (5,3; 3,11) <i>p</i> =0,000654 <i>n</i> =27	5,21* (5,60; 3,63) <i>p</i> =0,002700 <i>n</i> =6	6,03* (6,46; 4,57) <i>p</i> =0,002700 <i>n</i> =6	4,24 (4,43; 2,73) <i>n</i> =7	4,33* (4,59; 2,92) <i>p</i> =0,007774 <i>n</i> =8
ВІІ-ВІІ						
sIgA	306,3 (324,0; 227,4) <i>n</i> =7	158,3 (365,4; 119,4) <i>n</i> =25	565,7* (572,1; 365,4) <i>p</i> =0,004484 <i>n</i> =5	689,6* (692,5; 360,1) <i>p</i> =0,028352 <i>n</i> =5	131,3* (140,3; 104,9) <i>p</i> =0,002676 <i>n</i> =7	129,9* (149,3; 80,8) <i>p</i> =0,010897 <i>n</i> =8
IgM	2,08 (2,33; 1,66) <i>n</i> =10	2,47 (3,28; 1,34) <i>n</i> =26	3,23* (3,49; 2,65) <i>p</i> =0,001138; <i>n</i> =6	3,97* (4,15; 3,42) <i>p</i> =0,002200; <i>n</i> =5	1,36 (1,54; 1,28) <i>n</i> =6	1,39 (2,35; 1,12) <i>n</i> =9

Продовження таблиці Б.1.30

1	2	3	4	5	6	7
IgG	3,50 (3,94; 3,03) n=10	4,56* (5,08; 3,49) p=0,015565 n=24	4,18 (4,28; 3,67) n=6	4,74* (5,80; 4,67) p=0,010113 n=5	4,84* (5,32; 3,76) p=0,039319 n=6	4,94 (5,02; 3,045) n=7
VII-VIII						
sIgA	266,6 (306,0; 150,6) n=6	122,4 (326,4; 99,2) n=18	241,4 (353,1; 125,9) n=4	326,7 (338,2; 326,1) n=3	107,7 (109,9; 103,9) n=5	97,7 (133,9; 92,8) n=6
IgM	1,62 (1,65; 1,58) n=6	2,07 (2,35; 1,07) n=19	2,33 (2,78; 2,26) n=4	2,36 (3,74; 2,29) n=3	1,19 (1,43; 0,71) n=5	1,32 (2,07; 0,81) n=7
IgG	2,49 (2,94; 2,29) n=6	3,63* (3,76; 3,28) p=0,014939 n=18	3,34* (3,42; 3,31) p=0,010516 n=4	3,64* (4,23; 3,53) p=0,020137 n=3	3,7 (3,76; 2,63) n=5	3,75* (3,89; 2,94) p=0,044952 n=6
Усі вікові періоди разом						
sIgA	238,5 (306,8; 151,5) n=37	184,9 (324,2; 113,3) n=127	350,4* (381,6; 200,9) p=0,003238 n=29	325,4* (382,8; 232,5) p=0,002379 n=28	135,5* (177,0; 103,9) p=0,000284 n=33	140,4* (184,9; 95,5) p=0,000258 n=37
IgM	1,65 (2,16; 1,36) n=43	2,07 (2,71; 1,32) n=133	2,47* (3,35; 2,09) p=0,000002 n=31	2,78* (3,97; 2,27) p=0,000002 n=29	1,40 (1,66; 1,25) n=34	1,34 (2,13; 1,11) n=39
IgG	2,67 (3,04; 2,23) n=42	3,45* (4,59; 2,82) p=0,000001 n=129	3,64* (4,59; 3,27) p=0,000001 n=31	4,59* (5,80; 3,41) p<0,000001 n=29	3,02* (3,89; 2,38) p=0,015615 n=33	2,99* (4,28; 2,66) p=0,020308 n=36

Примітка: * – різниця між ОГ чи підгрупою і ГП статистично вірогідна ($p < 0,05$) за критерієм Манна – Уїтні.

Медіанні значення Ме (Q3; Q1) вмісту оксипроліну ($[\text{кг}/\text{м}^3] \times 10^3$) у ротовій рідині та кількість обстежених осіб n в кожній групі чи підгрупі

ГП	ОГ	Підгрупа 1	Підгрупа 2	Підгрупа 3	Підгрупа 4
ВП-III					
0,488 (0,501; 0,400) $n=7$	0,259* (0,327; 0,214) $p=0,001677; n=24$	0,224* (0,252; 0,200) $p=0,001793; n=9$	0,215* (0,223; 0,202) $p=0,004484; n=5$	0,322 (0,325; 0,312) $n=5$	0,375 (0,389; 0,359) $n=5$
ВП-IV					
0,621 (0,674; 0,508) $n=5$	0,507 (0,737; 0,398) $n=22$	0,459* (0,490; 0,410) $p=0,002700; n=5$	0,211* (0,312; 0,182) $p=0,006170; n=6$	0,866* (0,894; 0,786) $p=0,006170; n=6$	0,561 (0,564; 0,519) $n=5$
ВП-V					
0,704 (0,725; 0,693) $n=7$	0,499* (0,607; 0,411) $p=0,027658; n=21$	0,446 (0,492; 0,414) $n=6$	0,360* (0,389; 0,322) $p=0,004484; n=5$	0,784* (0,811; 0,756) $p=0,018534; n=5$	0,582* (0,585; 0,575) $p=0,004484; n=5$
ВП-VI					
0,579 (0,598; 0,551) $n=12$	0,506 (0,841; 0,401) $n=29$	0,408* (0,415; 0,354) $p=0,000747; n=6$	0,303* (0,318; 0,295) $p=0,001566; n=5$	0,509 (0,590; 0,506) $n=8$	0,879* (0,923; 0,847) $p=0,009180; n=10$
ВП-VII					
0,526 (0,591; 0,502) $n=7$	0,603 (0,991; 0,422) $n=27$	0,403* (0,424; 0,377) $p=0,045501; n=6$	0,408* (0,442; 0,361) $p=0,045501; n=6$	0,629* (0,681; 0,603) $p=0,028352; n=5$	0,994* (1,080; 0,985) $p=0,000636; n=10$
ВП-VIII					
0,635 (0,682; 0,569) $n=6$	0,626 (0,963; 0,593) $n=17$	0,596 (0,623; 0,573) $n=4$	0,520 (0,559; 0,468) $n=3$	0,626 (0,724; 0,607) $n=4$	0,968* (1,092; 0,873) $p=0,037374; n=6$
Усі вікові періоди разом					
0,586 (0,655; 0,505) $n=44$	0,502* (0,750; 0,342) $p=0,0470384; n=140$	0,413* (0,481; 0,321) $p<0,000001; n=36$	0,320* (0,409; 0,228) $p<0,000001; n=29$	0,629 (0,784; 0,509) $n=33$	0,863* (0,988; 0,558) $p=0,002145; n=41$

Примітка: * – різниця між ОГ чи підгрупою і ГП статистично вірогідна ($p<0,05$) за критерієм Манна – Уїтні.

Частоти розподілу генотипів для різних груп (ОГ ПЗП, ОГ ПДП та ГП) учасників дослідження

Ген	Генотип	ОГ ПЗП		ОГ ПДП		ГП	
		<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
<i>CYP19A1:</i> <i>A>G</i> [rs2414096]	AA	7	18,42	8	28,58	5	33,33
	AG	23	60,53	10	35,71	8	53,34
	GG	8	21,05	10	35,71	2	13,33
<i>CYP19A1:</i> <i>C>T</i> [rs936306]	CC	28	73,68	17	62,97	11	73,34
	CT	8	21,05	9	33,33	4	26,66
	TT	2	5,26	1	3,70	0	0,00
<i>ESR1: -397</i> <i>T>C (PvuII)</i> [rs2234693]	TT	11	29,73	9	33,33	1	6,67
	TC	24	64,86	12	44,45	9	60,00
	CC	2	5,41	6	22,22	5	33,33
<i>ESR1: -351</i> <i>G>A (XbaI)</i> [rs9340799]	GG	0	0,00	1	3,85	1	6,67
	GA	18	48,65	13	50,00	10	66,66
	AA	19	51,35	12	46,15	4	26,67
<i>IL-6: -174</i> <i>G>C</i> [rs1800795]	GG	14	36,84	7	25,00	7	46,67
	GC	16	42,11	17	60,71	6	40,00
	CC	8	21,05	4	14,29	2	13,33
<i>RANKL:</i> <i>C>T</i> [rs9594738]	CC	8	21,05	13	46,43	6	40,00
	CT	18	47,37	9	32,14	4	26,67
	TT	12	31,58	6	21,43	5	33,33
<i>RANKL:</i> <i>C>T</i> [rs9594759]	CC	7	18,42	12	44,45	6	40,00
	CT	18	47,37	9	33,33	4	26,67
	TT	13	34,21	6	22,22	5	33,33
<i>IL-1β: -31</i> <i>T>C</i> [rs1143627]	TT	10	26,32	9	39,13	10	71,43
	TC	19	50,00	10	43,48	1	7,14
	CC	9	23,68	4	17,39	3	21,43
<i>IL-10: -1082</i> <i>G>A</i> [rs1800896]	GG	14	37,84	8	33,33	5	38,46
	GA	20	54,05	12	50,00	6	46,16
	AA	3	8,11	4	16,67	2	15,38
<i>VDR: 283</i> <i>A>G (BsmI)</i> [rs1544410]	AA	5	13,16	4	14,82	2	13,33
	AG	15	39,47	9	33,33	6	40,00
	GG	18	47,37	14	51,85	7	46,67
<i>VDR: 2 A>G</i> <i>(FokI)</i> [rs10735810]	AA	11	28,95	5	17,86	2	13,33
	AG	11	28,95	10	35,71	7	46,67
	GG	16	42,11	13	46,43	6	40,00

Б.2. Аналіз гістограм залишків при апроксимації даних про кількість зубів у певний вік дитини лінійною регресією

Залишок, або різниця між числом спостережуваних зубів у кожному конкретному випадку і числом зубів, визначених за моделлю регресії, є випадковою величиною. Були розраховані та проаналізовані відповідні гістограми залишків. На рис. Б.2.1 і Б.2.2 приведені гістограми, розраховані по наших регресійних моделях для дівчаток і хлопчиків відповідно. Гістограми в лівих частинах рисунків розраховані для груп малюків із ОГ, а в правій – із ГП.

Червона лінія на графіках презентує очікуваний нормальний розподіл залишків. Близькість отриманих гістограм до нормального розподілу підтверджена за допомогою критерію Пірсона з рівнем значущості, який становив 0,05.

Таким чином, додатково підтверджується коректність застосування моделі лінійної регресії в нашому випадку.

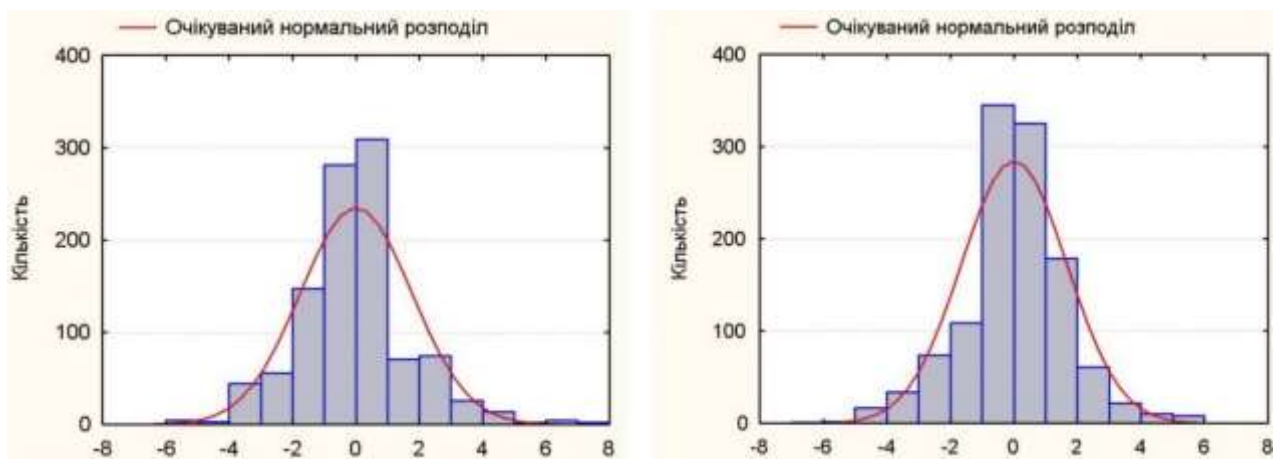

Рис. Б.2.1. Гістограма залишків для дівчаток: зліва – для ОГ, справа – для ГП.

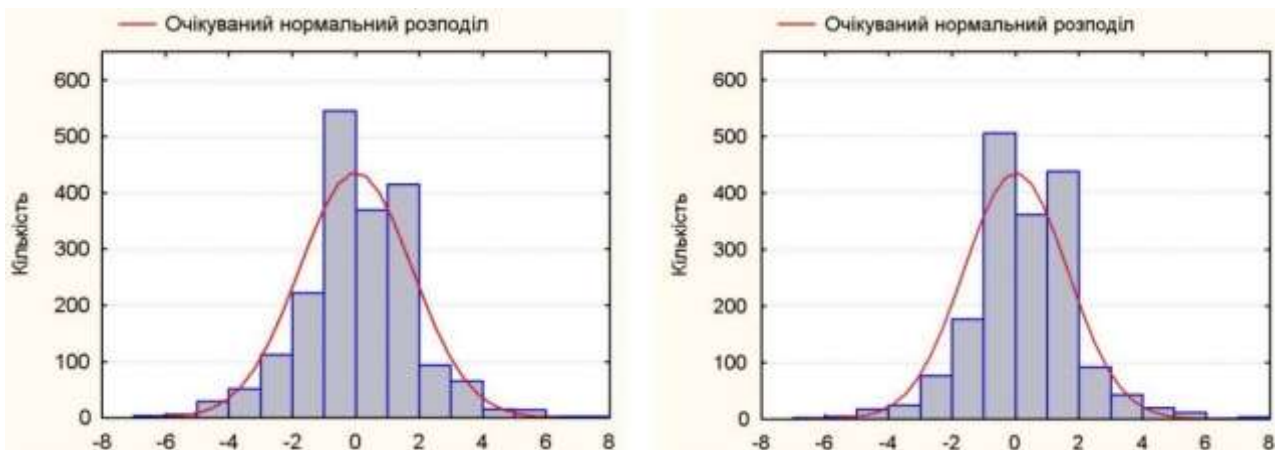

Рис. Б.2.2. Гістограма залишків для хлопчиків: зліва – для ОГ, справа – для ГП.

Додаток В

МЕТОДИЧНЕ ТА ДОКУМЕНТАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЕРТАЦІЙНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

В.1. Опис налаштування обладнання для конфокальної мікроскопії та форм графічного представлення результатів

У якості джерела випромінювання був використаний аргонний лазер ($4,88 \times 10^{-7}$ м) у режимі однофотонного збудження, який є частиною устаткування мікроскопа. Калібровка інтенсивності лазерного випромінювання виконувалася при встановлених потужностях лазера 100% та 9,52%. При цьому потужність випромінювання у фокальній площині об'єктива ACS APON 40×1.15 Oil CS становила $1,14 \times 10^{-3}$ Вт та $0,27 \times 10^{-3}$ Вт для 100% та 9,52% відповідно. При налаштуваннях під час збору даних потужність лазера Leica встановлювалася на 9,52%, щоб уникнути фотоочищення зразка. При скануванні для всіх зразків значення інтенсивності було встановлено на 2,5%, щоб уникнути надмірного насичення зображення.

Оптимальне налаштування довжини хвилі збудження для сканування зразків забарвлених гематоксиліном і еозином здійснювалося у два етапи. На першому етапі при довжині хвилі збудження $4,88 \times 10^{-7}$ м за допомогою стандартного режиму λ^2 -сканування був визначений діапазон оптимальної емісії. Піки спектра випромінювання були виявлені на довжинах хвиль від 5×10^{-7} м до 6×10^{-7} м (рис. В.1.1).

На другому етапі піки емісії перевірялися при скануванні за допомогою регульованого імпульсного багатифотонного Ti:Sapphire лазера Chameleon Ultra. Різні довжини хвиль збудження визначалися за допомогою вікна детектування $1,5 \times 10^{-8}$ м. Був виявлений один пік випромінювання (рис. В.1.2). Тому в роботі ми використовували довжину хвилі одиничного збудження $4,88 \times 10^{-7}$ м та діапазон детектування від 5×10^{-7} м до 6×10^{-7} м для отримання оптимального сигналу від тканин, забарвлених гематоксиліном й еозином.

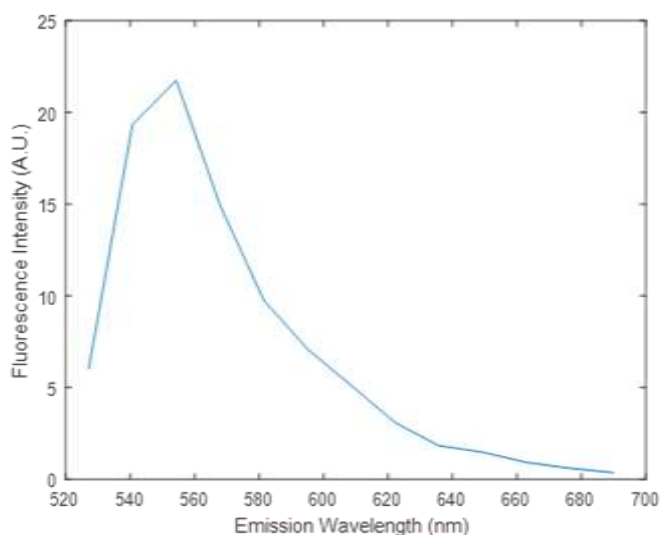

Рис. В.1.1. Спектр флуоресценції при довжині хвилі збудження 488 нм. Залежність інтенсивності флуоресценції від довжини хвилі при однофотонному збудженні на ділянках препаратів тканин експериментальних тварин, забарвлених гематоксиліном та еозином. Графіки випромінювання, отримані спектральним скануванням, реалізованим у стандартному програмному забезпеченні Leica Confocal – Advanced Fluorescence (LAS AF) для конфокального мікроскопа Leica SP8 – режим « λ^2 -scan», та оброблені в тому ж пакеті програмного забезпечення (Quantify - Stack Profile).

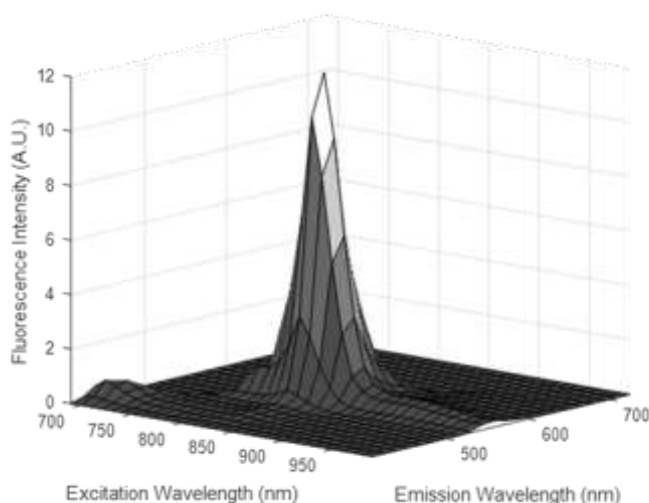

Рис. В.1.2. Емісійні характеристики зразка, забарвленого гематоксиліном та еозином, при мультифотонному збудженні імпульсним лазером. Імпульсний мультифотонний лазер випромінював хвилі довжиною від $6,9 \times 10^{-7}$ м до $9,9 \times 10^{-7}$ м з кроком 10^{-8} м. Детектори NuD зі смугою пропускання $1,5 \times 10^{-8}$ м синхронно підлаштовувалися до кожної довжини хвилі лазера.

Для кожного з досліджуваних зразків були зафіксовані стеки зображень з різними фізичними розмірами видимої області. Відстань між окремими оптичними зрізами (крок чи товщина оптичного зрізу) – 7×10^{-7} м. Отже, кожен стек (стопка) складався із 30–100 мікрофотографій залежно від товщини зразка. Послідовно отримані зображення різних шарів зразка надалі дозволили нам візуалізувати його тривимірну структуру.

Для подальшого аналізу були сформовані так звані «максимальні проєкції» (рис. В.1.3а), у яких інформація про тривимірну структуру кодується кольором на двовимірному зображенні аналогічно кольоровій шкалі висот на географічній карті. Також наглядну та цікаву інформацію дають стеки мікрофотографій, змонтовані в тривимірні моделі (рис. В.1.3б), та відео файли формату AVI.

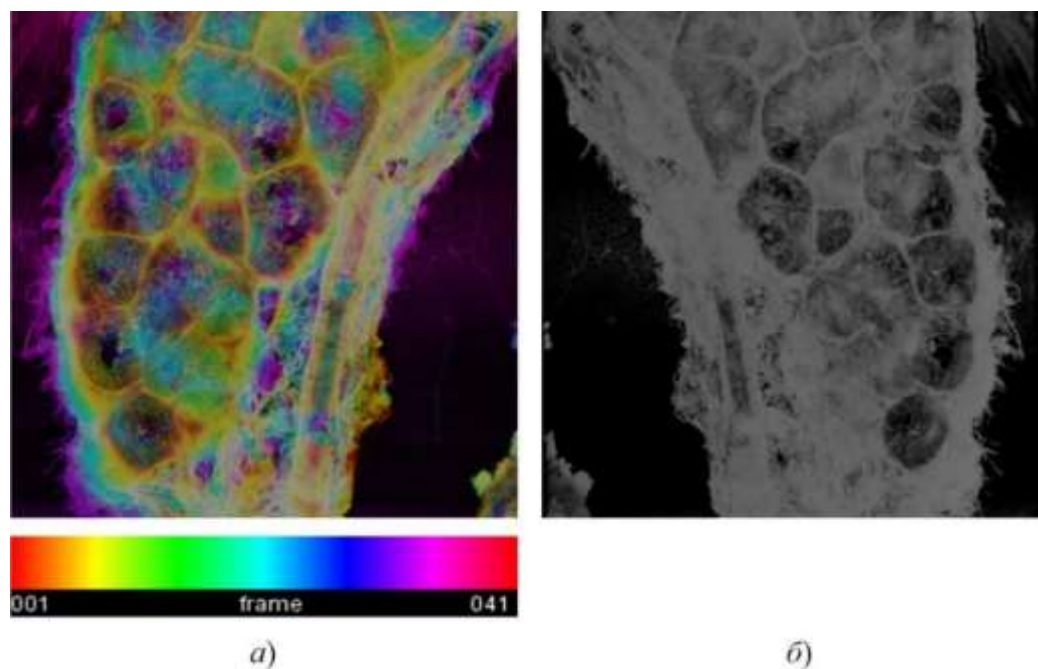

Рис. В.1.3. Ділянка привушної слинної залози 6-місячної тварини:

а) – максимальна проєкція з кольоровим кодуванням глибини стопки конфокальних мікрофотографій (оптичних зрізів); б) 3-D реконструкція стопки конфокальних мікрофотографій. Фізичні розміри видимої області $276,79 \times 276,79 \times 28,7$ (у $\mu\text{m} \times 10^6$).

Забарвлення гематоксиліном і еозином. Об'єтив ACS APO 40 \times 1.15 Oil CS ∞ .

На відео мікрофотографії зі стеку відображаються послідовно зі швидкістю 4 кадри за секунду, послідовно збільшуючи глибину поля зору. Морфометричні дослідження проводилися з використанням плагіну «Measure» програми Fiji.

В.2. Текст скринінг-опитувальника для батьків дітей грудного віку та алгоритм оцінювання результатів опитування

**ПРОГНОЗУВАННЯ
РИЗИКУ ФОРМУВАННЯ ПОРУШЕНЬ
ЗУБОЩЕЛЕПНОЇ СИСТЕМИ
В НОВОНАРОДЖЕНИХ
ТА ДІТЕЙ ГРУДНОГО ВІКУ ІЗ МАКРОСОМІЄЮ**
(додаток до карти розвитку новонародженого, історії розвитку дитини або медичної
карти стаціонарного хворого)

Анкету заповнює лікар-стоматолог

Відомості про новонародженого або дитину грудного віку:

дата народження _____ стать _____ місце народження _____
 група крові, резус фактор _____ маса тіла _____ довжина тіла _____
 окружність голови _____ окружність грудей _____ гестаційний вік _____
 пологи в строк _____ пологи до строку _____ пологи після строку _____
 пологи через родові шляхи: _____ фізіологічні _____ патологічні _____
 пологи шляхом операції кесарів розтин: _____ планова операція _____
 ургентна операція _____ за показаннями плода _____ за показаннями матері _____
 оцінка за шкалою Апгар на 1-ій хвилині _____ на 5-ій хвилині _____
 чи була дитина приложена до грудей у пологовому залі _____ чи знаходилась дитина
 після народження в палаті інтенсивної терапії або відділенні реанімації для новонароджених
 (вказати, скільки днів) _____ чи перебуває дитина на штучному вигодовуванні _____
 Діагноз (із карти розвитку новонародженого, із історії розвитку дитини або із медичної карти
 стаціонарного хворого) _____

Відомості про батьків новонародженого:

сімейний стан _____ вік матері _____ вік батька _____
 зріст/маса матері _____ зріст/маса батька _____
 довжина/маса тіла матері при народженні _____ довжина/маса тіла батька при народженні _____
 група крові, резус фактор матері _____ група крові, резус фактор батька _____
 відомості про попередні вагітності матері новонародженого: які пологи (за №) _____
 яка вагітність (за №) _____ проміжок часу після попередніх пологів _____
 чи тяжко протікала вагітність у матері новонародженого, а саме, чи були: токсикоз, анемія,
 гестаційний діабет, маловоддя або багатоводдя навколоплідних вод, прееклампсія, яка
 проявляється підвищеним тиском, набряками, наявністю білка у сечі, чи хворіла мати на
 інфекційні захворювання протягом вагітності, чи лежала у стаціонарі на збереженні, чи була
 загроза переривання вагітності, чи були ускладнення під час пологів (необхідне підкреслити)

Якщо мати, батько, рідні брати чи сестри або інші близькі родичі новонародженого
 мали масу при народженні 4 кг і більше, вказати, хто саме _____

**Інструкція: опитуючи пацієнта, робіть позначку («+» чи «✓») у відповідній графі
 опитувальника.**

Запитання	Варіант відповіді	
	Так	Ні
1. Чи відзначалась у матері новонародженого затримка термінів прорізування тимчасових або постійних зубів?		
2. Чи відзначалась у батька новонародженого затримка термінів прорізування тимчасових або постійних зубів?		
3. Чи відзначалось у матері новонародженого передчасне прорізування тимчасових або постійних зубів?		
4. Чи відзначалось у батька новонародженого передчасне прорізування тимчасових або постійних зубів?		
5. Чи перевищує сумарна кількість каріозних, пломбованих і видалених зубів (індекс КПВ) у матері новонародженого 13 одиниць?		

Запитання	Варіант відповіді	
	Так	Ні
6. Чи перевищує сумарна кількість каріозних, пломбованих і видалених зубів (індекс КПВ) у батька новонародженого 13 одиниць?		
7. Чи була ротова порожнина матері дитини несанованою в період предгравідарної підготовки та вагітності?		
8. Чи була ротова порожнина батька дитини несанованою в період предгравідарної підготовки та вагітності матері дитини?		
9. Чи існувала необхідність у матері новонародженого звертатися до лікаря-стоматолога з метою лікування чи видалення зубів протягом останнього року?		
10. Чи існувала необхідність у батька новонародженого звертатися до лікаря-стоматолога з метою лікування чи видалення зубів протягом останнього року?		
11. Чи є в матері новонародженого аномалії зубощелепної системи: аномалії прикусу, аномалії форми та розмірів зубних рядів, у тому числі трети, діастеми, скупчення зубів, чи спостерігаються аномалії кількості, форми або положення окремих зубів? (потрібне підкреслити)		
12. Чи є в батька новонародженого аномалії зубощелепної системи: аномалії прикусу, аномалії форми та розмірів зубних рядів, у тому числі трети, діастеми, скупчення зубів, чи спостерігаються аномалії кількості, форми або положення окремих зубів? (потрібне підкреслити)		
13. Чи спостерігається в матері новонародженого бруксизм, який проявляється нічним скреготом чи стисканням зубів або мимовільним стисканням зубів протягом дня, що супроводжується болями в жувальних м'язах або болями в скронево-нижньощелепному суглобі?		
14. Чи спостерігається в батька новонародженого бруксизм, який проявляється нічним скреготом чи стисканням зубів, або мимовільним стисканням зубів протягом дня, що супроводжується болями в жувальних м'язах або болями в скронево-нижньощелепному суглобі?		
15. Чи спостерігаються в матері новонародженого захворювання пародонта, які проявляються кровоточивістю ясен під час чищення зубів, наявністю рухомих зубів, неприємним запахом із рота, ранньою втратою зубів?		
16. Чи спостерігаються в батька новонародженого захворювання пародонта, які проявляються кровоточивістю ясен під час чищення зубів, наявністю рухомих зубів, неприємним запахом із рота, ранньою втратою зубів?		
17. Чи відзначає мати новонародженого біль або хрускіт у скронево-нижньощелепних суглобах, зміни руху нижньої щелепи під час відкривання або закривання рота?		
18. Чи відзначає батько новонародженого біль або хрускіт у скронево-нижньощелепних суглобах, зміни руху нижньої щелепи під час відкривання або закривання рота?		
19. Чи є в матері новонародженого або її близьких родичів патологічне стирання твердих тканин зубів?		
20. Чи є в батька новонародженого або його близьких родичів патологічне стирання твердих тканин зубів?		
21. Чи відвідує мати новонародженого лікаря-стоматолога з метою профілактичних оглядів рідше, ніж один-два рази на рік?		
22. Чи відвідує батько новонародженого лікаря-стоматолога з метою профілактичних оглядів рідше, ніж один-два рази на рік?		

Запитання	Варіант відповіді	
	Так	Ні
23. Чи чистить мати новонародженого зуби рідше, ніж двічі на день?		
24. Чи чистить батько новонародженого зуби рідше, ніж двічі на день?		
25. Чи використовує мати новонародженого зубну щітку понад три-чотири місяці?		
26. Чи використовує батько новонародженого зубну щітку понад три-чотири місяці?		
27. Чи нехтує мати новонародженого використанням додаткових засобів для індивідуальної профілактики хвороб пародонта та твердих тканин зубів, таких як ополіскувачі, еліксири, бальзами, та використанням додаткових предметів міжзубної гігієни, таких як зубні нитки, йоржики, масажери та ін.?		
28. Чи нехтує батько новонародженого використанням додаткових засобів для індивідуальної профілактики хвороб пародонта та твердих тканин зубів, таких як ополіскувачі, еліксири, бальзами, та використанням додаткових предметів міжзубної гігієни, таких як зубні нитки, йоржики, масажери та ін.?		
29. Чи є в матері новонародженого брекет-системи та інші знімні й незнімні ортодонтичні або ортопедичні конструкції?		
30. Чи є в батька новонародженого брекет-системи та інші знімні й незнімні ортодонтичні або ортопедичні конструкції?		
31. Чи має мати новонародженого або її близькі родичі захворювання щитоподібної залози?		
32. Чи має батько новонародженого або його близькі родичі захворювання щитоподібної залози?		
33. Чи страждає мати новонародженого або її близькі родичі на діабет?		
34. Чи страждає батько новонародженого або його близькі родичі на діабет?		
35. Чи має мати новонародженого на даний момент ожиріння I ступеня або більше, а саме, чи перевищує її вага на даний момент на 20% і більше фізіологічну норму?		
36. Чи має батько новонародженого на даний момент ожиріння I ступеня або більше, а саме, чи перевищує його вага на даний момент на 20% і більше фізіологічну норму?		
37. Чи має мати новонародженого наступні антропометричні характеристики: зріст вище 170 см, вага більше 80 кг?		
38. Чи має батько новонародженого наступні антропометричні характеристики: зріст вище 180 см, вага більше 90 кг?		
39. Чи становить вік матері новонародженого 30 років і більше?		
40. Чи становить вік батька новонародженого 40 років і більше?		
41. Чи є в матері новонародженого atopічний дерматит, бронхіальна астма, алергічний риніт або інші алергічні прояви?		
42. Чи є в батька новонародженого atopічний дерматит, бронхіальна астма, алергічний риніт або інші алергічні прояви?		
43. Чи відзначалися в матері новонародженого дисплазії тазостегнових та інших суглобів в дитинстві, чи є звичні вивихи суглобів, розтяжки на шкірі, плоскостопість, аномальна хорда лівого шлуночка, пролапс мітрального клапана, міопія? (потрібне підкреслити)		
44. Чи відзначалися в батька новонародженого дисплазії тазостегнових та інших суглобів в дитинстві, чи є звичні вивихи суглобів, розтяжки на шкірі, плоскостопість, аномальна хорда лівого шлуночка, пролапс мітрального клапана, міопія? (потрібне підкреслити)		
45. Чи відзначається в матері дитини порушення структури (гіпотрихоз), слабе зростання й випадіння волосся, ламкість нігтів, сухість шкіри?		
46. Чи відзначається в батька дитини порушення структури (гіпотрихоз), слабе зростання й випадіння волосся, ламкість нігтів, сухість шкіри?		

Запитання	Варіант відповіді	
	Так	Ні
47. Чи відноситься мати новонародженого до категорії таких, які часто й тривало хворіють (чи звертається вона по допомогу до медичних установ з одним і тим самим захворюванням понад 4 рази на рік або з різними захворюваннями більше 6-ти разів на рік)?		
48. Чи відноситься батько новонародженого до категорії таких, які часто й тривало хворіють (чи звертається він по допомогу до медичних установ з одним і тим самим захворюванням понад 4 рази на рік або з різними захворюваннями більше 6-ти разів на рік)?		
49. Чи спостерігається в матері новонародженого артеріальна гіпотонія, а саме, цифри артеріального тиску, які дорівнюють або нижчі значень 90/60 ?		
50. Чи спостерігається в батька новонародженого артеріальна гіпотонія, а саме, цифри артеріального тиску, які дорівнюють або нижчі значень 90/60 ?		
51. Чи палила мати новонародженого (у тому числі пасивне паління) протягом 5 років перед вагітністю, у період прегравідарної підготовки або під час вагітності?		
52. Чи палив батько новонародженого в період прегравідарної підготовки, під час вагітності матері новонародженого або протягом 5 років перед її вагітністю?		
53. Чи фіксуються у матері новонародженого підвищені цифри артеріального тиску, а саме, цифри, які дорівнюють або вищі значень 140/90?		
54. Чи фіксуються у батька новонародженого підвищені цифри артеріального тиску, а саме, цифри, які дорівнюють або вищі значень 140/90?		
55. Чи властива гіподинамія стилю життя матері новонародженого?		
56. Чи властива гіподинамія стилю життя батька новонародженого?		
57. Чи часто мати новонародженого зазнавала стресу вдома, або на роботі під час вагітності або протягом 5 років перед вагітністю?		
58. Чи часто батько новонародженого зазнавав стресу вдома, або на роботі під час вагітності матері дитини або протягом 5 років перед її вагітністю?		
59. Чи вживала мати новонародженого алкогольні напої під час вагітності або протягом 5 років перед вагітністю?		
60. Чи вживав батько новонародженого алкогольні напої протягом 5 років перед вагітністю матері новонародженого?		
61. Чи віддає мати новонародженого перевагу жирній їжі?		
62. Чи віддає батько новонародженого перевагу жирній їжі?		
63. Чи віддає мати новонародженого перевагу смаженій їжі?		
64. Чи віддає батько новонародженого перевагу смаженій їжі?		
65. Чи віддає мати новонародженого перевагу їжі з високим умістом вуглеводів, чи вживає солодкі газовані або негазовані напої, соки з умістом цукру, сиропи?		
66. Чи віддає батько новонародженого перевагу їжі з високим умістом вуглеводів, чи вживає солодкі газовані або негазовані напої, соки з умістом цукру, сиропи?		
67. Чи практикує мати новонародженого перекушування в перервах між прийомами їжі?		
68. Чи практикує батько новонародженого перекушування в перервах між прийомами їжі?		
69. Чи приймає мати новонародженого глюкокортикоїди, імунодепресанти, саліцилати, антидепресанти, аерозольні препарати для контролю астми, гормональні контрацептиви або інші лікарські препарати?		
70. Чи приймає батько новонародженого глюкокортикоїди, імунодепресанти, саліцилати, антидепресанти, аерозольні препарати для контролю астми або інші лікарські препарати?		

Я погоджуюся з використанням та обробкою моїх персональних даних за умови дотримання їх захисту відповідно до вимог Закону України «Про захист персональних даних». Підпис _____ Дата _____

Оцінювання результатів тестування.

Оцінювання результатів тестування відбувається за наступними шкалами:

Шкала 1, яка стосується виявлення факторів ризику **розвитку патології тканин пародонта та твердих тканин зубів** за даними анамнезу та скарг батьків дитини та оцінюється за результатами відповідей на запитання 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10.

Шкала 2, яка присвячена виявленню **анатомо-функціональних факторів порушення оклюзії** батьків дитини та оцінюється за результатами відповідей на запитання 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20.

Шкала 3, яка стосується виявлення **гігієнічного стану ротової порожнини** батьків дитини та оцінюється за результатами відповідей на запитання 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30.

Шкала 4, яка присвячена виявленню факторів **родинно-спадкової схильності до макросомії** дитини та оцінюється за результатами відповідей на запитання та оцінюється за результатами відповідей на запитання 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40.

Шкала 5, яка присвячена виявленню факторів **супутньої патології** батьків дитини та оцінюється за результатами відповідей на запитання 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50.

Шкала 6, яка стосується виявлення впливу **шкідливих звичок та фізичного навантаження перед вагітністю та під час вагітності** та оцінюється за результатами відповідей на запитання 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60.

Шкала 7, яка присвячена виявленню факторів **харчування та медикаментозної терапії** батьків дитини та оцінюється за результатами відповідей на запитання 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70.

За кожену відповідь «Так» у вищезазначених шкалах призначається 1 бал.

Діапазон кількісного оцінювання результатів виконання тесту за кожною зі шкал знаходиться в межах від 0 до 10 балів. Загальний діапазон кількісного оцінювання результатів виконання тесту знаходиться в межах від 0 до 70 балів.

Ступінь ризику виникнення патології тканин пародонта та твердих тканин зубів, пов'язаний із перинатальною патологією та спадковістю дитини, рівнем гігієни ротової порожнини батьків, їх супутньою патологією, шкідливими звичками, медикаментозною терапією, характером харчування, фізичним навантаженням,

оцінюється наступним чином:

Відсутність ризику – 0 балів.

Мінімальний ризик – від 1 до 10 балів.

Ризик – від 11 до 20 балів.

Суттєвий ризик – від 21 до 30 балів.

Високий ризик – понад 30 балів.

Ступінь ризику виникнення патології тканин пародонта та твердих тканин зубів дитини, пов'язаний зі статевим фактором, оцінюється наступним чином:

Шкала 8 застосовується для виявлення **впливу материнського фактора** на виникнення хвороб тканин пародонта та твердих тканин зубів у дітей, які народилися з діагнозом макросомія, та оцінюється за результатами відповідей на запитання 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 19, 21, 23, 25, 27, 29, 31, 33, 35, 37, 39, 41, 43, 45, 47, 49, 51, 53, 55, 57, 59, 61, 63, 65, 67, 69.

Шкала 9 застосовується для виявлення **впливу батькового фактора** на виникнення хвороб тканин пародонта та твердих тканин зубів у дітей, які народилися з діагнозом макросомія, та оцінюється за результатами відповідей на запитання 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18, 20, 22, 24, 26, 28, 30, 32, 34, 36, 38, 40, 42, 44, 46, 48, 50, 52, 54, 56, 58, 60, 62, 64, 66, 68, 70.

За кожну відповідь «Так» у вищенаведених шкалах призначається 1 бал.

Діапазон кількісного оцінювання результатів виконання тесту за шкалами 8 та 9 знаходиться в межах від 0 до 35 балів. Загальний діапазон кількісного оцінювання результатів виконання тесту стосовно статевого фактора знаходиться в межах від 0 до 70 балів. Після отримання результатів відповідей за шкалами 8 та 9, якщо позитивних відповідей за шкалою 8 більше, ніж за шкалою 9, то домінує вплив материнського фактора, якщо навпаки – то батькового.

Ступінь впливу материнського або батькового фактора визначається у відсотках з урахуванням результатів відповідей. Материнський та батьковий фактори разом приймаються за 100%.

Для швидкого сортування заповнених опитувальників пропонується використання обкладинок різних кольорів (наприклад, для дівчаток/ – рожевого кольору, для хлопчиків – блакитного кольору).

В.3. Текст скринінг-опитувальника для батьків дітей чи підлітків та алгоритм оцінювання результатів опитування

**СПОСІБ ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКУ
РОЗВИТКУ ПАТОЛОГІЇ ТКАНИН
ПАРОДОНТУ Й ТВЕРДИХ ТКАНИН ЗУБІВ
У ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ, ЯКІ НАРОДИЛИСЯ
З ДІАГНОЗОМ МАКРОСОМІЯ**

**(додаток до історії розвитку дитини або медичної карти
стаціонарного хворого)**

Анкету заповнює лікар-стоматолог

Відомості про дитину: дата народження _____ стать _____
 група крові, резус фактор _____ місце народження _____
 місце проживання дитини на даний момент _____
 довжина тіла/маса при народженні _____ зріст/маса на даний момент _____
 Чи перебуває дитина на диспансерному обліку, указати яких фахівців _____

Чи приймає дитина глюкокортикоїди, імунодепресанти, саліцилати, аерозольні препарати для контролю астми або інші лікарські препарати, указати які _____

Відомості про батьків дитини:

зріст/маса матері _____ зріст/маса батька _____
 довжина тіла/маса матері при народженні _____
 довжина тіла/маса батька при народженні _____
 група крові, резус фактор матері _____ група крові, резус фактор батька _____
 відомості про попередні вагітності матері новонародженого: які пологи (за №) _____
 яка вагітність (за №) _____ проміжок часу після попередніх пологів _____
 Якщо мати, батько, рідні брати чи сестри або інші близькі родичі дитини мали масу при народженні 4 кг і більше, вказати, хто саме _____

Інструкція: опитуючи дитину та її батьків, робіть позначку («+» чи «✓») у відповідній графі опитувальника.

Запитання	Варіант відповіді	
	Так	Ні
1. Чи спостерігалися в матері дитини або її близьких родичів захворювання пародонта, які проявлялися кровоточивістю ясен під час чищення зубів, наявністю рухомих зубів, ранньою втратою зубів?		
2. Чи спостерігалися в батька дитини або його близьких родичів захворювання пародонта, які проявлялися кровоточивістю ясен під час чищення зубів, наявністю рухомих зубів, ранньою втратою зубів?		
3. Чи перевищує сумарна кількість каріозних, пломбованих і видалених зубів (індекс КПВ) у матері дитини 13 одиниць?		
4. Чи перевищує сумарна кількість каріозних, пломбованих і видалених зубів (індекс КПВ) у батька дитини 13 одиниць?		
5. Чи є в матері новонародженого або її близьких родичів аномалії прикусу, аномалії форми та розмірів зубних рядів, у тому числі тремі, діастеми? (потрібне підкреслити)		
6. Чи є в батька новонародженого або його близьких родичів аномалії прикусу, аномалії форми та розмірів зубних рядів, у тому числі тремі, діастеми? (потрібне підкреслити)		
7. Чи є в матері новонародженого або її близьких родичів аномалії кількості, форми або положення окремих зубів, чи спостерігається скупченість зубів? (потрібне підкреслити)		
8. Чи є в батька дитини або його близьких родичів аномалії кількості, форми або положення окремих зубів, чи спостерігається скупченість зубів? (потрібне підкреслити)		
9. Чи є в матері дитини або її близьких родичів патологічне стирання твердих тканин зубів?		

Запитання	Варіант відповіді	
	Так	Ні
10. Чи є в батька дитини або його близьких родичів патологічне стирання твердих тканин зубів?		
11. Чи має мати дитини або її близькі родичі захворювання щитоподібної залози?		
12. Чи має батько дитини або його близькі родичі захворювання щитоподібної залози?		
13. Чи страждає мати дитини або її близькі родичі на діабет?		
14. Чи страждає батько дитини або його близькі родичі на діабет?		
15. Чи має мати дитини або її близькі родичі надлишкову масу тіла?		
16. Чи має батько дитини або його близькі родичі надлишкову масу тіла?		
17. Чи мала мати наступні антропометричні характеристики на момент народження дитини: зріст вище 170 см, вага більше 80 кг?		
18. Чи мав батько наступні антропометричні характеристики на момент народження дитини: зріст вище 180 см, вага більше 90 кг?		
19. Чи був вік матері дитини на момент народження пацієнта 30 років і більше?		
20. Чи був вік батька дитини на момент народження пацієнта 40 років і більше?		
21. Чи відзначалась у дитини затримка термінів прорізування тимчасових або постійних зубів?		
22. Чи відзначалось у дитини передчасне прорізування тимчасових або постійних зубів?		
23. Чи відзначаються (відзначались) у дитини аномалії прикусу, кількості, форми та положення зубів тимчасового або постійного прикусу?		
24. Чи перевищує (перевищувала) сумарна кількість каріозних, пломбованих і видалених зубів (індекс кпв) у дитини в період тимчасового прикусу 6 одиниць?		
25. Чи спостерігає дитина періодичну або постійну сухість у роті?		
26. Чи спостерігає дитина періодичну або постійну кровоточивість ясен?		
27. Чи були відзначені загальносоматичні та поведінкові реакції при прорізуванні тимчасових зубів у дитини?		
28. Чи спостерігається в дитини бруксизм, який проявляється нічним скреготом чи стисканням зубів, або мимовільним стисканням зубів протягом дня, що супроводжується болями в жувальних м'язах або болями в скронево-нижньощелеповому суглобі?		
29. Чи відзначає дитина біль або хрускіт у скронево-нижньощелепних суглобах, зміни руху нижньої щелепи під час відкривання або закривання рота?		
30. Чи відзначаються (відзначались) у дитини шкідливі звички ортофасіального характеру у вигляді тривалого користування пустушкою, прикусування губ, щік, смоктання пальців, предметів та ін.?		
31. Чи має дитина ендокринну патологію, а саме: діабет, захворювання щитоподібної залози або інші захворювання, чи має дитина на даний момент ожиріння I ступеня або більше, а саме, чи перевищує вага дитини на даний момент на 20% і більше фізіологічну норму?		
32. Чи спостерігається у дитини внутрішньочерепна гіпертензія?		

Запитання	Варіант відповіді	
	Так	Ні
33. Чи притаманні дитині психоемоційні перенавантаження, чи спостерігаються у дитини такі зміни у стані нервової системи як синдром гіперзбудливості і порушення сну?		
34. Чи відзначається у дитини утруднене дихання через ніс?		
35. Чи є в дитини атопічний дерматит, бронхіальна астма, алергічний риніт або інші алергічні прояви?		
36. Чи відзначається в дитини порушення структури (гіпотрихоз), слабке зростання й випадіння волосся, ламкість нігтів, сухість шкіри?		
37. Чи відзначаються в дитини дисплазії тазостегнових та інших суглобів, чи є звичні вивихи суглобів, розтяжки на шкірі, плоскостопість, аномальна хорда лівого шлуночка, пролапс мітрального клапана, міопія? (потрібне підкреслити)		
38. Чи відноситься дитина до категорії таких, які часто й тривало хворіють (чи звертається вона по допомогу до медичних установ з одним і тим самим захворюванням понад 4 рази на рік або з різними захворюваннями більше 6-ти разів на рік)?		
39. Чи має дитина патологію шлунково-кишкового тракту, чи спостерігає важкість у шлунку, напади нудоти, блювоти, чи спостерігається у дитини неприємний запах з рота?		
40. Чи спостерігаються у дитини часті гострі чи хронічні запальні захворювання верхніх дихальних шляхів, а саме: риніт, синусит, аденоїдит, тонзиліт, етмоїдит ларингіт чи фарингіт?		
41. Чи палила мати дитини під час вагітності або протягом 5 років перед вагітністю?		
42. Чи палив батько дитини під час вагітності матері дитини або протягом 5 років перед її вагітністю?		
43. Чи фіксувались у матері дитини на момент народження дитини підвищені цифри артеріального тиску, а саме, цифри, які дорівнюють або вищі значень 140/90??		
44. Чи фіксувались у батька дитини на момент народження дитини підвищені цифри артеріального тиску, а саме, цифри, які дорівнюють або вищі значень 140/90??		
45. Чи була властива гіподинамія стилю життя матері дитини перед народженням дитини?		
46. Чи була властива гіподинамія стилю життя батька дитини перед народженням дитини?		
47. Чи тяжко протікала вагітність у матері дитини, а саме: чи були токсикоз, анемія, гестаційний діабет, гестоз який проявляється підвищеним тиском, набряками, наявністю білка у сечі, чи хворіла вона на інфекційні захворювання протягом вагітності, чи лежала вона у стаціонарі на збереженні, чи була загроза переривання вагітності, патологія об'єму навколоплідних вод, ендометріоз, чи були ускладнення під час пологів?		
48. Чи була дитина народжена шляхом операції кесарів розтин?		
49. Чи є дитина не першою дитиною в родині?		
50. Чи перебувала дитина на штучному вигодовуванні протягом перших 6 місяців життя?		
51. Чи нехтує дитина режимом харчування, а саме, чи вживає вона їжу частіше або рідше ніж 4 чи 5 разів на день не в установленій час?		

Запитання	Варіант відповіді	
	Так	Ні
52. Чи практикує дитина перекушування в перервах між прийомами їжі?		
53. Чи віддає дитина перевагу жирній їжі?		
54. Чи віддає дитина перевагу смаженій їжі?		
55. Чи віддає дитина перевагу їжі з високим вмістом вуглеводів, чи вживає дитина солодкі газовані або негазовані напої, соки з вмістом цукру, сиропи?		
56. Чи нехтує дитина рекомендаціями по збалансованому харчуванню, а саме, збалансованому вмісту жирів, білків, вуглеводів, мінералів та вітамінів у раціоні?		
57. Чи вживає дитина тверду їжу, а саме, сирі, без термічної обробки, овочі та фрукти рідше ніж раз на день?		
58. Чи вживає дитина фаст-фуд або іншу їжу з високим вмістом рафінованих вуглеводів?		
59. Чи притаманна гіподинамія стилю життя дитини?		
60. Чи нехтує дитина рекомендованими часом укладання у ліжку та добовими норми тривалості сну, а саме: для дітей віком 1-2 роки – 11-14 годин (у тому числі сон у денний час); 3-5 років – 10-13 годин (у тому числі сон у денний час); 6-13 років – 10-11 годин; 14-17 років – 8-10 годин?		
61. Чи підбирають дитині засоби і предмети гігієни порожнини рота батьки самостійно, а саме, чи нехтують допомогою лікаря щодо індивідуального підбору з урахуванням віку та стану здоров'я дитини?		
62. Чи звертались батьки до лікаря-стоматолога з метою лікування чи видалення зубів дитині протягом останнього року?		
63. Чи чистить дитина зуби рідше, ніж двічі на день?		
64. Чи є тривалість чищення зубів дитини меншою, ніж 2-3 хвилини?		
65. Чи використовує дитина зубну щітку понад три-чотири місяці?		
66. Чи нехтує дитина використанням додаткових засобів для індивідуальної профілактики хвороб пародонта та твердих тканин зубів, таких як ополіскувачі, еліксири, бальзами?		
67. Чи нехтує дитина використанням додаткових предметів міжзубної гігієни, таких як зубні нитки, йоржики та ін.?		
68. Чи нехтує дитина використанням лікувально-профілактичних жувальних гумок після прийому їжі?		
69. Чи відвідує дитина лікаря-стоматолога з метою профілактичних оглядів рідше, ніж один-два рази на рік?		
70. Чи є в дитини брекет-системи та інші знімні й незнімні ортодонтичні або ортопедичні конструкції?		

Я погоджуюся з використанням та обробкою моїх персональних даних за умови дотримання їх захисту відповідно до вимог закону України «Про захист персональних даних».

Підпис _____ Дата _____

Оцінювання результатів тестування.

Оцінювання результатів тестування відбувається за наступними шкалами:

Шкала 1, яка стосується виявлення факторів **родинно-спадкової схильності до розвитку патології тканин пародонта та твердих тканин зубів** та оцінюється за результатами відповідей на запитання 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10.

Шкала 2, яка присвячена виявленню факторів **родинно-спадкової схильності до макросомії** та оцінюється за результатами відповідей на запитання 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20.

Шкала 3, яка присвячена виявленню **стану органів ротової порожнини за даними анамнезу та скарг** дитини та оцінюється за результатами відповідей на запитання 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30.

Шкала 4, яка присвячена виявленню факторів **супутньої патології дитини** та оцінюється за результатами відповідей на запитання 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40.

Шкала 5, яка стосується виявлення факторів **вагітності та пологів** та оцінюється за результатами відповідей на запитання 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50.

Шкала 6, яка присвячена виявленню факторів **харчування, фізичного навантаження і режиму дня** та оцінюється за результатами відповідей на запитання 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60.

Шкала 7, яка стосується виявлення **гігієнічного стану ротової порожнини дитини** та оцінюється за результатами відповідей на запитання 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70.

За кожну відповідь «Так» у вищеназваних шкалах призначається 1 бал.

Діапазон кількісного оцінювання результатів виконання тесту за кожною зі шкал знаходиться в межах від 0 до 10 балів. Загальний діапазон кількісного оцінювання результатів виконання тесту знаходиться в межах від 0 до 70 балів.

Ступінь ризику виникнення патології тканин пародонта та твердих тканин зубів, пов'язаний із перинатальною патологією в анамнезі, спадковістю, рівнем гігієни ротової порожнини, конституцією дитини, супутньою патологією,

шкідливими звичками, медикаментозною терапією, характером харчування, фізичним навантаженням та режимом дня, оцінюється наступним чином:

Відсутність ризику – 0 балів.

Мінімальний ризик – від 1 до 10 балів.

Ризик – від 11 до 20 балів.

Суттєвий ризик – від 21 до 30 балів.

Високий ризик – понад 30 балів.

Ступінь ризику виникнення патології тканин пародонта та твердих тканин зубів, пов'язаний зі статевим фактором, оцінюється наступним чином:

Шкала 8 застосовується для виявлення **впливу материнського фактора** на виникнення хвороб тканин пародонта та твердих тканин зубів у дітей, які народилися з діагнозом макросомія, та оцінюється за результатами відповідей на запитання 1, 3, 5, 11, 13, 15, 17, 19, 41, 43, 45.

Шкала 9 застосовується для виявлення **впливу батькового фактора** на виникнення хвороб тканин пародонта та твердих тканин зубів у дітей, які народилися з діагнозом макросомія, та оцінюється за результатами відповідей на запитання 2, 4, 6, 12, 14, 16, 18, 20, 42, 44, 46.

За кожну відповідь «Так» у вищенаведених шкалах призначається 1 бал.

Діапазон кількісного оцінювання результатів виконання тесту за шкалами 8 та 9 знаходиться в межах від 0 до 11 балів. Загальний діапазон кількісного оцінювання результатів виконання тесту стосовно статевого фактора знаходиться в межах від 0 до 22 балів.

Після отримання результатів відповідей за шкалами 8 та 9, якщо позитивних відповідей за шкалою 8 більше, ніж за шкалою 9, то домінує вплив материнського фактора, якщо навпаки – то батькового.

Ступінь впливу материнського або батькового фактора визначається у відсотках з урахуванням результатів відповідей. Материнський та батьковий фактори разом приймаються за 100%.

Для швидкого сортування заповнених опитувальників пропонується використання обкладинок різних кольорів (наприклад, для дівчаток/дівчат – рожевого кольору, для хлопчиків/хлопців – блакитного кольору).

В.4. Текст скринінг-опитувальника для осіб дорослого віку та алгоритм оцінювання результатів опитування

Анкету заповнює лікар-стоматолог

Відомості про пацієнта:

Дата народження _____ стать _____ місце народження _____

місце проживання пацієнта до п'ятнадцятирічного віку _____

місце проживання пацієнта на теперішній час _____

професія _____ група крові, резус фактор _____

зріст/вага при народженні _____ зріст/вага на даний момент _____

Чи перебуває пацієнт на диспансерному обліку в ендокринолога, гастроентеролога, дерматолога, ревматолога, кардіолога, гінеколога, андролога, гематолога, ортопеда, ЛОР-лікаря, нефролога, окуліста та інших фахівців, указати яких _____

Якщо мати, батько, рідні брати чи сестри або інші близькі родичі пацієнта мали вагу при народженні 4 кг і більше, вказати хто саме _____

Інструкція: опитуючи пацієнта, робіть позначку («+» чи «✓») у відповідній графі опитувальника.

Запитання	Варіант відповіді	
	Так	Ні
1. Чи спостерігалися в матері пацієнта або її близьких родичів захворювання пародонта, які проявлялися кровоточивістю ясен під час чищення зубів, наявністю рухомих зубів, ранньою втратою зубів?		
2. Чи спостерігалися в батька пацієнта або його близьких родичів захворювання пародонта, які проявлялися кровоточивістю ясен під час чищення зубів, наявністю рухомих зубів, ранньою втратою зубів?		
3. Чи перевищує індекс КПВ (сума каріозних, пломбованих і видалених зубів) у матері пацієнта або її близьких родичів 13 балів?		
4. Чи перевищує індекс КПВ (сума каріозних, пломбованих і видалених зубів) у батька пацієнта або його близьких родичів 13 балів?		
5. Чи є в матері пацієнта або її близьких родичів скупченість зубів?		
6. Чи є в батька пацієнта або його близьких родичів скупченість зубів?		
7. Чи є в батьків і близьких родичів пацієнта аномалії прикусу?		
8. Чи є в батьків і близьких родичів пацієнта аномалії кількості, форми або положення окремих зубів?		
9. Чи є в батьків і близьких родичів пацієнта тремі й діастеми?		
10. Чи є в батьків і близьких родичів пацієнта патологічне стирання твердих тканин зубів?		
11. Чи має мати пацієнта або її близькі родичі захворювання щитоподібної залози?		

Запитання	Варіант відповіді	
	Так	Ні
12. Чи має батько пацієнта або його близькі родичі захворювання щитоподібної залози?		
13. Чи страждає мати пацієнта або її близькі родичі на діабет?		
14. Чи страждає батько пацієнта або його близькі родичі на діабет?		
15. Чи має мати пацієнта або її близькі родичі надлишкову масу тіла?		
16. Чи має батько пацієнта або його близькі родичі надлишкову масу тіла?		
17. Чи мала мати наступні антропометричні характеристики на момент народження пацієнта: зріст вище 170 см, вага більше 80 кг?		
18. Чи мав батько наступні антропометричні характеристики на момент народження пацієнта: зріст вище 180 см, вага більше 90 кг?		
19. Чи був вік матері пацієнта на момент народження пацієнта 30 років і більше?		
20. Чи був вік батька пацієнта на момент народження пацієнта 40 років і більше?		
21. Чи відзначалась у пацієнта затримка термінів прорізування тимчасових або постійних зубів?		
22. Чи відзначалось у пацієнта передчасне прорізування тимчасових або постійних зубів?		
23. Чи відзначались у пацієнта аномалії прикусу, кількості, форми та положення зубів тимчасового прикусу?		
24. Чи перевищував індекс кпв (сума каріозних, пломбованих і видалених зубів) у пацієнта в період тимчасового прикусу 6 балів?		
25. Чи спостерігає пацієнт періодичну або постійну сухість у роті?		
26. Чи спостерігає пацієнт періодичну або постійну кровоточивість ясен?		
27. Чи спостерігається в пацієнта неприємний запах з рота?		
28. Чи спостерігається в пацієнта бруксизм, що супроводжується м'язовими й суглобовими болями в області нижньої щелепи?		
29. Чи відзначає пацієнт біль або хрускіт у скронево-нижньощелепних суглобах, зміни руху нижньої щелепи під час відкривання або закривання рота?		
30. Чи відзначає пацієнт підвищену чутливість зубів до різних подразників?		
31. Чи має пацієнт на даний момент ожиріння I ступеня або більше, а саме, чи перевищує вага пацієнта на даний момент на 20% і більше фізіологічну норму?		

Запитання	Варіант відповіді	
	Так	Ні
32. Чи має пацієнт ендокринну патологію, а саме: діабет, захворювання щитоподібної залози?		
33. Чи фіксуються у пацієнта підвищені цифри артеріального тиску, а саме, цифри, які дорівнюють або вищі значень 140/90?		
34. Чи спостерігається в пацієнта артеріальна гіпотонія, а саме, цифри артеріального тиску, які дорівнюють або нижчі значень 90/60 ?		
35. Чи є в пацієнта atopічний дерматит, бронхіальна астма, алергічний риніт або інші алергічні прояви?		
36. Чи відзначається в пацієнта порушення структури (гіпотрихоз), слабе зростання й випадіння волосся, ламкість нігтів, сухість шкіри?		
37. Чи відзначаються в пацієнта дисплазії тазостегнових та інших суглобів, чи є звичні вивихи суглобів, розтяжки на шкірі, плоскостопість, аномальна хорда лівого шлуночка, пролапс мітрального клапана, міопія?		
38. Чи відноситься пацієнт до категорії таких, які часто й тривало хворіють (чи звертається він по допомогу до медичних установ з одним і тим самим захворюванням понад 4 рази на рік або з різними захворюваннями більше 6-ти разів на рік)?		
39. Чи спостерігає пацієнт важкість у шлунку, напади нудоти, блювоти?		
40. Чи приймає пацієнт глюкокортикоїди, імунодепресанти, антидепресанти, саліцилати, аерозольні препарати для контролю астми, гормональні контрацептиви або інші лікарські препарати?		
41. Чи палила мати пацієнта під час вагітності або протягом 5 років перед вагітністю?		
42. Чи палив батько пацієнта під час вагітності матері пацієнта або протягом 5 років перед її вагітністю?		
43. Чи страждала мати пацієнта на момент народження пацієнта гіпертонічною хворобою?		
44. Чи страждав батько пацієнта на момент народження пацієнта гіпертонічною хворобою?		
45. Чи була властива гіподинамія стилю життя матері пацієнта перед народженням пацієнта?		
46. Чи була властива гіподинамія стилю життя батька пацієнта перед народженням пацієнта?		
47. Чи тяжко протікала вагітність у матері пацієнта, а саме: чи були токсикоз, підвищений тиск, передгестаційний, гестаційний діабет, чи лежала вона в стаціонарі на збереженні, чи була загроза переривання вагітності, чи були ускладнення під час пологів?		

Запитання	Варіант відповіді	
	Так	Ні
48. Чи був пацієнт народжений шляхом операції кесарів розтин?		
49. Чи є пацієнт не першою дитиною в родині?		
50. Чи перебував пацієнт на штучному вигодовуванні протягом перших 6 місяців життя?		
51. Чи віддає перевагу пацієнт жирній їжі?		
52. Чи віддає перевагу пацієнт смаженій їжі?		
53. Чи віддає перевагу пацієнт їжі з високим вмістом вуглеводів?		
54. Чи віддає перевагу пацієнт лише гарячій або холодній їжі?		
55. Чи вживає пацієнт солодкі газовані або негазовані напої, соки з вмістом цукру, сиропи?		
56. Чи практикує пацієнт перекушування в перервах між прийомами їжі?		
57. Чи палить пацієнт?		
58. Чи вживає пацієнт алкогольні напої?		
59. Чи притаманна гіподинамія стилю життя пацієнта?		
60. Чи часто пацієнт зазнає стресу вдома або на роботі?		
61. Чи підбирає пацієнт засоби і предмети гігієни порожнини рота самостійно, а саме, чи нехтує допомогою лікаря щодо індивідуального підбору?		
62. Чи звертався пацієнт до лікаря-стоматолога з метою лікування чи видалення зубів протягом останнього року?		
63. Чи чистить пацієнт зуби рідше, ніж двічі на день?		
64. Чи є тривалість чищення зубів пацієнта меншою, ніж 2-3 хвилини?		
65. Чи використовує пацієнт зубну щітку понад три-чотири місяці?		
66. Чи нехтує пацієнт використанням додаткових засобів для індивідуальної профілактики хвороб пародонта та твердих тканин зубів, таких як ополіскувачі, еліксири, бальзами?		
67. Чи нехтує пацієнт використанням додаткових предметів міжзубної гігієни, таких як зубні нитки, йоржики, масажери та ін.?		
68. Чи нехтує пацієнт використанням лікувально-профілактичних жувальних гумок після прийому їжі?		
69. Чи відвідує пацієнт лікаря-стоматолога з метою профілактичних оглядів рідше, ніж один-два рази на рік?		
70. Чи є в пацієнта брекет-системи та інші знімні й незнімні ортодонтичні або ортопедичні конструкції?		

Я погоджуюся з використанням та обробкою моїх персональних даних за умови дотримання їх захисту відповідно до вимог закону України «Про захист персональних даних».

Підпис _____ Дата _____

Оцінювання результатів тестування.

Оцінювання результатів тестування відбувається за наступними шкалами:

Шкала 1, яка стосується виявлення факторів **родинно-спадкової схильності до розвитку патології тканин пародонта та твердих тканин зубів** та оцінюється за результатами відповідей на запитання 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10.

Шкала 2, яка присвячена виявленню факторів **родинно-спадкової схильності до макросомії** та оцінюється за результатами відповідей на запитання 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20.

Шкала 3, яка присвячена виявленню **стану органів ротової порожнини за даними анамнезу та скарг** пацієнта та оцінюється за результатами відповідей на запитання 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30.

Шкала 4, яка присвячена виявленню факторів **супутньої патології та медикаментозної терапії** стоматологічного пацієнта та оцінюється за результатами відповідей на запитання 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40.

Шкала 5, яка стосується виявлення факторів **вагітності та пологів** та оцінюється за результатами відповідей на запитання 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50.

Шкала 6, яка присвячена виявленню факторів **харчування, шкідливих звичок та фізичного навантаження** стоматологічного пацієнта та оцінюється за результатами відповідей на запитання 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60.

Шкала 7, яка стосується виявлення **гігієнічного стану ротової порожнини** пацієнта та оцінюється за результатами відповідей на запитання 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70.

За кожну відповідь «Так» у вищеназваних шкалах призначається 1 бал.

Діапазон кількісного оцінювання результатів виконання тесту за кожною зі шкал знаходиться в межах від 0 до 10 балів. Загальний діапазон кількісного оцінювання результатів виконання тесту знаходиться в межах від 0 до 70 балів.

Ступінь ризику виникнення патології тканин пародонта та твердих тканин зубів, пов'язаний із перинатальною патологією в анамнезі, спадковістю, рівнем гігієни ротової порожнини, конституцією пацієнта, супутньою патологією, шкідливими звичками, медикаментозною терапією, характером харчування, фізичним навантаженням, оцінюється наступним чином:

Відсутність ризику – 0 балів.

Мінімальний ризик – від 1 до 10 балів.

Ризик – від 11 до 20 балів.

Суттєвий ризик – від 21 до 30 балів.

Високий ризик – понад 30 балів.

Ступінь ризику виникнення патології тканин пародонта та твердих тканин зубів, пов'язаний зі статевим фактором, оцінюється наступним чином:

Шкала 8 застосовується для виявлення **впливу материнського фактора** на виникнення хвороб тканин пародонта та твердих тканин зубів у пацієнтів, які народилися з діагнозом макросомія, та оцінюється за результатами відповідей на запитання 1, 3, 5, 11, 13, 15, 17, 19, 41, 43, 45.

Шкала 9 застосовується для виявлення **впливу батькового фактора** на виникнення хвороб тканин пародонта та твердих тканин зубів у пацієнтів, які народилися з діагнозом макросомія, та оцінюється за результатами відповідей на запитання 2, 4, 6, 12, 14, 16, 18, 20, 42, 44, 46.

За кожну відповідь «Так» у вищенаведених шкалах призначається 1 бал.

Діапазон кількісного оцінювання результатів виконання тесту за шкалами 8 та 9 знаходиться в межах від 0 до 11 балів. Загальний діапазон кількісного оцінювання результатів виконання тесту стосовно статевого фактора знаходиться в межах від 0 до 22 балів.

Після отримання результатів відповідей за шкалами 8 та 9, якщо позитивних відповідей за шкалою 8 більше, ніж за шкалою 9, то домінує вплив материнського фактора, якщо навпаки – то батькового.

Ступінь впливу материнського або батькового фактора визначається у відсотках з урахуванням результатів відповідей. Материнський та батьковий фактори разом приймаються за 100%.

В.5. Карта реєстрації стоматологічного статусу новонародженого та дитини грудного віку, а також інструкція щодо її заповнення

КАРТА РЕЄСТРАЦІЇ СТОМАТОЛОГІЧНОГО СТАТУСУ НОВОНАРОДЖЕНОГО ТА ДИТИНИ ГРУДНОГО ВІКУ

(додаток до карти розвитку новонародженого, історії розвитку дитини або медичної карти стаціонарного хворого)

ПІБ дитини _____
 _____ Дата народження дитини _____ Дата заповнення _____

1. Колір шкіряних покривів:

рожевий – еритема новонароджених блідо-рожевий блідий гіперемія жовтушний ціанотичний

2. Форма голови:

акроцефалія брахіцефалія доліхоцефалія трігоноцефалія черепно-лицьова асиметрія мікроцефалія
 макроцефалія потилична кістка, що нависає сплюснена потилиця гіпоплазія соскоподібного відростка
 родова пухлина кефалогематома: розміри межі консистенція
 інше

3. Форма та положення вушних раковин:

форма та положення вушних раковин без видимих патологічних змін
 високо розташовані вуха низько розташовані вуха асиметрія розташування вух прирослення мочок
 відсутність мочок великі відстовбурчені вуха малі деформовані вуха різновеликі вуха додаткові козелки
 деформація вушної раковини аномалія будови завитка аномалія будови протизавитка дарвінівський горбок
 інше

4. Стан ший:

шия без видимих патологічних змін
 коротка шия довга шия низький ріст волосся на потилиці кривошия
 крилоподібні складки надлишкові поперечні складки зяброві дуги зяброві свищі
 інше

5. Симетричність обличчя:

симетричне (норма) асиметричне розташування: зовнішніх кутів очей крил носа кутів рота
 припухлість м'яких тканин в області СНЦС зліва справа
 інше

5.1. Положення підборіддя в тансверзальній площині:

рогопіоп співпадає із серединною площиною обличчя (норма)
 рогопіоп зміщений праворуч рогопіоп зміщений ліворуч

5.2. Положення підборіддя в сагітальній площині:

підборіддя помірно скошене дистально – фізіологічна ретрогенія (норма)
 підборіддя різко скошене дистально – мікрогенія або ретрогенія
 інше

6. Розмір ротової щілини:

нормального розміру макростомія мікростомія інше

7. Співвідношення губ у сагітальній площині:

незначна негативна сходинка Корґхауза (норма) значна негативна сходинка Корґхауза
 позитивна сходинка Корґхауза

8. Величина та форма губ:

широка пухка хоботоподібна верхня губа (норма) тонка верхня губа вивернута верхня губа
 широка пухка хоботоподібна нижня губа (норма) тонка нижня губа вивернута нижня губа

9. Вираженість смоктального бугорка верхньої губи:

виражений (норма) невиражений

10. Вираженість поперечних складок Пфаундлера-Льюшке:

виражені (норма) невиражені

11. Чистота внутрішньої поверхні губ, щік та язика:

слизові оболонки без видимих патологічних змін (норма)
 наявність афт наявність крововиливів наявність ран наявність подряпин
 наявність псевдомембранозного кандидозу наявність інших нашарувань на слизовій оболонці
 інше

12. Колір слизової оболонки альвеолярних відростків (исених валиків):

рожевий (норма) блідий гіперемія

13. Паралельність альвеолярних відростків (ясених валиків) горизонтальній площині:

паралельні (норма)
 непаралельні: верхній альвеолярний відросток нижній альвеолярний відросток

14. Симетричність вуздечок нижньої та верхньої губ відносно середньої площини обличчя:

симетричні (норма) несиметричні:

15. Вираженість складки Робена – Мажіто (визначається після годування):

виражена (норма)
 невиражена

16. Стан вуздечки верхньої губи (один із чотирьох видів за класифікацією Kotlow L.):

I вид – вуздечка практично не визначається рухомість губи не обмежена
 II вид – вуздечка прикріплена на слизовій оболонці, яка покриває альвеолярну частину щелепи вище місця формування в подальшому міжзубного сосочка рухомість губи не обмежена
 III вид – вуздечка прикріплена на слизовій оболонці впритул до місця формування в подальшому міжзубного сосочка рухомість губи обмежена рухомість губи не обмежена
 IV вид – вуздечка «підвернута» під ясенний валик та кріпиться до твердого піднебіння рухомість губи обмежена рухомість губи не обмежена

17. Стан вуздечки нижньої губи (розмір, щільність та рівень прикріплення вуздечки):

вуздечка практично не визначається (норма) щільна високо прикріплена

18. Стан вуздечки язика (вид, розмір, форма, щільність та особливості прикріплення вуздечки):

вуздечка практично не визначається, рухомість язика не обмежена (норма)
 анкілоглосія (один з п'яти видів анкілоглосії за класифікацією Хорошилкіної Ф.Я.):
 I вид – тонка прозора вуздечка, нормально прикріплена до язика, але має малу протяжність, у зв'язку із чим обмежує рух язика, при підйомі язика догори біля місця прикріплення вуздечки до внутрішньої поверхні нижньої щелепи утворюється «трикутник» із слизової оболонки
 II вид – така ж тонка напівпрозора вуздечка, але прикріплена ближче до кінчика язика, має також невелику протяжність, при підйомі язика догори в центрі утворюється жолобок-симптом «сердечка», а на внутрішній поверхні нижньої щелепи – симптом «трикутника»
 III вид – вуздечка щільна, коротка, прикріплена близько до кінчика язика, позитивний симптом «сердечка» з підвертанням кінчика й набуханням спинки язика та симптом «трикутника», найчастіше така щільна вуздечка становить дублікатуру слизової оболонки
 IV вид – такий же щільний тяж, як і при попередньому виді, проте зрощений із м'язами язика
 V вид – тяж слизової оболонки мало помітний, зростається з м'язами язика, уся маса язика зрощена з м'язами дна ротової порожнини, розташовується значно ближче до центрального відділу нижньої щелепи

19. Термін прорізування перших зубів:

20. Закономірності прорізування зубів:

своєчасність послідовність парність симетричність

21. Кількість зубів (зубна формула) у віці 12 місяців:

22. Індекс зубного нальоту (Е.М. Кузьміна):

бал рівень гігієни

23. Форма та розміри язика (розміри язика оцінюються з урахуванням розмірів нижньої щелепи):

норма макроглосія мікроглосія складчастий язик дольчатий язик роздвоєний язик

24. Форма піднебіння:

плоске (норма) готичне сплюснене високе

25. Наявність уроджених аномалій зубощелепної системи:

піднебінні кисти новонароджених – перлини Епштейна (Epstein's pearls) натальні чи неонатальні зуби
 вузлики Бона (Bohn's nodules) кисти зубної пластинки (dental lamina cysts) ранула слинної залози (ranula)
 уроджений епуліс новонародженого (granular cell tumor or Neumann's tumor)
 розщілина твердого піднебіння *
 розщілина губи *
 розщілина піднебіння з розщілиною губи *
 інше

26. Діагноз

Лікар

Інструкція щодо заповнення карти реєстрації стоматологічного статусу новонародженого та дитини грудного віку

У зв'язку з подальшим впровадженням постулатів доказової медицини в загально-медичну практику набуває особливого значення розроблення критеріїв доказовості для об'єктивізації та систематизації огляду дітей на протязі першого року життя. Карта **реєстрації стоматологічного статусу новонародженого та дитини грудного віку** (далі карта) розроблена з метою аналізу результатів виявлення стоматологічної патології, профілактики та лікування стоматологічних захворювань. Базуючись на результатах обстеження можливе прогнозування розвитку патології щелепно-лицьової області.

Обстеження проводиться при адекватному освітленні в стані відносного спокою дитини. Карта заповнюється лікарем-стоматологом. Розділи карти на першій та другій сторінках, включаючи діагноз, заповнюються з урахуванням періоду розвитку зубощелепної системи та/або віку дитини.

У відповідних строках указуються прізвище, ім'я, по батькові та дата народження дитини, далі вказується дата заповнення стоматологічної карти.

Фіксуючи дані щодо обстеження дитини, необхідно зробити позначку («+» чи «✓») у відповідній графі стоматологічної карти. Дані відмічаються у нормі та при аномаліях.

У відповідних розділах необхідно зазначити колір шкіряних покривів (**розділ 1**), форму голови дитини (**розділ 2**), форму та положення вушних раковин (**розділ 3**), стан шні (**розділ 4**).

У **розділі 5** зазначається симетричність обличчя та додатково відмічається положення підборіддя в тансверзальній (**підрозділ 5.1.**) та сагітальній (**підрозділ 5.2.**) площинах.

У **розділі 6** вказується розмір ротової щілини, у **розділі 7** відмічається тип співвідношення губ у сагітальній площині, у **розділі 8** зазначається величина та форма верхньої та нижньої губ, у **розділі 9** вказують вираженість смоктального бугорка верхньої губи, у **розділі 10** – вираженість поперечних складок Пфаундлера – Люшке.

У **розділі 11** фіксується чистота внутрішньої поверхні губ, шкід та язика, у **розділі 12** вказується колір слизової оболонки альвеолярних відростків (ясенних валиків), у **розділі 13** фіксується характер співвідношення (паралельність) альвеолярних відростків щелеп відносно горизонтальної площини.

У **розділі 14**, поруч зі схематичним зображенням розташування вуздечок, слід відмітити наявний у дитини тип стану вуздечок відносно середньої площини обличчя.

У **розділі 15** фіксується вираженість складки Робена – Мажіто, яка визначається після годування дитини. Стан вуздечки верхньої губи (один із чотирьох видів за класифікацією Kotlow L.) відмічається в **розділі 16**, стан вуздечки нижньої губи (розмір, щільність та рівень прикріплення) в **розділі 17**.

У **розділі 18** вказується стан вуздечки язика (вид, розмір, форма, щільність та особливості прикріплення вуздечки) анкілоглосія вказується за класифікацією Хорошилкіної Ф.Я.

Розділи 19 – 22 заповнюються при наявності зубів.

У **розділі 19** вказується вік дитини на момент прорізування перших тимчасових зубів.

У **розділі 20** фіксують закономірності прорізування тимчасових зубів: своєчасність, послідовність, парність, симетричність. Строки прорізування тимчасових зубів у нормі: центральні різці прорізаються у 6-8 місяців, латеральні - у 8-12 місяців. На 1 році життя у дитини налічується 8 зубів. Ікла прорізаються у 16-20 місяців. Перші тимчасові моляри прорізаються у 12-16 місяців, а другі тимчасові моляри - у 20-30 місяців. Спочатку відбувається прорізування зубів на нижній щелепі. Але латеральні різці та перші тимчасові моляри, прорізаються спочатку на верхній щелепі. Парність прорізування виражається в одночасному прорізуванні однойменних зубів на правій та лівій верхніх щелепах, та лівій та правій половинах нижньої щелепи.

У **розділі 21** вказується зубна формула на момент досягнення дитиною віку 1 рік.

У **розділі 22** зазначаються результати оцінювання зубного нальоту у дітей раннього віку за допомогою індексу Кузьміної Е.М., кількість нальоту визначається навіть у разі, якщо у дитини присутні всього 2-3 зуба. Коди та критерії оцінки: 0 – зубний наліт не виявлений, 1 – зубний наліт присутній.

Розрахунок індивідуального значення індексу здійснюється за формулою: зубний наліт = кількість зубів, що мають наліт / кількість зубів у порожнині рота. Інтерпретація результатів індексу нальоту: 0 балів відповідають доброму рівню гігієни; 0.1 – 0.4 бали – задовільному; 0.5 – 1.0 балів поганому рівню гігієни порожнини рота.

У **розділі 23** зазначається форма та розміри язика (розміри язика оцінюються з урахуванням розмірів нижньої щелепи).

У розділі 24 вказується форма піднебіння.

Розділі 25 присвячений наявності уроджених аномалій зубощелепної системи.

У підрозділі «**розщілина твердого піднебіння***» необхідно зазначити:

Розщілина твердого піднебіння, двостороння; розщілина твердого піднебіння, одностороння.

Розщілина м'якого піднебіння, двостороння; розщілина м'якого піднебіння, одностороння.

Розщілина твердого піднебіння з розщелиною м'якого піднебіння, двосторонні.

Розщілина твердого піднебіння з розщелиною м'якого піднебіння, односторонні.

Розщілина піднебіння, медіальна. Розщілина піднебінного язичка.

Розщілина піднебіння, неуточнена, двостороння; розщілина піднебіння, неуточнена, одностороння.

У підрозділі «**розщілина губи***» необхідно зазначити:

Розщілина губи, двостороння; розщілина губи, медіальна; розщілина губи, одностороння.

У підрозділі «**розщілина піднебіння з розщілиною губи***» необхідно зазначити:

Розщілина твердого піднебіння з розщілиною губи, двосторонні.

Розщілина твердого піднебіння з розщілиною губи, односторонні

Розщілина м'якого піднебіння з розщілиною губи, двосторонні

Розщілина м'якого піднебіння з розщілиною губи, односторонні

Розщілина твердого та м'якого піднебіння з розщілиною губи, двосторонні

Розщілина твердого та м'якого піднебіння з розщілиною губи, односторонні

Неуточнена розщілина піднебіння з розщілиною губи, двосторонні

При наявності односторонньої аномалії необхідно зазначити сторону ураження (правостороння лівостороння).

У підрозділах «інше» (там, де вони є) у письмовому вигляді відображають інші можливі стани, які відносяться до відповідного розділу та явно не вказані.

У **розділі 26.** «Діагноз» розгорнуто описуються виключно стоматологічні захворювання.

У разі проведення повторних оглядів усі зміни стоматологічного статусу дитини та призначення фіксуються в карті розвитку новонародженого, історії розвитку дитини або медичній карті стаціонарного хворого.

В.6. Методика визначення алелів А та G поліморфізму *BMP7* [rs72626594] за допомогою алель-специфічної ампліфікації

Для підвищення специфічності дискримінації алелів у третьому від 3` кінця положенні було введено додаткову невідповідність (mismatch) заміною нуклеотиду С на Т у праймерів, які безпосередньо визначають алель поліморфізму.

Послідовності обраних праймерів такі:

S726 5'-GTT TCA CTC AAC GGG GCT CTT AGG TCA-3'
 S726A 5'-AGG ACA TCC ACT GTC TCT GGG GAG TAT-3'
 S726G 5'-AGG ACA TCC ACT GTC TCT GGG GAG TAC-3'.

Виявилося, що найбільш надійні результати типування дає використання для ампліфікації Taq полімерази SNP фірми Літех (РФ).

Зішкряб епітеліальних клітин, узятий за допомогою одноразового стерильного зонда із внутрішньої поверхні щоки, переносився в пластикову пробірку із 5×10^{-7} м³ стерильного фізіологічного розчину. ДНК виділялася набором «Проба-НК» НПО ДНК-технологія (РФ) із букального епітелію згідно із рекомендаціями фірми-виробника.

Ампліфікацію проводили на термоциклері «Терцик» (РФ). Режим ампліфікації складався із 180 с денатурації при 95 °С та наступних 35 циклів. Кожен із циклів, у свою чергу, включав денатурацію 30 с при 95 °С, віджиг 30 с при 58 °С та синтез 40 с при 72 °С. Продукти ампліфікації аналізували електрофорезом в 1,5% гелі агарози. Позитивні зразки характеризувалися утворенням ампліконів довжиною 376 нп.

Для забезпечення специфічності ампліфікації важливу роль мали властивості і концентрації компонентів реакції, зокрема Taq-полімерази. Необхідно відзначити, що для забезпечення високого (достатнього) рівня специфічності ампліфікації при визначенні однонуклеотидних поліморфізмів необхідно було використовувати полімеразу Taq-mut. При цьому важливо було використовувати якомога меншу концентрацію ферменту, бо при підвищенні його концентрації рівень специфічності дослідження падав, що призводило до появи хибно позитивних результатів.

В.7. Методи клініко-інформаційного та варіаційно-статистичного аналізу

Тривимірні моделі («максимальні проєкції») та відеофайли формату AVI створювалися з використанням відкритого ресурсу програми Fiji.

Процентні частки відносної площі поперечних перерізів гландулоцитів в ацинусі, площі перерізів ацинарного просвіту та відносну площу строми залози визначали за допомогою сітки Автанділова.

Оцінювання середніх значень досліджуваних параметрів проводилося з застосуванням програми MS Excel 2016. Перевірка гіпотез про відмінність середніх значень у малих групах проводилася методами непараметричної статистики (за критерієм Манна – Уїтні) з використанням пакета Statistica 6.0.

Усі об'єктивні дані, зібрані під час експериментальних, анкетно-опитувальних, ретроспективних, клінічних та лабораторних досліджень, заносилися до електронних таблиць додатка Microsoft Excel 2016 (ліцензійний номер 67844311, 2016) для зберігання та подальшої статистичної обробки.

Для визначення статистичних відмінностей між двома незалежними групами даних використовували критерій Манна – Уїтні та t -критерій Стьюдента. Якщо даних у групі було мало (менше 15 – 20 значень) й отримати оцінку закону їх розподілу було неможливо, то використовували непараметричні методи статистичного аналізу. Розраховували медіани (M) та інтерквартильний розмах (перший і третій квартиль – $Q1, Q3$) групи даних. У протилежному випадку вважали справедливою гіпотезу про відповідність розподілу даних у групі закону Стьюдента і розраховували оцінку математичного очікування з довірчими інтервалами, які відповідали рівню значущості 0,05. Перед проведенням таких розрахунків за необхідності із групи даних виключали грубі промахи за критерієм Греббса.

Для перевірки гіпотези про відповідність емпіричного розподілу випадкової величини (гістограми) очікуваному теоретичному розподілу застосовувався критерій узгодженості Пірсона χ^2 .

Для виявлення можливого зв'язку між рядами даних розраховувалися коефіцієнти кореляції Пірсона r . При абсолютному значенні коефіцієнта $|r| > 0,75$

кореляційний зв'язок (позитивний чи негативний) уважався сильним, а при виконанні співвідношення $0,25 < |r| \leq 0,75$ – помірним.

Перевірка вірогідності різниці у частотах спостереження певних результатів чи явищ, зокрема відсоткових кількостей випадків спостереження, виконувалася за припущення біноміального закону розподілу випадкової величини для ймовірності похибки $p < 0,05$.

При побудові регресійних моделей по наявних емпіричних даних ступінь їхньої адекватності визначався за значенням коефіцієнта детермінації B . Модель уважалася адекватною при $B > 0,6$. Додатково перевірялася близькість розподілу залишків до закону нормального розподілу за критерієм узгодженості Пірсона χ^2 для рівня значущості $0,05$. Надійність відмінностей між коефіцієнтами регресійних моделей для різних груп і підгруп перевірялася з використанням t -статистики також при рівні значущості $0,05$.

Статистичну обробку результатів генетичних досліджень проводили з використанням стандартних підходів, що використовуються при проведенні популяційно-генетичних досліджень. Тест на відповідність вибірки рівновазі Харді – Вайнберга проводився з використанням критерія узгодженості Пірсона χ^2 для рівня значущості $0,05$.

Для виявлення асоціації між клініко-анамнестичними показниками і генотипом будувалися таблиці спряженості – залежності ймовірності результату (захворювання) від наявності фактора (генотипу), по яких аналізувалися адитивна, рецесивна, домінантна, наддомінантна і мультиплікативна моделі успадкування. Для кількісної оцінки цінності моделі розраховувався показник відношення шансів (ВШ) із 95% довірчим інтервалом (95% ДІ). Ступінь асоціації між захворюванням і генотипом визначали за допомогою критерію χ^2 із корекцією Йетса.